

АРТЪР КЛАРК

Т о м п ъ р в и

СЪБРАНИЕ РАЗКАЗИ

За времето и звездите

АБХАДОН

АРТЪР КЛАРК
ЗА ВРЕМЕТО И ЗВЕЗДИТЕ
СЪБРАНИ РАЗКАЗИ

Превод: Венелин Мечков

chitanka.info

ПРЕДГОВОР

КЪМ „ЗА ВРЕМЕТО И ЗВЕЗДИТЕ“

Всички тези разкази са написани в четвъртинката от века, през която космическите полети се превърнаха от фантастична мечта в една почти банална действителност. През 1948 година, когато написах „Часовоят“, все още не вярвах *сериозно*, че ще стана свидетел на полет до Луната. Още по-малко пък допусках, че след шест изключително успешни експедиции до нея човечеството ще прекрати изследването на естествения спътник на Земята в течение на поне едно поколение.

„Часовоят“, разбира се, е разказът, който двадесет години по-късно послужи за основа на филма на Стенли Кубрик „2001 година: Една космическа одисея“. В неговия сценарий бяха използвани и елементи на разказа „Среща призори“. Предположението, че върху повърхността на Луната или планетите бихме могли да открием следи от посещението на извънземни същества, днес се възприема съвсем сериозно от мнозина учени. За съжаление провеждането на изследвания в тази насока бе силно затруднено от лековатите писания на някои некомпетентни или недобросъвестни автори.

Сега, когато пиша настоящите редове, радиоастрономите замислено се почесват по тила в търсене на обяснение на някои изключително мощни радиосигнали, които космическите сонди „Вояджър“, изглежда, са открили при доближаването си до пръстените на Сатурн. Може би нейде там все пак е паркирано *нещо*, което очаква да го открием. Ако предположението ни се окаже вярно, ще излезе, че със Стенли сме допуснали сериозна грешка, когато в новия филм „2010 година. Втора одисея“, преместихме мястото на действието от Сатурн, както беше в романа, на Юпитер. Както винаги става в подобни случаи, само времето ще покаже дали сме били прави.

Автор съм на над сто кратки разказа. Изминаха десет години, откакто написах последния от тях, и се съмнявам дали ще напиша и други. Не се заричам обаче, че никога няма да сторя това. За разлика от романа, представляващ 99 процента усърдно потене, краткият разказ

най-често се дължи на 99 процента вдъхновение. Понякога вследствие на озарение са ти достатъчни само няколко часа, за да извлечеш от пишещата машина готовата продукция. Това се случи и с мен, когато написах „Деветте милиарда имена на Бога“, резултат от един дъждовен край на седмицата в Ню Йорк. Гледката от хотелската ми стая бе толкова потискаща, че всяка възможна алтернатива ми се стори за предпочитане пред действителността. Дори и тази алтернатива да бе краят на света.

„Забравеният враг“ също е следствие от надничане през прозореца. В случая става дума за един от прозорците на жилищния блок, разположен на лондонската улица „Грейс ин Роуд“ №88, където от 1937 до 1940 година живеях заедно с Уилям Ф. Темпъл и с покойния Морис К. Хансън. В онези предвоенни години този блок бе центърът на британските любители на научната фантастика и щаб на новоучреденото Британско междупланетно дружество.

В един съботен или неделен ден от последната предвоенна зима наблюдавах през прозореца как виелицата покрива със сняг покривите на съседните домове, когато изведнъж ми хрумна една ужасна мисъл — какво би станало, ако снеговалежът продължи вечно? Резултатът бе разказът „Забравеният враг“. Написах го точно десет години по-късно. Не ме питайте защо. Съвсем доскоро изпитвах известно неудобство от предположението си, че е възможно да настъпят огромни климатични промени за един толкова кратък период от време. Днес научавам, че според мнозина учени един нов ледников период би могъл да се стовари върху главите ни с бързината, описана в разказа.

Моля да бъда извинен, че в настоящия сборник унищожавам света цели пет пъти. За автор на научна фантастика, провъзгласяващ се за оптимист, това е малко прекалено. И все пак поне „Утрешен ден няма да има“ е може би единственият съществуващ хумористичен разказ за края на света. Любопитно ми е да узная дали някой друг писател може да се похвали със същия съмнителен подвиг.

Технологията, описана в „Огънят под нас“, днес вече съществува. Нарича се „акустическа холография“ и се използва за изследването на горните слоеве на земната кора. Чрез нея се получават изображения, много близки до описаните в разказа. Надявам се все пак да не са *съвсем същите...*

Разказът „Маймуна в къщата“ бе написан много време преди да опозная най-близките ни родственици. Днес обаче, след като общувах с хора като Уошоу и нейните колеги, възприемам идеята за „Pan Sapiens“ съвсем сериозно. Развитието на фабулата може да бъде открито в романа „Среща с Рама“ и в краткия разказ „Среща с Медуза“, включен в сборника ми от 1972 година „Слънчевият вятър“.

Нека останалите разкази се представят сами на читателя. Ако му харесат, надявам се да му допаднат и техните другари, включени в предишните ми пет сборника: „Експедиция до Земята“, „Посягане към утрешния ден“, „Разкази от «УайтХарт»“, „Другата страна на небесата“ и „Разкази от десет свята“.

Коломбо, Шри Ланка
Септември 1982 година

ДЕВЕТТЕ МИЛИАРДА ИМЕНА НА БОГА

— Молбата ви е малко необичайна — каза доктор Уогнър, надявайки се да е успял да вложи в думите си надлежната съдържаност. — Доколкото ми е известно, това е първият случай, когато тибетски манастир поръчва компютър за автоматична обработка на информация. Не бих искал да изглеждам любопитен, обаче трябва да призная, че не бях допускал едно... едно учреждение като вашето да се нуждае от такава машина. Бихте ли могли да ми обясните за какво възнамерявате да я ползвате?

— С удоволствие — отвърна ламата, като приглади копринената си роба и внимателно постави на масата сметачната линейка, която бе използвал за изчисляване на валутните курсове. — Вашият компютър „Марк V“ може да извършва всякакви стандартни математически операции с числа до десет знака. В нашата работа обаче ни интересуват букви, а не цифри. Ако изпълните поръчката ни и пренастроите изхода на машината, тя ще започне да печата думи, а не съчетания от цифри.

— Боя се, че все още не мога да разбера...

— Става дума за проект, с чието изпълнение се занимаваме цели три столетия. Всъщност още от самото основаване на манастира. Говоря за нещо, което е донякъде чуждо на вашия начин на мислене, така че се надявам да ме изслушате внимателно, за да успея да ви го обясня.

— Естествено.

— Работата е съвсем проста. Съставяме списък, който трябва да съдържа всички възможни имена на Бога.

— Моля?

— Имаме основания да вярваме — продължи невъзмутимо ламата, — че всички тези имена могат да бъдат написани с девет букви от една азбука, измислена от нас.

— И се занимавате с това от три века?

— Да. Очаквахме задачата да ни отнеме около петнадесет хиляди години.

— Разбирам. — Доктор Уогнър изглеждаше малко изненадан. — Сега вече ми стана ясно защо искате да наемете една от нашите машини. Каква обаче все пак е точната цел на този проект?

Ламата се поколеба за част от секундата и Уогнър се замисли дали неволно не го бе обидил. Дори и да бе имало такова нещо, то въобще не пролича в отговора на събеседника му.

— Наречете я ритуална, ако щете. Всъщност става дума за част от сърцевината на нашата вяра. Всички съществуващи имена на Върховното същество — Бог, Йехова, Аллах и така нататък — са просто етикети, измислени от човека. Въпросът има някои трудни за разбиране философски аспекти, които сега не бих желал да обсъждам, но сред всички възможни съчетания на букви ще има и такива, които бихме могли да окажем като истинските имена на Бога. Опитваме се да ги открием чрез системно преподреждане на буквите.

— Сега разбирам. Започнали сте с ААААААААА, като накрая ще стигнете до ZZZZZZZZZ.

— Точно така, макар че, както казах, използваме наша собствена азбука. Пренастройването на електрическите пишещи машини, разбира се, е лесна задача. Доста по-интересен проблем е създаването на схеми, които да елиминират някои смехотворни съчетания от знаци. Така например нито една буква не трябва да се повтаря последователно повече от три пъти.

— Три пъти? Искате да кажете, два пъти?

— Не, три. Боя се, че ми би отнело твърде много време да ви обясня причината за това, дори и да разбрахте нашия език.

— Навярно сте прав — побърза да се съгласи Уогнър. — Продължавайте.

— За щастие пренастройването на вашия компютър за изпълнението на тази задача би било съвсем проста работа. Програмира ли се както трябва, ще преподреди последователно всички букви по необходимия начин и ще отпечата резултатите. Това, което би ни отнело петнадесет хиляди години, компютърът би могъл да свърши за стотина дни.

Доктор Уогнър вече почти не долавяше идващия някъде далеч отдолу шум на улиците на Манхатън. Бе се преместил мислено в един

различен свят. В свят, където планините бяха естествени, а не сътворени от човека. Далеч във висините, укрили се в орловите си гнезда, тези монаси търпеливо, поколение след поколение, съставяха своите списъци от безсмислени думи. Имаше ли предели човешката глупост? Разбира се, не трябваше да позволи неговият събеседник да разбере истинските му мисли. Та нали клиентът винаги има право...

— Не ще и дума, че можем да пренастроим „Марк V“, така че да печата такива списъци — отвърна докторът. — Тревожат ме по-скоро проблемите, свързани с инсталацията и поддръжката му. В наше време не е лесно да се стигне до Тибет.

— Това ще бъде наша грижа. Съставните части на машината са достатъчно малки, за да могат да бъдат превозени със самолет, затова и всъщност се спряхме на нея. Ако успеете да ги доставите в Индия, с по-нататъшното им транспортиране ще се заемем ние.

— Разбрах, че освен това искате да наемете двама от нашите инженери.

— Да, за трите месеца, необходими за осъществяването на проекта.

— Сигурен съм, че ще уредим това с нашия кадрови отдел. — Доктор Уогнър записа нещо в бележника си. — Освен това ще трябва да се уточнят още два въпроса...

Още преди да завърши изречението, ламата му подаде малък къс хартия.

— Това е свидетелство за влога ми в Азиатската банка.

— Благодаря ви. Виждам, че е въ... изрядно. Вторият въпрос изглежда толкова банален, че не съм сигурен дали въобще трябва да се спирам на него. Нямате обаче представа колко е лесно човек да направи елементарни пропуски. С какъв източник на електроенергия разполагате?

— С дизелов генератор, осигуряващ захранване от петдесет киловата при напрежение сто и десет волта. Монтирахме го преди около пет години и е напълно надежден. Благодарение на него животът в манастира стана много по-удобен. Разбира се, основното му предназначение е да захранва електромоторите, задвижващи молитвените колела.

— А, да, естествено — побърза да се съгласи доктор Уогнър.

От гледката, разкриваща се от терасата, на човек му се завиваше свят, но с всичко се свиква. След три месеца на Джордж Хенли вече не му правеха впечатление седемстотинметровата бездна, зинала пред него, както и отдалечената шахматна дъска на нивите, разположени в долината. Облегнал се върху изгладените от вятъра камъни, той бе вперил мрачен поглед в далечните планини, чиито имена никога не си даде труд да научи.

Смяташе, че се бе сблъскал с най-голямата тъпотия през живота си. Един духовит колега от лаборатория бе кръстил командировката му „проекта Шангри Ла^[1]“. От деня на пристигането му „Марк V“ бе избълвал цели квадратни акри хартия, изпълнени с безсмислици. Компютърът търпеливо и неуморно преподреждаше букви във всичките им възможни съчетания, и след като ги изчерпеше, преминаваше към следващата група. Монасите прибираха готовите страници от принтерите, внимателно ги подрязваха, след което ги залепваха в огромни книги. След още една седмица, слава Богу, работата щеше да приключи. Джордж така и не успя да разбере по силата на какви неведоми изчисления монасите бяха узнали, че не си струва труда да се занимават с думи, образувани от десет, двадесет или сто букви. В един от най-често измъчващите го кошмари в първоначалния план се внасяше корекция и Върховният лама (когото заедно с колегата си, естествено, бяха кръстили Сам Джофи, макар никак да не му приличаше), внезапно съобщаваше, че работата ще трябва да продължи приблизително докъм 2060 година от нашата ера. Това никак нямаше да го учуди.

Джордж чу как вятърът захлопна тежката дървена врата и на терасата до него се появи Чък. Както винаги, захапал една от пурите, благодарение на които си бе спечелил симпатията на монасите. Те очевидно бяха хора, готови да изпитат всички дребни и повечето големи житейски удоволствия. Това говореше добре за тях. Може и да бяха смахнати, но в никакъв случай аскети. Тези техни чести пътувания до селото, например...

— Слушай, Джордж — каза припряно Чък, — научих нещо, което доста ме разтревожи.

— Какво има? Да не би машината да не е наред? — това бе най-страшното нещо, което Джордж можеше да си представи. То можеше

да доведе до отлагане на деня на отпътуването им и му бе трудно да си помисли за нещо по-ужасно от това. При сегашното си настроение бе готов да възприеме дори и една телевизионна реклама като манна небесна. Най-малкото заради това, че щеше да бъде някаква връзка с родния край.

— Не, не. Няма такова нещо. — Чък се намести на парапета, което бе странно, тъй като се боеше от височината. — Току-що разбрах какъв е смисълът на цялата работа.

— Какво искаш да кажеш? Според мен отдавна ни го обясниха.

— Обясниха ни какво мислят да направят монасите. Не знаехме обаче защо искат да го направят. По-налудничавата история не бях...

— Каж ми нещо, което да не знам — изръмжа Джордж.

— Виж какво, старият Сам току-що ми разказа всичко. Нали знаеш, че всеки следобед се отбива, за да огледа готовите страници. Е, този път ми се стори много възбуден, доколкото въобще е способен на това. Когато му казах, че е започнал последният цикъл, той с изисканото си английско произношение ме попита дали съм се замислял какво се опитват да постигнат. Отговорих му, че да, и знаеш ли какво ми каза?

— Каж ми. Ще ти повярвам.

— Ами, те вярват, че когато изпишат всичките Му имена — а според тях са около девет милиарда — Божията цел ще бъде постигната. Човешкият род ще е изпълнил предназначението си и няма да има смисъл да съществува повече. Мисълта за обратното се възприема едва ли не като кощунство.

— И какво ще очакват да направим? Да се самоубием ли?

— Няма да е необходимо. Когато списъкът бъде приключен, Бог се явява на сцената, спуска кепенците... и край.

— Аха, вече те разбрах. Щом си свършим работата, ще настъпи краят на света.

Чък се изкиска нервно.

— Същото казах на Сам. И знаеш ли какво се случи? Погледна ме много удивено, сякаш съм най-големият глупак в класа, и каза: „Съвсем няма да е нещо толкова банално“.

Джордж се замисли за миг.

— Значи, човекът има широк поглед върху нещата — каза. — И какво според теб трябва да направим? Не виждам от това да произтича

нещо за нас. Та ние от самото начало си знаехме, че тези хора са смахнати.

— Така е, обаче не си ли даваш сметка какво би могло да се случи? Когато списъкът най-сетне бъде готов и не настъпи денят на Страшния съд или каквото там очакват, ние с теб можем да оперем пешкира. Нали използват нашата машина. Въобще, цялата ситуация никак не ми харесва.

— Тук си прав — отвърна бавно Джордж. — Обаче подобни неща са се случвали и преди. Когато бях малко момче, в Луизиана имаше един смахнат проповедник, който обяви, че краят на света ще настъпи следващата неделя. Стотици хора му повярваха, а някои даже си продадоха къщите. При това не му се разсърдиха, след като нищо не се случи. Просто решиха, че човекът е направил някаква грешка в изчисленията си, и продължиха да му вярват. Според мен някои от тях и досега му вярват.

— Е, добре, навярно вече си разбрал, че не сме в Луизиана. Двамата с теб сме сред неколкостотин монаси. Симпатични са ми и би ми било жал за стария Сам, когато разбере, че цял живот е работил на вятъра. При все това бих предпочел тогава да не съм тук.

— Това и аз го мечтая от седмици насам. Не можем обаче да направим нищо, преди да изпълним своите задължения по договора и дойдат да ни приберат.

— Разбира се — каза замислено Чък, — с теб бихме могли да организираме един малък саботаж.

— Само това оставаше! Ще стане още по-лошо!

— Виж какво имам пред вид. Машината, при сегашната ѝ натовареност от двадесет и четири часа в денонощие, ще приключи работата си след четири дни, смятано от днес. Самолетът трябва да пристигне след седмица. Единственото, което трябва да направим, е при поредния преглед да открием някаква неизправност, нещо, което да забави работата с два дни. Ще я отстраним, разбира се, без обаче да бързаме. Ако разчетем правилно времето, в момента, когато бъде отпечатано последното име, ние ще сме на половината път към летището. Тогава и да искат, няма да успеят да ни заловят.

— Тази идея не ми харесва — отвърна Джордж. — Досега никога не съм дезертирал от работното си място. Ще остана тук, докато работата приключи.

— Отново ти повтарям, че тази идея не ми харесва — каза той седем дни по-късно, когато и двамата, яхнали дребни и жиливи планински кончета, се спускаха по криволичещия път. — И съвсем не си мисли, че си тръгнах, защото съм се уплашил. Тръгнах си, защото ми е жал за тези клетници там горе. Не искам да съм сред тях в момента, когато разберат какви големи глупаци са били. Любопитно ми е каква ще е реакцията на Сам.

— Може да ти се види странно — отвърна Чък, — но когато се разделихме с него, останах с чувството, че е разбрал намеренията ни, но че това въобще не го е разтревожило, тъй като машината продължаваше да работи и е уверен, че задачата скоро ще бъде изпълнена. След това... впрочем за него няма „След това“.

Джордж се извърна на седлото си и отправи поглед назад. Намираха се на последното място на пътя, откъдето можеше да се огледа манастира. Очертанятия на неговите плоски и ъгловати сгради бяха ясно видими в отслабналата светлина на лъчите на залязващото слънце. Тук-таме по стените им проблясваха светлинки, досущ като при голям презокеански кораб. Разбира се, бяха електрически, захранвани от същия източник, от който и „Марк V“. Колко ли време щеше да оцелее компютърът? Дали монасите, изпълнени с гняв и разочарование, нямаше да го разбият на парчета? Или пък просто щяха спокойно да започнат да изчисляват всичко отначало?

Джордж знаеше съвсем точно какво ставаше в манастира в този миг. Върховният лама и помощниците му, облечени в копринените си одежди, разглеждаха страниците, които младшите монаси взимаха от принтерите и залепваха в дебелиите книги. Цареше пълна тишина. Единственият доловим звук бе безкрайното равномерно тракане на клавишите по хартията — самият компютър не издаваше никакъв звук, докато извършваше хиляди операции в секунда. Три месеца такъв живот бяха предостатъчни, за да изгуби човек разсъдъка си, реши Джордж.

— Ето го! — възкликна Чък, вперил поглед в долината. — Не е ли красавец?

Съвсем определено бе красавец, съгласи се Джордж. Старият очукан самолет „Дъглас ДЦ-3“, застанал на края на пистата,

наподобяваше малък сребърен кръст. След два часа щеше да ги понесе към един свят, изпълнен със свобода и нормалност. Самата мисъл за това действаше опияняващо, като старо вино. Джордж продължи да ѝ се наслаждава, докато кончето търпеливо се спускаше по ската.

Бързият хималайски залез вече почти ги бе настигнал. За щастие пътят беше много добър, доколкото това можеше да се каже за пътищата в тази част на света, а освен това и двамата бяха взели електрически фенери. Не бяха заплашени от никаква опасност и изпитваха единствено известна досада от силния студ. Небето над главите им, напълно ясно, бе обсипано с добре познатите им приятелски звезди. Пилотът нямаше да има причини да забави излитането заради неблагоприятни атмосферни условия, реши Джордж. Това бе единственото, което дотогава го тревожеше.

Понечи да запее, но се отказа от намерението си. Обкръжаващите ги отвсякъде величествени планини, наподобяващи бели качулати призраци, не предразполагаха към такива изблици. Джордж погледна часовника си.

— Би трябвало да пристигнем след час — каза той през рамо на следващия го Чък. — Чудя се дали компютърът вече не е изпълнил задачата. По моя преценка, по това време би трябвало да е приключил — добави замислено.

Чък не му отговори, така че Джордж отново се извърна в седлото си. Можа да забележи само лицето на Чък, бял овал, обърнат към небето.

— Погледни — прошепна Чък, и Джордж погледна нагоре (няма нищо, което да не може да се свърши за последен път).

Над главите им, тихо и безмълвно, звездите изгасваха една по една.

[1] Шангри Ла — Земен рай — б.пр. ↑

МАЙМУНА В КЪЩАТА

Според баба идеята ми беше ужасна. Все пак тя си спомняше дните, когато бе съществувала *човешка* прислуга.

— Много грешиш, ако си мислиш, че ще пусна маймуна в дома си — рече ми троснато.

— Не бъди толкова старомодна, бабо — отвърнах ѝ. — Пък и Доркас не е маймуна.

— Ами тогава какво е?

Прелистих страниците на каталога на корпорацията „Байолоджикал енджиниъринг“. — Ето, бабо, чуй: „Сврхшимпанзето (запазена марка) «Pan Sapiens» е разумен антропоид, създаден чрез изкуствен подбор и генно инженерство на основата на обикновени шимпанзета...“

— Нали ти казах! Маймуна е!

— „... и разполага с речник, достатъчно обширен, за да разбере смисъла на прости нареждания. Може да бъде обучено да изпълнява всякакви задачи, свързани с домакинство или прост ръчен труд. То е кротко и предано и лесно се привързва към дома и особено към децата...“

— Към децата! Ти ще оставиш ли Джони и Сюзън при една... при една *горила*?

Затворих каталога и въздъхнах.

— Тук си права, бабо. Доркас *наистина* е скъпа, и ако тези малки чудовища си позволят да я тормозят...

За щастие, в този момент се позвъни.

— Разпишете се, моля — каза служителят на фирмата. Разписах се и така Доркас влезе в нашия живот.

— Здравей, Доркас — рекох ѝ. — Надявам се, че в този дом ще бъдеш щастлива.

Големите ѝ тъжни очи ме стрелнаха изпод изпъкналите костни дъги. Бях срещала много по-грозни човешки същества, но трябва да призная, че и тя имаше доста странен вид. Бе висока само четири

стъпки и почти толкова широка. В простичката си спретната униформа приличаше на прислужница от филмите от началото на двадесети век. Краката ѝ обаче бяха боси и заемаха една удивително голяма част от пода.

— Добрутро, госпожа — отговори ми тя със завален, но напълно разбираем глас.

— Та тя може да говори! — възкликна баба.

— Естествено — отговорих. — Тя може да произнася над петдесет думи и да разбира двеста. И ще научи още, когато започне да свиква с нас, но на първо време ще трябва да се придържаме само към думите от четиридесет и втора и четиридесет и трета страница на инструкцията.

Подадох инструкцията на баба. За пръв път в живота си тя не успя да намери дума, обясняваща *собствените ѝ* чувства.

Доркас бързо привикна към новата обстановка. Началното ѝ обучение на прислужница и детегледачка се оказа на висота. Към края на първия месец почти не останаха домакински задължения, с които да не може да се справя. Научи всичко, като се почне от подреждането на масата и се свърши с преобличането на децата. В началото демонстрира една досадна привичка — предпочиташе да хваща предметите с краката си. Очевидно това ѝ изглеждаше толкова естествено, колкото и ползването на ръцете за същата цел. Макар и с доста усилия, отучи се от този навик. За това помогна най-вече угарката от една от цигарите на баба.

Беше добродушна, добросъвестна и не влизаше в пререкания. Разбира се, не бе ужасно умна и някои неща трябваше да ѝ се обясняват надълго и нашироко, за да успее да ги схване. Бяха ми необходими няколко седмици, за да установя пределите на нейните възможности и да се съобразя с тях. В началото ми бе трудно да не забравям, че тя все пак не беше човешко същество, и че нямаше смисъл да водя с нея обичайните женски разговори. Някои неща, дрехите например, събуждаха нейния интерес, особено когато бяха с ярки цветове. Ако ѝ бях позволила да се облича по свой вкус, щеше да прилича на участник в карнавално шествие.

За мое щастие, децата я обожаваха. Знам какво говорят хората за Джони и Сю и съм съгласна, че в него има известна доза истина. Не е лесно да възпитаващ деца, когато през по-голямата част от времето баща им отсъства от къщи, пък и баба винаги ги глези, остане ли насаме с тях. Глези ги и Ерик, когато корабът му е на Земята, а сетне аз трябва да се справям с последиците. Никога не се омъжвайте за космонавт, ако можете да избегнете това. Заплащането може и да е добро, обаче романтиката бързо се изпарява.

В деня, когато Ерик се завърна от курса до Венера в полагаемия му се триседмичен отпуск, нашата нова прислужница вече се бе утвърдила като член на семейството. Ерик бързо свикна с нея. В края на краищата на други планети бе срещал къде-къде по-странни същества. Естествено, измърмори нещо относно цената, обаче му дадох да разбере, че сега, след като съм се освободила от по-голямата част от домакинската работа, ще можем да отделим повече време един за друг и освен това да осъществим някои отдавна отлагани гостувания. След като Доркас бе поела грижите за децата, можех отново да се включа в светския живот.

В Порт Годар действително имаше светски живот, макар и да се намирахме в центъра на Тихия океан (след това, което се случи в Маями, всички големи космодруми бяха установени далеч от цивилизования свят). При нас имаше непрекъсващ поток от изтъкнати гости и пътници от цялата планета, а и от по-отдалечени места.

Във всяка човешка общност има лице, определящо нейните еталони за мода и култура, нейна *grande dame*, необичана от нито една от неуспелите ѝ съпернички, но на която всички се стремят да подражават. При нас тази дама бе Кристин Суансън. Съпругът ѝ бе комодор от Космическата служба и тя непрестанно ни го напомняше. След всяко кацане на космически кораб канеше всички офицери от станцията на прием в разкошната си къща, оформена в стил деветнадесети век. Беше благоразумно човек да не отклонява тези покани, освен ако разполагаше с някакво много убедително оправдание, макар че това предполагаше задължителното запознаване с картините на Кристин. Бе си въобразила, че е художничка, вследствие на което всички стени бяха украсени с многоцветни цапаници. Едно от досадните неща при гостуванията у Кристин бе

необходимостта да измисляш някакви възпитани коментари за нейните картини. Друго досадно нещо бе еднометровото ѝ цигаре.

От деня на последното идване на Ерик в дома на Кристин се бе появила нова поредица от картини. Тя бе навлязла в своя „квадратен“ период.

— Нали разбирате, мили мои — обясняваше ни, — че едновременните продълговати картини са ужасно демодирани и просто нямат място в космическата ера. Там горе не съществуват понятията „горе“ и „долу“, „хоризонтал“ и „вертикал“, така че не виждам причини дължината на една съвременна картина да се отличава от ширината ѝ. Съвършената картина би трябвало да се възприема по един и същи начин, независимо от коя страна е закачена. В момента се опитвам да докажа точно това.

— Това ми се струва логично — рече тактично Ерик (в края на краищата комодорът бе негов началник). Обаче след като стопанката се отдалечи, добави: — Не знам дали картините на Кристин няма да спечелят, ако ги окачат с лицевата част към стената.

Съгласих се с него. Преди да се омъжа, бях посещавала няколко години художествено училище и смятах, че притежавам познания по тази тема. Ако бях на мястото на Кристин, и аз можеше да привлека вниманието със собствените си картини, които сега събираха прах в гаража.

— Знаеш ли, Ерик — казах му закачливо, — струва ми се, че бих могла да науча Доркас да рисува по-хубави картини от тези.

В отговор той се засмя.

— Вероятно би си струвало някой ден да направиш това, ако Кристин съвсем се самозабрави.

Забравих този разговор и си спомних за него едва месец по-късно, когато Ерик отново се намираше в Космоса.

Точната причина за конфликта ми с Кристин не е важна. Бе свързана с един план за развитието на градчето, при което Кристин и аз заехме противоположни становища. Тя се наложи, както винаги, така че напуснах заседанието разгневена и обидена. Когато се прибрах у дома, видях, че Доркас разглеждаше цветните илюстрации на едно списание. Тогава се сетих за думите на Ерик.

Оставих чантичката и шапката си на закачалката и казах решително: „Доркас, ела с мен в гаража.“

Отне ми доста време да открия тубите с маслени бои и статива изпод купчините счупени играчки, стари коледни украшения, водолазно оборудване, празни кашони и какво ли още не — Ерик все не намираше време да разчисти гаража в интервалите между своите полети. Изпод боклуците измъкнах и няколко недовършени картини, които също щяха да ми свършат работа. Взех един наченат пейзаж, върху който бе изобразено само едно тънко дърво, и казах: „Доркас, ще те науча да рисуваш.“

Планът ми, макар и не съвсем почтен, бе прост. Всички знаем, че и в миналото е имало маймуни, научени да оцапват платната с бои. Нито една от тях обаче не бе създала една истинска, правилно композирана картина. Бях убедена, че това не беше по силите и на Доркас, обаче никой нямаше да узнае, че аз съм насочвала ръката ѝ. Всичко щеше да си остане за нейна сметка.

Всъщност не възнамерявах да измамя никого. Разбира се, аз щях да определя композицията, да смеся боите и да свърша по-голямата част от работата, обаче щях да дам на Доркас пълна свобода да се включи в нея. Надявах се, че тя щеше да оцвети едни или други елементи в определени цветове, и може би дори да си създаде нещо като собствен стил в това занимание. Ако извадех късмет, щеше да свърши може би една четвърт от цялата работа. Тогава щях да кажа, че картината е изцяло нейно дело, при това с чиста съвест — та нима Микеланджело и Леонардо не бяха се подписвали под картини, изпълнени най-вече от техните помощници? Е, добре, аз щях да бъда „помощникът“ на Доркас.

Трябва да призная, че в началото бях малко разочарована. Доркас бързо схвана общия замисъл и разбра за какво се използват четката и палитрата, но действията ѝ бяха много несръчни. Твърде дълго се колебаеше коя от ръцете си да използва и непрестанно прехвърляше четката от едната в другата. В крайна сметка почти цялата работа я свърших аз, като приносът на Доркас се изрази само в няколко мацвания с четката.

Естествено, не можех да очаквам тя да стане художник само след два урока. Пък и това не беше важно. Ако Доркас се провалеше в изкуството, щеше да ми се наложи само да спестя малко повече от истината, когато заявя, че картините ѝ са изцяло изпълнени от нея.

Не бързах, тъй като в такива неща не трябва да се проявява припряност. След два месеца школата на Доркас вече можеше да се похвали с дузина картини, всичките на теми, познати на едно супершимпанзе от Порт Годар. На тях бяха изобразени лагуната, нашия дом, излитане на ракета през нощта (блясъци и пламъци), риболовна сцена и палмова горичка. Банални теми, не ще и дума, но излизането извън тях щеше да предизвика подозрения. Предполагах, че преди да се озове в нашия дом, Доркас едва ли бе опознала голяма част от света в лабораторията, където бе обучена.

Най-добрите ѝ картини (а някои от тях *наистина* си ги биваше, аз разбирам от тези неща) окачих на такива места в жилището си, където нито един от приятелите ми нямаше да пропусне да ги види. Планът ми сработи и първоначалните хвалебствия бързо бяха сменени с изблици на недоверие („Хайде де? Наистина ли?“), когато скромно отрекох авторството си. Някои отначало не ми повярваха, обаче не след дълго разсеях съмненията им, след като позволих на неколцина привилегировани гости да наблюдават Доркас по време на творческите ѝ занимания. Спрях се на хора, които не разбираха нищо от изкуство, пък и в момента тя рисуваше някаква абстрактна картина, изпълнена с червени, жълти и черни бои, която никой не се осмели да критикува. Доркас вече умееше да се преструва много добре, досущ като филмов актьор, симулиращ боравенето с музикален инструмент.

За да се разнесе новината, подарих част от най-хубавите картини с уточнението, че ги възприемам само като забавни шеги. Много внимавах да не дам и най-малкия признак на завист. „Наех Доркас, за да работи за мен, а не за музея за модерно изкуство“, уточнявах. Много внимавах да не правя никакви сравнения между нейните картини и картините на Кристин. За последното щяха да се погрижат общите ни приятели.

Когато Кристин сетне ме посети, уж „за да обсъдим нашите различия като разумни хора“, разбрах, че новината вече е достигнала до нея. Тактично отстъпих от своята позиция, докато пиехме чай, седнали под едно от най-впечатляващите творения на Доркас — пълнолуние над лагуната. Изобразената на картината лагуна бе наистина много студена, синя и тайнствена, така че имах основания да се гордея с нея. По време на разговора Кристин не каза нито думица за картината или за Доркас, обаче очите ѝ я издадоха. След това бързо

отмени една изложба, която щеше да открива през следващата седмица.

Хората, пристрастени към хазарта, казват, че трябва да знаеш кога да спреш. Ако тогава се бях замислила, щях да съобразя, че Кристин нямаше да остави нещата така и рано или късно щеше да контраатакува.

Очевидно бе избрала много подходящ момент за контраатаката си. Момент, в който децата бяха на училище, баба — на гости, а аз — в супермаркета на другия край на острова. Вероятно преди това е позвънила по телефона, за да се убеди, че у нас няма никой, т.е. нито едно човешко същество. Бяхме обяснявали на Доркас, че не трябва да отговаря на телефонните обаждания, но тя не ни разбра. По телефона гласът на едно супершимпанзе звучи досущ като гласа на пиян човек и това може да предизвика недоразумения.

Вече мога да обясня как са се развили събитията. Кристин вероятно е отишла с колата си до дома ни, изразила е силно разочарование от моето отсъствие и се е самопоканила. Сигурно веднага е подложила на разпит Доркас, обаче аз благоразумно бях дала на своята човекообразна колежка указания как да реагира при такива обстоятелства. „Това го направи Доркас. Не го направи госпожата. Доркас го направи“ — казвах ѝ всеки път, когато завършвахме едно от общите ни произведения. Предполагах, че в крайна сметка е повярвала, че това наистина е така.

Промиването на мозъка на Доркас и нейния речник от петдесет думи очевидно не бяха смутили Кристин. Тя бе делова и напориста жена, а Доркас — кротка и послушна душица. Кристин, решила да ме разобличи като измамница, навярно е била поласкана от охотата, с която е била поканена да посети студиото в гаража. Сигурно е останала и малко изненадана от това.

Прибрах се у дома половин час след идването на Кристин. Веднага щом видях паркираната ѝ до входа кола, съобразих, че предстои да се случи нещо неприятно. Надявах се, че съм успяла да пристигна навреме, но от необичайната тишина, царяща в дома, разбрах, че съм закъсняла. *Нещо вече се бе случило.* Кристин никога не преставаше да говори, дори и когато има само една маймуна за аудитория. За нея тишината бе предизвикателство, подобно на бяло

платно — трябваше непременно да я запълни със звученето на собствения си глас.

Домът бе притихнал и без никакъв признак на живот. Като започнах да осъзнавам какво се бе случило, с тихи стъпки прекосих студиото, столовата и кухнята и се озовах откъм задната страна на къщата. Внимателно надникнах през откренатата врата на гаража.

Това бе горчивият момент на истината. Доркас, освободила се от моето влияние, най-сетне си бе създавала собствен стил. Рисуваше с бързи и уверени движения. *Не обаче по начина, който така усърдно се бях опитала да ѝ обясня. Що се отнася до темата...*

Почувствах се силно наранена, когато видях карикатурата, която Кристин наблюдаваше с нескривано наслаждение. След всичко, което бях направила за Доркас, това ми се стори черна неблагодарност. Разбира се, сега много добре знам, че от нейна страна не е имало никаква зла умисъл, и че тя просто е търсила самоизява. Психолозите и изкуствоведите, отразили нейната изложба в музея Гугенхайм, твърдят, че портретите ѝ хвърлят ярка светлина върху взаимоотношенията между хората и животните и ни позволяват за пръв път да погледнем на човешката раса отстрани. Аз обаче имах по-друго мнение по въпроса, когато в онзи момент ѝ наредих да се прибере веднага в кухнята.

Угнети ме не само темата на нейното произведение. Угнети ме най-вече мисълта, че си бях изгубила напразно времето, което бях отделила, за да я науча не само на техника на рисуване, но и на обноски. Седнала срещу статива с ръце, скръстени на гърдите, тя бе пренебрегнала всичко, което се бях опитала да ѝ обясня.

Още тогава, в самото начало на своята кариера на независим творец, Доркас убедително доказва, че в нейните бързо движещи се крака имаше повече талант, отколкото в моите две ръце.

ЗЕЛЕНИ КЪЛНОВЕ

Сега, когато е вече твърде късно за това, съжалявам, че така и не успях да опозная Владимир Суров. Спомням си го като тих и дребен човек, който разбираше английски, но не го владееше в достатъчна степен, за да поддържа разговор. Струва ми се, че и колегите му го възприемаха донякъде като загадка. Всеки път, когато отивах на борда на „Циолковски“, го заварвах седнал в някой ъгъл и потънал в бележките си или взиращ се в нещо през микроскопа. Бе човек, отстояващ правото си на уединение дори и в малкия затворен свят на един космически кораб. Останалите членове на екипажа не изглеждаше да се смущават от сдържаността му. Личеше си, че изпитват към него търпимост, смесена с топли чувства, както и уважение. В това нямаше нищо изненадващо. Благодарение на създадените от него растителни и дървесни видове, запазили жизнеността си далеч отвъд Арктическия кръг, той бе станал най-известният ботаник в Русия.

Това, че в руската експедиция до Луната бе включен и ботаник, бе прието от мнозина като нещо забавно, макар в действителност не по-малко странен да бе фактът, че и на борда на британския и американския кораб също имаше биолози. През годините, предшестващи първото кацане на Луната, се бяха насъбрали немалко свидетелства, че на нейната повърхност, макар и лишена от въздух и вода, би могла да съществува някаква форма на растителност. Един от най-изтъкнатите привърженици на тази теория бе председателят на съветската академия на науките. Тъй като бе твърде възрастен, за да отиде лично на Луната, бе изпратил там Суров.

Пълното отсъствие на такава растителност върху изследваните от различни екипи хиляда и няколко квадратни мили от повърхността ѝ бе първото голямо разочарование, което тя ни поднесе. Дори и скептиците, убедени в невъзможността там да съществува каквато и да е форма на живот, щяха да се зарадват, ако можеха да бъдат опровергани. Пет години по-късно, когато Ричърдс и Шанън направиха

своето удивително откритие в голямата долина на Ератостен, това наистина се случи. То обаче бе едно по-късно събитие. При първото кацане на Луната изглеждаше, че Суров напразно бе отишъл там.

Той обаче не изглеждаше особено подтиснат от това. Стараеше се, подобно на останалите членове на екипажа, да запълва времето си с работа, като изучаваше почвени образци и се грижеше за малката хидропонна ферма, чиито прозрачни херметизирани тръби образуваха искряща мрежа около „Циолковски“. Нито ние, нито американците бяхме направили това, тъй като бе изчислено, че е по-лесно да се изпраща храна от Земята, отколкото да се произвежда на място, поне до момента, когато се пристъпи към създаването на постоянна база. Това съображение се бе оказало правилно от икономическа гледна точка, но не и що се отнася до поддържането на духа. Малките херметизирани парници, в които Суров отглеждаше зеленчуци и миниатюрни плодни дръвчета, представляваха оазис, радващ очите ни, уморени от гледката на безкрайната обкръжаваща ни пустош.

Един от многото недостатъци на командирската ми длъжност бе, че рядко имах възможност да се занимавам с активна изследователска дейност. Изразходвах твърде голяма част от времето си в писане на доклади до Земята, проверка на складове, оформяне на графици и разписания, събеседвания с колегите си от американския и руския кораб и опити — не винаги успешни — да предугадя следващата неприятност. В резултат на това нерядко не напусках базата цели два или три дни и се появи шегата, че космическият ми скафандър се е превърнал в развъдник за молци.

Може би именно поради тази причина спомените ми за моите излизания извън базата са много ярки. Съвсем определено си спомням добре единствената си среща със Суров. Наближаваше пладне, слънцето грееше високо над южните планини, а на няколко градуса от него се виждаше едва забележимият тънък сребрист полумесец на Земята. Нашият геофизик Хендерсън бе решил да събере информацията, регистрирана от няколко измервателни устройства, разположени на две мили източно от базата. Всички останали членове на екипажа бяха заети, а аз в момента бях свободен, така че двамата се отправихме заедно на път.

Пътуването бе твърде кратко, за да си заслужава да използваме някой от скутерите, още повече, че батериите им бяха отслабнали.

Освен това обичах разходките по повърхността на Луната. При това нямам предвид само гледката, с която, колкото и понякога да внушава страх, след време се свиква. Това, което най-много ми харесваше, бе лекото и забавено движение, с което всяка стъпка ме отхвърляше над повърхността, като по този начин създаваше чувство за свобода, познато на хората само в сънищата им, преди космическите полети да станат действителност.

Бяхме си свършили работата и изминали половината от обратния път, когато забелязах фигура, движеща се по равнината на миля на юг от нас, всъщност, съвсем близо до руската база. Включих далекогледа, монтиран в шлема ми, и внимателно огледах самотния пътник. Разбира се, дори и отблизо не е възможно да се различи човек, облечен в космически скафандър. Тъй като обаче тези скафандри винаги са обозначени с определени цветове и цифри, това е без практическо значение.

— Кой е? — попита ме Хендерсън по радиото.

— Син скафандър. Номер три. Това е Суров. Нещо обаче не ми е ясно. *Та той е сам.*

Едно от основните правила на изследването на Луната гласи, че никой не може да се движи сам по нейната повърхност. Има много аварии, които биха били незначителни, ако се движиш с придружител, но фатални, ако си сам. Ако например скафандърът ти се пробие някъде откъм гърба и започне бавно да се разхерметизира, би ли могъл сам да запушиш отвора с помощта на защитна лепенка? И такива работи са се случвали.

— Може би партньорът му е пострадал и сега Суров търси помощ — изказа предположение Хендерсън. — Може би е редно да му се обадим.

Поклатих глава. Суров очевидно не бързаше. Бе излязъл да се разхожда сам и сега спокойно се връщаше в „Циолковски“. Ако командирът Краснин бе решил да позволява на хората си да излизат сами, това не беше моя работа, макар и да не одобрявах такава практика. Не беше моя работа и да докладвам за постъпката на Суров, ако си бе позволил да наруши правилника.

През следващите два месеца моите хора често виждаха как Суров се разхожда сам из околността, но той винаги ги отбягвал, когато се доближавали твърде много до него. Опитах се дискретно да

изясня случая и разбрах, че командирът Краснин поради недостига на хора се видял принуден да измени някои от правилата за сигурност. Тогава така и не разбрах с какво се занимаваше Суров, макар и въобще да не допусках, че и неговият командир е бил в същото неведение.

„Знаех си, че ще стане нещо“ — това бяха първите думи, които ми дойдоха наум, когато Краснин съобщи, че е станало произшествие. И преди това всички експедиции си бяха имали неприятности и им се беше налагало да получават или оказват помощ. За пръв път обаче се бе изгубил човек, който не бе отговорил на позивния сигнал на своя кораб. След кратко събеседване по радиото договорихме план за действие и малко след това от трите кораба във всички посоки се разпръснаха спасителни групи.

И този път мой партньор бе Хендерсън. Решихме, че най-разумно щеше да бъде да потърсим Суров в района, където го бяхме виждали да се разхожда. Намираще се в територия, която условно смятахме за „наша“, доста отдалечена от кораба на Суров. Като се придвижвахме по ниските хълмове за пръв път съобразих, че руснакът може би е правил нещо, което е държал в тайна от своите колеги. Нямах представа какво можеше да е то.

Откри го Хендерсън, който веднага нададе вик за помощ по радиото. Бе обаче твърде късно. Суров лежеше по лице, обвит от смачкания си вследствие на разхерметизирането скафандър. Очевидно, бил е коленичил в момента, когато нещо бе разбило пластмасовия му шлем. Личеше, че бе паднал по лице и умрял веднага.

Когато се появи командирът Краснин, ние все още бяхме вперили погледи в невероятното нещо, което Суров бе разглеждал преди смъртта си. Представляваше висока около три стъпки овална форма със зелена кожеста обвивка, вкоренила се в скалите с помощта на широка мрежа от пипалца. Да, беше се вкоренила, тъй като беше растение. На няколко ярда по-нататък имаше други две като него, само че много по-малки и определено мъртви, тъй като бяха почернели и сбръчкани.

Първата ми мисъл бе, че на Луната *все пак* има живот. Едва когато чух гласа на Краснин, разбрах, че истината е много по-вълшебна.

— Клетият Владимир! — каза. — Знаехме, че е гений, и все пак му се присмяхме, когато той сподели с нас мечтата си. Значи успя да

опази най-великото си дело в тайна. Съумя да завоюва Арктика със своята хибридна пшеница, но това все пак се оказа само начало. Този път донесе живот на Луната. А и смърт.

Застанал до него, в този пръв момент възприех случилото се като чудо. Днес всички хора по света познават добре историята на „кактуса на Суров“, както растението неизбежно, макар и неоснователно, бе наречено, и никой не изпитва особено удивление от него. Тази история бе описана в бележките на Суров, от които стана ясно, че след дългогодишни опити бе успял да създаде растение, способно благодарение на жилавата си обвивка да живее във вакуум и поради разклонената си коренна система, изпускаща киселини, да расте върху скали, недостъпни даже и за лишейте. Станахме свидетели и на осъществяването на втората фаза на мечтата на Суров. Кактусът, който вечно ще носи неговото име, раздробил големи части от скалистата маса на лунната повърхност и по този начин проправи пътя за по-специализираните растения, които днес изхранват всички човешки същества, живеещи на Луната.

Краснин се наведе над тялото на своя колега и благодарение на слабата гравитация го повдигна без усилие. Докосна с пръст парчетата от пластмасовия шлем и въпросително поклати глава.

— Какво ли му се е случило? — зададе си въпрос. — Човек би казал, че го е убило растението. Това обаче би било смехотворно.

Зелената загадка продължаваше да стои на мястото си в долината, която вече бе престанала да е пустинна, и да дразни въображението ни. След това се чу бавната реч на Хендерсън, който сякаш мислеше на глас.

— Струва ми се, че намерих отговора. Спомних си нещо от уроците по ботаника в училище. Щом Суров е създал растение, пригодено да съществува в лунни условия, непременно е открил и начин за разпространението му. Неговите семена би трябвало да се разпръсват върху много голяма площ с надеждата да попаднат на места, където да могат да се вкоренят. За разлика от Земята, тук няма птици и животни, които да ги разпространяват. Сецям се само за едно възможно решение на проблема, при това използвано и от някои наши земни растения.

Думите му бяха прекъснати от моя вик. Нещо току-що бе ударило силно металната тока на скафандъра ми. Не ми причини

никаква вреда, обаче внезапният и неочакван удар нямаше как да не ме изненада.

В краката ми лежеше семка с размерите и формата на слива. На няколко ярда по-нататък открихме и другата, която бе разбила шлема на коленичилия Суров. Той сигурно е знаел, че растението вече е можело да се възпроизвежда, обаче в нетърпението си да го разгледа бе забравил как става това. Виждам как този кактус, растящ при слабата гравитация на Луната, изстрелва семената си на разстояние от четвърт миля. Суров е бил разстрелян от упор от собственото си творение.

НЕПРИЯТНОСТИ С ТУЗЕМЦИТЕ

Летящата чиния се спусна вертикално през облаците, рязко забави движението си на около петдесет стъпки над повърхността и след това с глух удар се приземи върху ивица затревена блатиста земя.

— Приземяването ни не бе безупречно — каза капитан Викстпил. Разбира се, не използва точно тези думи. Човешките уши щяха да възприемат коментара му по-скоро като кудкудякане на сърдита кокошка. Старшият пилот Къркflug откачи три от пипалата си от контролното табло, опъна четирите си крака и спокойно се отпусна.

— Не съм виновен, че автоматиката отново ни подведе — промърмори. — Какво обаче можем да очакваме от кораб, който трябваше да бъде бракуван още преди пет хиляди години? Ако онези бюрократи на базовата планета...

— Няма значение. Все пак пристигнахме цели, което донякъде надвиши очакванията ми. Кажи на Кристал и Данстор да дойдат. Искам да разменя няколко приказки с тях, преди да се отправят на път.

Кристал и Данстор очевидно не бяха от един и същ вид с останалите членове на екипажа. Нямаха очи на тила си и притежаваха само по един чифт ръце и крака, както и други недостатъци, които колегите им си даваха вид, че не забелязват. Именно тези недостатъци обаче станаха причина за включването им в сегашната експедиция, тъй като двамата се нуждаеха от минимална маскировка, за да не се разбере, освен при най-близък оглед, че не са човешки същества.

— Сигурни ли сте, че сте съвсем наясно с инструкциите? — попита капитанът.

— Естествено — не без известна обида в гласа отговори Кристал. — Не за пръв път установявам контакт с примитивна раса. Колкото до познанията ми по антропология...

— Добре. А езикът?

— Това е грижа на Данстор, но и аз вече го говоря съвсем прилично. Ако съдим по наученото от техните радиопрограми през последните две години, доста е елементарен.

— Имате ли още нещо да кажете, преди да се отправите на път?

— Ами... да — в гласа на Кристал се почувства известно колебание. — От техните предавания става ясно, че общественото им устройство е много примитивно, като престъпленията и въобще правонарушенията са широко разпространени явления. На мнозина от по-заможните граждани се налага да използват така наречените детективи и телохранители, за да защитят своя живот и имущество. Искаме да помолим за нещо, макар и да знаем, че не е предвидено в правилника...

— За какво?

— Ами, бихме се чувствали много по-спокойно, ако дадете по един прекъсвач „Марк III“ на всеки от нас...

— И дума да не става! Научат ли в базата за това, направо отивам на военен съд. Какво ще стане, ако убиете някого от туземците? Ще трябва да отговарям лично пред Бюрото за междузвездна политика, пред Службата за защита на коренното население и пред кого ли още не...

— Работата е там, че ако пък нас ни убият, неприятностите ви няма да са по-малки — отвърна развълнувано Кристал. — Най-сетне, вие отговаряте за нашата сигурност. Спомняте ли си радиопиесата, която ви разказах? В едно обикновено семейство само през първия половин час бяха извършени две убийства.

— Добре, добре. Ще ви дам само един „Марк III“. Не искам да причинявате твърде големи вреди, ако все пак имате неприятности.

— Много ви благодаря. Сега се чувствам по-спокойно. Ще ви докладвам през всеки тридесет минути, както се договорихме. Не би трябвало да отсъстваме повече от два часа.

Капитан Викстпил проследи с поглед как двойката изчезна отвъд хълма и дълбоко въздъхна.

— Уф! Как пък от целия екипаж се спряха точно на тези двамата!
— рече.

— Това бе неизбежно — отвърна пилотът. — Всички тези примитивни раси се ужасяват от непознатите неща. Ако бяха видели нас, щяха да се паникьосат и да започнат да ни обсипват с бомби, още преди да се усетим. С тези работи трябва да се внимава.

Капитан Викстпил с разсеян вид преплиташе пипалата си. Винаги правеше така, когато бе разтревожен.

— Разбира се — каза, — винаги мога да излятя и да докладвам, че мястото е опасно. Да, това наистина би ни спестило много неприятности — добави с облекчение.

— И по този начин да обезсмыслим всички месеци, през които изучавахме планетата, така ли? — попита възмутеният пилот.

— Няма да ги обезсмыслим — отвърна капитанът и примигна с бързина, която нито едно човешко око нямаше да бъде в състояние да долови. — Докладът ни ще бъде от голяма полза за следващата експедиция. Ще предложи тя да дойде, да кажем, след пет хиляди години, когато планетата би могла вече да е цивилизована. Макар че, искрено казано, съмнявам се в последното.

Самюъл Хигинсботъм тъкмо закусваше със сирене и ябълково вино, когато забеляза двете фигури, вървящи по алеята. Забърса уста с опакото на ръката си, положи внимателно бутилката до косата и изгледа с леко удивление двойката, оказала се в обсега на гласа му.

— Добрутру! — приветства я с бодър глас и с уста, пълна със сирене.

Непознатите не побързаха да отговорят. Единият от тях крадешком занаднича в малка книжка. Сам не знаеше, че тя съдържа единствено такива често използвани изрази и словосъчетания като „Преди да ви съобщим прогнозата за времето, ще ви информираме за опасността от буря“, „Очисти ги! Аз ще те прикривам!“ и „Всички патрулни коли да се явят!“ На поздрава му реагира Данстор, комуто не се налагаше да подпомага паметта си с разговорници.

— Добро утро, любезни господине — отвърна с най-добрия си акцент, усвоен от Би Би Си. — Бихте ли имали добрината да ни упътите към най-близката паланка, село, градче или друг подобен цивилизационен център?

— Ъ? — възкликна Сам и се вторачи с изпълнен с подозрение поглед в пътниците. Едва сега бе забелязал, че дрехите им бяха много странни. Реши, че хората обикновено не навличат пуловери с висока яка под модните раирани костюми, дето ги носят гражданите. А и другият, който все още прелистваше книжката си, щеше да изглежда безупречно в официалния си вечерен костюм, ако не го бе съчетал с ярка зелена и червена вратовръзка, брезентово кепе и подковани с

габъри ботуши. Кристал и Данстор се бяха постарали, но все пак бяха гледали твърде много телевизионни пиеси. Като се има предвид, че те бяха единственият им източник на информация, грешките им бяха все пак разбираеми.

Сам се почеса по главата. „Тия требе да са чужденци — рече си наум. — Даже и гражданите не се обличат по този начин.“

После им посочи пътя и даде ясни указания с акцент, при който никой, живеещ извън обсега на западния преподавател на Би Би Си, нямаше да разбере повече от една от всеки три думи. Кристал и Данстор, чиято родна планета бе толкова далеч, че едва ли я бяха достигнали първите радиосигнали на Маркони, разбраха още по-малко. Така или иначе, все пак схванаха общия смисъл на казаното и се оттеглиха организирано, като се замислиха дали познанията им по английски език са толкова добри, колкото бяха предполагали.

Първата среща на човечеството със същества от Външния свят протече банално и не бе отразена в учебниците по история.

— Чудя се дали успя да разбере кои сме — каза Данстор замислено, без обаче да изглеждаше особено убеден в тази възможност. — Това можеше да ни спести много неприятности.

— Боя се, че не. Ако съдя по облеклото му и по работата, с която се занимаваше, едва ли беше особено умен или ценен гражданин. Не вярвам въобще да е разбрал кои сме.

— Идва още един! — каза Данстор.

— Не прави резки движения, които биха могли да го уплашат. Върви си естествено и изчакай той да те заговори.

Човекът със замислен вид, вървящ срещу тях, не даде признак въобще да ги е забелязал. Отмина ги и изчезна в далечината още преди да успеят да реагират.

— И какво ще кажеш? — попита Данстор.

— Няма значение — отвърна философски Кристал. — Вероятно и от него нямаше да има никаква полза.

— Това обаче не може да извини лошите му обноски!

И двамата отправиха възмутени погледи към гърба на отдалечилия се професор Фицсимънс. Облечен в най-старите си туристически дрехи, той се бе замислил върху един особено труден аспект на атомната теория. Кристал за пръв път допусна, че

установяването на контакт далеч нямаше да е така лесно, както те оптимистично бяха предполагали.

Литъл Милтън бе типично английско селце, разположено в подножието на хълмовете, чиито висини сега укриваха една важна тайна. В тази лятна утрин в него имаше малко хора, тъй като мъжете вече бяха отишли на работа, а жените разтребяха, след като бяха успели да отпратят по живо, по здраво своите стопани, за да не им пречат. Кристал и Данстор почти бяха стигнали до центъра на селото, когато срещнаха първия му обитател. Това бе селският пощальон, който се прибираше в службата си със велосипед, след като бе разнесъл писмата и пратките. Беше в много лошо настроение, тъй като му се бе наложило да се отбие на две мили от нормалния си маршрут, за да достави пощенска картичка със стойност един пенс до фермата на Доджсън. Освен това и седмичната пратка с бельо за пране, което Гънер Ивънс изпращаше на любящата си майка, бе много по-тежка от обичайното. Това бе обяснимо, тъй като в нея бяха укрити четири говежди консерви, откраднати от кухнята.

— Ако обичате... — започна любезно Данстор.

— Не мога да спра — отвърна пощальонът, който в момента нямаше нагласа за празни приказки. — Имам да правя още една обиколка — рече. И изчезна от погледа им.

— Това е наистина възмутително! — възропта Данстор. — Та нима *всичките* са такива?

— Успокой се — каза Кристал. — Не забравяй, че обичаите им се различават от нашите. Ще бъде необходимо време, за да спечелим доверието им. Аз и друг път съм имал неприятности с представители на примитивните раси. Всеки антрополог трябва да свиква с тези неща.

— Дано да си прав — отвърна Данстор. — Предлагам да направим опит за контакт с тях в домовете им. Там няма да могат да избягнат разговора с нас.

— Да опитаме — съгласи се Кристал след известно съмнение. — Трябва обаче да внимаваме да не попаднем на религиозна сграда, защото бихме могли да имаме неприятности.

Къщата на старата вдовица Томкинс нямаше как да бъде взета за такава сграда дори и от един най-неопитен изследовател. Старата дама се развълнува, когато видя двамата господа, застанали пред портата ѝ,

и не откри нищо странно в облеклото им. През главата ѝ премина приятната мисъл, че може би са журналисти, дошли да я интервюират във връзка със стотния ѝ рожден ден (тя всъщност бе навършила деветдесет и пет години, но си даваше вид, че е по-възрастна). Взе бележника, закачен до вратата, и се запъти с приветлив вид към посетителите.

— Ще трябва да ми напишете това, което искате да ми кажете — каза им, хилейки се глуповато. — От двадесет години нищо не чувам.

Кристал и Данстор размениха удивени погледи. Бе се появило едно съвсем неочаквано затруднение. Единствените познати им местни писмени знаци бяха надписите на телевизионните програми, които те така и не бяха успели да разчетат докрай. Все пак Данстор, притежаващ фотографска памет, се справи с положението. Като държеше непохватно химикалката, изписа върху бележника изречение, което според него бе уместно при неочаквани смущения в комуникациите.

След като тайнствените посетители си заминаха с натъжен вид, старата госпожа Томкинс погледна с изумление написаното в бележника. Потрябва ѝ известно време, за да разчете буквите — Данстор бе допуснал редица грешки, — но дори и след това не разбра нищо.

ПРЕДАВАНЕТО ЩЕ БЪДЕ ВЪЗОБНОВЕНО ПРИ ПЪРВА ВЪЗМОЖНОСТ.

Данстор се бе постарал, но старата дама така и не схвана нищо.

В следващата къща имаха малко по-голям късмет. Отвори им млада дама, чийто речник се състоеше главно от кикот. След малко тя се отказа да ги разбере и затръшна вратата под носа им. Докато слушаха нейния глупав и истеричен смях, Кристал и Данстор с униние започнаха да подозират, че не бяха успели да се предрешат както трябва, за да ги възприемат като човешки същества.

Госпожа Смит, живееща от другата страна на улицата, бе разговорлива. Говореше със скорост от сто и двадесет думи в минута и с акцент така непроницаем, като този на Сам Хигинсботъм. В една от

кратките паузи, през които си поемаше дъх, Данстор успя да вметне едно извинение и се оттегли заедно с партньора си.

— Няма ли *поне един човек*, който да говори така, както говорят по радиото? Как могат да разберат собствените си радиопрограми, ако разговарят по този начин?

— Ние може би не сме кацнали там, където трябва — каза Кристал, чийто оптимизъм също бе започнал да гасне. По-нататък почти изчезна, след като последователно го взеха за представител на агенцията „Галъп“, за новия кандидат от Консервативната партия, за продавач на прахосмукачки и за чернорборсаджия.

При шестия или седмия им опит за контакт не попаднаха на жена. Вратата бе отворена от дългнест юноша, държащ в лепкавата си лапа нещо, което едва не хипнотизира посетителите. Бе списание, на чиято корица бе изобразена гигантска ракета, насочила се към обсипана с кратери планета, очевидно не Земята. Под рисунката имаше текст: „Зашеметяващи псевдонаучни разкази. Цена 25 цента.“

Кристал и Данстор размениха щастливи погледи. Ето, най-сетне бяха попаднали на човек, който щеше да ги разбере. Данстор бе в повишено настроение, когато се обърна към юношата.

— Струва ни се, че бихте могъл да ни помогнете — каза учтиво. — Изпитваме големи затруднения в опитите си да установим контакт. Току-що кацнахме на тази планета и искаме да се свържем с вашето правителство.

— Разбирам — отвърна Джими Уилямс, който все още не се бе завърнал напълно от вълнуващите си приключения на отдалечените спътници на Сатурн. — А къде е космическият ви кораб?

— Горе на хълма. Не искахме да плашим никого.

— Ракета ли е?

— Боже мой, не. Ракети не се ползват от хиляди години.

— Тогава на какъв принцип работи? Атомна енергия ли използва?

— Предполагам, че да — отвърна Данстор, който не бе особено силен по физика. — Има ли друг вид енергия?

— Така няма да стигнем доникъде — вметна Кристал нетърпеливо. — Ние сме тези, които трябва да му задаваме въпроси. Опитай се да разбереш къде можем да се свържем с официални лица.

Преди Данстор да успее да отговори, от вътрешността на къщата се разнесе гръмовит глас.

— Джими! Кой е там?

— Двама... мъже — отвърна Джими след известно колебание. — Поне приличат на мъже. Дошли са от Марс. Знаех си, че това ще се случи.

Отвътре се разнесе шум, предизвикан от енергични движения, и от мрака изникна фигурата на жена със слонски размери и свиреп вид. Първо погледна чужденците, сетне погледна списанието на Джими, и накрая оцени обстановката.

— Не ви ли е срам! — изкрещя. — Не ми стига един мързелив син, дето за нищо не го бива и по цял ден четете тези дивотии, ами и вие, уж възрастни мъже, идвате тук да му мътите още повече главата! От Марс, я! Сигурно сте дошли тук с летяща чиния?

— Не съм казвал нищо за Марс — отвърна плахо Данстор.

Вратата се хлопна. Отвътре се чува кратка препирня, звукът на разкъсана хартия и жаловит вопъл. И толкоз.

— Е — промълви най-сетне Данстор. — Какво да правим сега? И защо той каза, че сме дошли от Марс? Ако не се лъжа, това дори не е най-близката планета.

— Не знам — отвърна Кристал. — Предполагам, за тях е естествено да си помислят, че сме дошли от някоя близка планета. Ще бъдат много удивени, когато разберат истината. Марс! От това, което си спомням, там е по-зле даже и от тук — очевидно бе започнал да губи част от своето изследователско усърдие.

— Нека да оставим засега къщите — каза Данстор. — По улиците би трябвало да срещнем още хора.

Предположението му се оказа съвсем основателно, тъй като след миг бяха обградени от малки момчета, които се обръщаха към тях с неразбираеми обаче очевидно груби думи.

— Дали би трябвало да ги омилостивим с подаръци? — попита Данстор. — Този номер обикновено сработва сред по-изостаналите раси.

— Ти носиш ли в себе си подаръци?

— Не. Мислех си, че ти...

Преди Данстор да завърши изречението, мъчителите им си плюха на петите и изчезнаха в една странична уличка. На пътя се бе

появила величествена фигура в синя униформа.

В очите на Кристал се появи блясък.

— Полицай! — каза. — Навярно е зает с разследването на някое убийство. Все пак, надявам се да ни задели малко време — добави не съвсем уверено.

Полицаят Хинкс изпита известно учудване от вида на непознатите, но това не се отрази на гласа му.

— Добър ден, господа. Мога ли да ви помогна с нещо?

— Наистина можете — отговори Данстор с най-дружелюбния и ласкателен възможен тон. — Виждате ли, ние току-що кацнахме на тази планета и желаем да установим контакт с властите.

— Моля? — Хинкс бе изненадан и настъпи пауза, но не за дълго. Той бе съобразителен млад човек, който не възнамеряваше цял живот да си остане селски полицай. — Значи така, току-що сте кацнали? Предполагам, с космически кораб?

— Точно така — отговори Данстор, почувствал огромно облекчение от отсъствието на всякакво недоверие или враждебност в гласа на полицая. Чувства, често проявявани на по-примитивните планети след научаването на такава информация.

— Добре, добре — рече полицаят Хинкс с глас, който според него трябваше да внуши доверие и да предразположи събеседниците му (всъщност, ако тези двамата започнеха да буйстват, пак нямаше да го уплашат — видяха му се много дребни и мършави). — Кажете ми само какво искате и ще видя с какво мога да ви помогна.

— Приятно ми е да чуя това — отвърна Данстор. — Виждате ли, кацнахме в тази сравнително отдалечена местност, защото не бихме искали появяването ни да предизвика паника. Според нас би било желателно нашето присъствие да бъде известно на колкото се може потесен кръг хора, докато установим контакт с вашето правителство.

— Разбирам — каза Хинкс, като междувременно се оглеждаше с надеждата да открие човек, чрез когото да се свърже с началника си. — И какво смятате да направите след това?

— Боя се, че не съм упълномощен да обсъждам дългосрочната ни политика спрямо Земята — отвърна уклончиво Данстор. — Засега мога да кажа само това, че тази част на Вселената се изследва с цел да бъде подпомогната, и че бихме могли да ви бъдем полезни с много неща.

— Това е много мило от ваша страна — отвърна искрено Хинкс — Според мен най-добре е да отидем заедно в участъка, откъдето ще позвъним направо на министър-председателя.

— Много ви благодарим — отвърна Данстор, изпълнен с благодарност. И двамата доверчиво тръгнаха заедно с Хинкс, без да обръщат внимание на това, че той се стремеше да изостави малко зад тях, докато се придвижваха към полицейския участък.

— Заповядайте тук, господа — каза Хинкс и учтиво ги покани да влязат в помещение, което им се стори твърде зле осветено и бедно обзаведено дори по очакваните от тях примитивни стандарти. Преди да осъзнаят напълно къде се бяха озовали, чуха щракване и установиха, че са отделени от своя водач от голяма врата, образувана изцяло от железни прътове.

— Не се тревожете — успокои ги Хинкс. — Всичко е наред. Ще се върна след малко.

В погледите, които си размениха Кристал и Данстор, имаше съмнение. Не след дълго то премина в увереност.

— Заключиха ни!

— Това е затвор!

— А сега какво ще правим?

— Момчета, не знам дали разбирате английски — раздаде се тъжен глас откъм един мрачен ъгъл, — обаче ви моля да не пречите на съня ми.

Двамата пленници за пръв път осъзнаха, че не бяха сами. На едно легло в ъгъла на килията лежеше млад човек с малко смачкан вид и мътен поглед, изпълнен с укор.

— Как мислиш, да не би да е опасен престъпник? — попита нервно Данстор.

— Поне в този момент не изглежда да е опасен — каза Кристал, който бе по-близо до истината, отколкото предполагаше.

— А вас двамата за какво ви прибраха? — попита непознатият, който с усилие приседна на леглото. — Като ви гледам, май сте били на карнавал. Ох, главата ми! — изстена, и зае първоначалната си поза.

— Как може да се затвори толкова болно същество! — възмути се Данстор, който имаше добро сърце. След това продължи на английски. — Не знаем защо сме тук. Преди малко казахме на полицаия кои сме и откъде идваме, и ето какво ни се случи.

— Е добре, кои сте?

— Преди малко кацнахме...

— Остави, няма смисъл да повтаряш това — прекъсна го Кристал. — Така или иначе никой няма да ни повярва.

— Ей! — извика непознатият, който отново направи опит да седне. — На какъв език разговаряте? Знам няколко чужди езика, но вашият не прилича на нито един от тях.

— Всъщност, обясни му — каза Кристал на Данстор. — И без това нямаме какво да правим, докато се върне полицаят.

В момента Хинкс водеше оживен телефонен разговор с директора на местната лудница, който упорито твърдеше, че всичките му пациенти са налице. При все това, обеща да провери още веднъж и да се обади.

Хинкс затвори телефона и се замисли дали някой не се шегува с него. След това тихо, на пръсти, се доближи до килиите. Тримата арестанти изглежда водеха приятелски разговор, така че той също така тихо се върна на мястото си. Щеше да изчака да се успокоят. Внимателно разтри окото си и си спомни, че в ранните часове на сутринта вкарването на господин Грахъм в килията му бе струвало много усилия.

Младият човек вече бе достатъчно изтрезнял след гуляя от предната нощ, за който никак не съжеляваше. Все пак, човек се дипломираше само веднъж в живота и имаше какво да празнува, след като се бе оказало, че е положил изпитите с отличие, а не просто ги е взел. Изслуша разказа на Данстор и реши, че все още не е напълно изтрезнял.

Грахъм прецени, че при такива обстоятелства е най-добре да се държи колкото се може по-естествено, докато халюцинациите се разсеят.

— Ако наистина на хълма ви очаква космически кораб, защо не се свържете с него и помолите някой да дойде и да ви освободи? — попита.

— Искаме сами да излезем от положението — отвърна Кристал с достойнство. — Освен това, не познавате нашия капитан.

Това звучеше убедително, реши Грахъм. Пък и цялата история бе напълно смислена. И все пак...

— Трудно ми е да повярвам, че ви е по силите да строите междузвездни космически кораби, а не можете да се измъкнете от един жалък селски полицейски участък.

Данстор погледна към Кристал, който изглеждаше смутен от последната реплика.

— Ние бихме могли да се измъкнем без всякакви усилия — отвърна антропологът. — Не искаме обаче да прибягваме до употребата на сила освен при крайна необходимост. Нямате си представа колко е неприятно да се прави това и какви обяснения ще трябва да даваме след това. Освен това дори и да успеем да излезем, предполагам, че вашата въздушна полиция ще ни залови преди да достигнем кораба.

— Не и в Литъл Милтън — ухили се Грахъм. — Особено ако успеем да стигнем до „Уайт Харт“, без някой да ни спре. Колата ми е паркирана там.

— Разбирам — каза Данстор, и настроението му отново се подобри. Обърна се към партньора си и последва оживен разговор между двамата. След това много смутено извади от един от вътрешните си джобове малък черен цилиндър. Държеше го със същата увереност, с която нервна стара мома държи за пръв път зареден пистолет. В същото време Кристал бързо се придвижи към отсрещния ъгъл на килията.

Точно в този миг Грахъм съвсем ясно осъзна, че е напълно трезвен, и че това, което бе чул, представляваше самата истина.

Не се чу съскане или някакъв друг шум. Не се появиха електрически искри или цветни лъчи. Просто една част от стената с радиус от три стъпки тихо се разпадна и се превърна в малка пясъчна пирамида. През отвора в килията нахлу слънчева светлина, след което Данстор прибра оръжието си.

— Е, да вървим — каза той на Грахъм. — Чакаме ви.

Никой не ги преследва, тъй като полицаят Хинкс в момента продължаваше да спори по телефона. Няколко минути след това съобразителният млад човек се завърна при килиите и получи най-големия шок в своята служебна кариера. В кръчмата „Уайт Харт“ никой не се изненада от пристигането на Грахъм. Всички знаеха как и

къде е прекарал нощта и се надяваха местният съд да прояви снизходителност към него при разглеждането на делото му.

Кристал и Данстор доста боязливо се наместиха върху задната седалка на раздрънкания „Бентли“, който Грахъм гальовно бе нарекъл Роуз. Под очукания капак обаче работеше съвсем изправен мотор и не след дълго напуснаха Литъл Милтън със скорост от петдесет мили в час. Пътуването им доказва убедително, че всяка скорост е относителна, тъй като Кристал и Данстор се уплашиха до смърт, макар че през последните години спокойно бяха прекосявали Космоса със скорост от няколко милиона мили в секунда. Когато Кристал се посъвзе, извади от джоба си малък портативен радиопредавател и се свърза с кораба.

— Връщаме се — изкрещя, опитвайки се да надвие шума на вятъра. — Придружени сме от едно доста разумно човешко същество. Очаквайте ни... ох!... току-що прекосихме мост... след около десет минути. Не, не, разбира се. Не сме имали никакви неприятности. Всичко премина съвършено спокойно. Довиждане.

Грахъм се извърна, за да провери как се чувстват пътниците му. Гледката бе забавна, тъй като течението бе отнесло недобре залепените им очи и коси и почти разкрило истинската им външност. Грахъм с известно смущение заподозря, че новите му познати са лишени и от носове. Нямаше значение, човек привиква към всичко. През близките години щеше да види още много непривични неща.

Какво последва, естествено, ви е известно. Досега обаче никой не беше разказвал пълната история за първото кацане на Земята и за обстоятелствата, при които посланик Грахъм стана пръв представител на човечеството във Вселената. Основните подробности научихме, след като проявихме доста голяма настойчивост, от самите Кристал и Данстор, докато работихме в Отдела за извънземни въпроси.

Съвсем ясно е защо след успешната им мисия на Земята техните началници им възложиха да установят първия контакт с нашите тайнствени и загадъчни съседи, марсианците. Съвсем ясно е също така и защо Кристал и Данстор приеха твърде неохотно това ново нареждане. Не останахме изненадани от това, че сетне никой не чу нещо повече за тях.

В КОМЕТАТА

— Не знам защо записвам това — каза бавно Джордж Такео Пикет пред микрофона. — Не съществува каквато и да е възможност някой някога да чуе този запис. Казват, че кометата ще ни върне в близост до Земята след около два милиона години, когато направи следващата си обиколка около Слънцето. Не знам дали човечеството тогава все още ще съществува и дали кометата ще привлече вниманието на нашите потомци така, както привлече нашето. Може би и те като нас ще изпратят експедиция до нея, за да видят какво могат да открият. И ще ни намерят...

Корабът и тогава, след всички тези години, ще бъде в съвършено състояние. В резервоарите ще открият гориво, а може би дори и много въздух, тъй като храната ни ще привърши преди въздуха и ще умрем от глад, а не от задушаване. Нищо чудно обаче да не дочакаме такъв край. По-лесно ще ни бъде да отворим шлюзовете, за да свърши всичко изведнъж.

Когато бях малък, прочетох книга за една от експедициите до полюсите, наречена „Зима сред снеговете“. Е, точно с това се сблъскваме сега. Навсякъде около нас има лед, витаещ из пространството във формата на големи порести ледени планини. „Чалънджър“ се намира сред рояк такива айсберги, които се въртят толкова бавно, че трябва да изчакаш няколко минути, за да се убедиш, че все пак се движат. Нито една експедиция на Земята обаче не се е сблъсквала със зима като нашата. През по-голямата част от тези два милиона години температурата ще бъде около четиристотин и петдесет градуса под нулата. Ще бъдем толкова отдалечени от Слънцето, че то ще ни топли не повече от звездите. Кой човек се е опитвал в студена зимна нощ да си сгрее ръцете на светлината на Сириус?

Тази нелепа мисъл, която внезапно се появи в главата му, съвсем го сломи. Не можа да говори повече, защото си спомни за заснежените полета, облени от лунна светлина, и за коледните песни, които кънтяха в една Земя, отдалечена от него вече на петдесет милиона мили.

Изведнъж се разрида като дете. Спомените за цялата пренебрегвана дотогава красота на Земята, която бе изгубил завинаги, го лишиха от всякакво самообладание.

А всичко бе започнало толкова добре, обвито от ореола на възбудата от приключението. Спомни си (не беше ли това преди шест месеца?) как за пръв път бе потърсил с поглед кометата, малко след като осемнадесетгодишният Джими Рандал я бе открил с домашния си телескоп и бе уведомил за това с известната си телеграма обсерваторията в Маунт Стромло. В онези ранни дни кометата бе само мъгливо облаче, движещо се бавно към съзвездието Еридан, разположено непосредствено на юг от Екватора. Все още се намираще далеч отвъд Марс, като се придвижваше към Слънцето по изключително удължена орбита. Когато за последен път бе пробляснала в небесата на Земята, хората все още не бяха се появили. Може би нямаше да ги има и при следващото ѝ появяване. Човешкият род виждаше кометата на Рандал за пръв и може би за последен път.

Когато наближи Слънцето, тя се разрасна и започна да излъчва изпарения и струи, най-малката от които бе сто пъти по-дълга от земния диаметър. Подобно на огромен вимпел, развян от космическия вятър, опашката на кометата достигна дължина от почти четиридесет милиона мили, когато премина покрай орбитата на Марс. Едва тогава астрономите си дадоха сметка, че наблюдават може би най-зрелищния спектакъл, появил се в небесата. Халеевата кометата, преминала покрай Земята през 1986 година, не представляваше нищо в сравнение с тази. Именно тогава ръководството на Международната декада по астрофизика взе решение да изпрати подир нея изследователския кораб „Чалънджър“. Бе се появил шанс, който вероятно нямаше да се повтори поне още хиляда години.

През цели седмици в часовете преди зазоряване кометата се простираше в небесата като един втори, обаче далеч по-ярък Млечен път. Когато наближи Слънцето и усети отново силата на пламъка, познат ѝ от времената, когато по Земята са се разхождали мамути, активността ѝ нарасна. Гейзери от светец газ започнаха да бликат от кората ѝ и образуваха огромни ветрила, въртящи се подобно на светлини от фенерчета сред звездите. Опашката ѝ, вече с дължина от сто милиона мили, се раздели на различни потоци, които изменяха напълно конфигурацията си в рамките само на една нощ. Винаги обаче

бяха обърнати в посока, обратна на Слънцето, сякаш силен вятър, духащ откъм центъра на Слънчевата система, ги отблъскваше към звездите.

Когато Джордж Пикет научи, че ще бъде включен в екипажа на „Чалънджър“, първоначално не можа да повярва в късмета си. Никой репортер не бе имал такъв шанс от времената на Уилям Лорънс и атомната бомба. Това, че Джордж имаше научна степен, бе неженен, тежеше по-малко от сто и двадесет фунта и нямаше апендикс, навярно бе помогнало. Мнозина други обаче вероятно също бяха притежавали тези качества. Както и да е, тяхната завист скоро щеше да прерасне в облекчение.

Тъй като полезният товар на „Чалънджър“ не бе толкова голям, че корабът да приюти и един репортер, Джордж по съвместителство пое задълженията на адютант. На практика това означаваше, че трябваше да пише научните съобщения, да работи като секретар на капитана, да отговаря за складовете и да води сметките. Често с удоволствие си мислеше, че в безтегловния свят на космическото пространство му бяха необходими само три часа сън в денонощието.

За да не смесва двете си функции, налагаше му се да проявява голяма тактичност. Когато не бе зает с писане в своя голям колкото килер кабинет или не инвентаризираше стотиците вещи в складовите помещения, шареше насам-натам със своя магнетофон. Постара се да не пропусне да интервюира нито един от двадесетината учени и инженери, образуващи екипажа на „Чалънджър“. Не всички интервюта бяха предадени на Земята. Някои звучаха прекалено технически, други, несвързано, трети, обратно, прекалено свързано. Така или иначе, не бе пренебрегнал никого и, доколкото му бе известно, никой не му се сърдеше. Това обаче вече нямаше значение.

Запита се как ли се чувства доктор Мартенс. Астрономът се бе оказал един от най-трудните му събеседници, но същевременно бе и човекът, от когото можеше да се получи най-много информация. Пикет усети внезапното желание да чуе първото интервю на Мартенс и постави лентата в магнетофона. Даваше си сметка, че по този начин се опитва да избяга от настоящето, като се скрие в миналото, но все пак се надяваше, че експериментът ще успее.

Все още имаше твърде ярки спомени от това последно интервю. Безтегловният микрофон, леко помръдващ от въздушното течение,

образувано от вентилаторите, почти го бе хипнотизирал. Никой обаче нямаше да разбере това, тъй като гласът му бе запазил нормалното си професионално звучене.

Намираха се на около двадесет милиона мили зад кометата и вече я приближаваха, когато откри Мартенс в обсерваторията и му зададе своя пръв въпрос.

— Доктор Мартенс, от какво точно е образувана кометата на Рандал? — бе го попитал.

— От много неща — бе отговорил астрономът. — Съставът ѝ непрестанно се изменя успоредно с отдалечаването от Слънцето. Опашката обаче е образувана главно от амоняк, метан, въглероден двуокис, водни пари, цианоген...

— Цианоген? Това не е ли отровен газ? Какво ще стане със Земята, ако премине през нея?

— Абсолютно нищо. Независимо от великолепието на опашката, по нашите стандарти представлява просто вакуум. Една кибритена кутия пълна със земен въздух съдържа толкова газ, колкото и част от опашката с обема на земното кълбо.

— И въпреки тази разреденост се получава толкова впечатляваща гледка?

— По същата причина впечатлява и разреденият газ в една неонова реклама. Опашката на кометата свети, защото Слънцето я бомбардира с частици с електрически заряд. Тя е нещо като космическа светеца реклама. Боя се, че някой ден рекламните агенти на Земята могат да осъзнаят това и да намерят начин да изписват рекламните си по Слънчевата система.

— Тази мисъл ми действа подтискащо, макар и някой да би окачествил това като победа на приложните науки. Да оставим обаче опашката на мира. Кога ще влезем в сърцето на кометата? В ядрото ѝ, както, ако не се лъжа, го наричате?

— Тъй като едно старателно преследване винаги отнема доста време, ще изминат още две седмици, преди да навлезем в ядрото. Преди да го доближим, ще навлезем още по-надълбоко в опашката и едва тогава ще достигнем самата комета. Макар и ядрото да е все още на двадесет милиона мили от нас, вече научихме доста неща за него. Така например, че е изключително малко. Не е по-голямо от петдесет

мили. При това по всяка вероятност не представлява плътно цяло, а по-скоро облак от хиляди малки тела.

— Ще можем ли да влезем в ядрото?

— Ще разберем това, когато го достигнем. Може би от съображения за сигурност ще пожелаем да го изучим с помощта на телескопи от разстояние няколко хиляди мили. Лично аз обаче бих бил разочарован, ако не навлезем в него. А вие?

Пикет изключи магнетофона. Да, Мартенс се бе оказал прав. Лично той също щеше да бъде разочарован, особено след като се бе създадо впечатлението, че самото ядро не представляваше опасност. Кометата въобще не бе крила опасности. Те дойдоха отдругаде, отвътре.

Бяха прекосили последователно огромните, но невъобразимо разредени струи газ, излъчвани от кометата на Рандал, когато се отдалечаваше от Слънцето. При все това, макар и вече да бяха наближили най-гъстите части на ядрото, продължаваха практически да се движат във вакуум. Светещата мъгла, простираща се на милиони мили около „Чалънджър“, не им пречеше да наблюдават звездите. Непосредствено пред тях обаче, там, където се намираще ядрото на кометата, се виждаше блестяща светлинна ивица, примамваща ги като фар.

Засилилите се електрически смущения почти бяха прекъснали връзката им със Земята. Сигналите на главния радиопредавател на кораба все още можеха да пробият, обаче през последните няколко дни се бе наложило да се използва морзовата азбука. Когато се откъснаха от кометата и се запътеха обратно към дома, нормалната радиовръзка щеше да се възстанови. Сега обаче бяха така изолирани, както и изследователите, живели в дните преди изобретяването на радиото. Това причиняваше известни неудобства, но неголеми. Пикет остана по-скоро доволен от случилото се, тъй като му позволи да отделя повече време на своите чиновнически задължения. Макар и „Чалънджър“ да се бе запътил към сърцето на кометата, нещо, за което нямаше да си позволи да мечтае нито един капитан преди двадесети век, все още бе необходимо някой да проверява запасите от храна и съдържанието на складовите помещения.

Бавно и предпазливо, като радарът му проследяваше цялото пространство около тях, „Чалънджър“ се промъкна в ядрото на

кометата. И застина там сред ледовете.

Някъде през 1940 година ученият от Харвард Фред Уипъл бе отгатнал истината, трудна за възприемане въпреки своята очебийност. Сравнително малкото ядро на кометата представляваше рехав грозд от айсберги, които се въртяха из пространството и едни около други в определени орбити. За разлика от земните айсберги от полярните морета не бяха ослепително бели и образувани от вода. Мръсносиви и порести, като частично стопен сняг, те бяха изпъстрени с джобове от метан и замръзнал амоняк, които от допира със слънчевата светлина от време навреме избухваха и образуваха величествени газови струи. Гледката бе прекрасна, но Пикет не бе имал много време да ѝ се възхищава. Затова пък сега разполагаше от излишък с него.

Бе извършвал рутинна проверка на складовете, когато се сблъска с бедата, макар и да не я осъзна веднага. Хранителни припаси за завръщането на Земята имаше предостатъчно. Това го виждаше с очите си, но все пак бе длъжен да провери балансите, записани в голямата колкото карфица част на електронната памет на кораба, в която се съхраняваше цялата информация от такова естество.

Когато на екрана се появиха първите ненормални числа, Пикет реши, че е натиснал някой клавиш погрешно. Изтри ги и захрани отново компютъра с необходимата информация.

Корабът бе зареден с 60 каси пресовано месо. От тях бяха изразходвани 17. Трябваше да се провери колко бяха останали. Според компютъра излизаше, че са останали 99999943 каси.

Повтори операцията още няколко пъти, но резултатът не се промени. Почувства по-скоро досада, отколкото тревога, и отиде при доктор Мартенс.

Откри астронома в камерата за изтезания — така бяха нарекли малкия гимнастически салон, разположен между складовете с резервни части и основния резервоар с гориво. Всеки член на екипажа трябваше да се упражнява тук поне час дневно, за да не дегенерират мускулите му в условията на безтегловност. Мартенс се бореше с комплект дебели пружини и имаше мрачно изражение на лицето. Стана още по-мрачно, след като изслуша Пикет.

Направиха още няколко проверки на основното табло и научиха най-лошото.

— Компютърът се е побъркал — рече Мартенс. — Не е способен даже да събира или изважда.

— Навярно ще можем да го поправим!

Мартенс поклати глава. Пикет остана с чувството, че е изгубил предишната си самоувереност. Че е заприличал на пукната надуваема кукла.

— И създателите му не са в състояние да го поправят. Той представлява компактна маса от микрочипове, пресовани плътно, сякаш са човешки мозък. Елементите, съхраняващи паметта, все още работят. Изчислителната част обаче е съвсем безполезна. Тя просто смесва безразборно цифрите, които ѝ подаваш.

— И това какво означава? — попита Пикет.

— Означава, че всичките сме вече мъртъвци — отговори сухо Мартенс. — Без компютъра работата ни е спукана. Невъзможно е да изчислим орбитата за завръщане на Земята. Необходима е цяла армия от математици, за да я изчисли на ръка.

— Това е смехотворно! Корабът е в съвършено състояние, заредени сме с храна и гориво, а вие ми казвате, че всички ще загинем само защото нямало да се справим с няколко изчисления.

— Няколко изчисления! — отвърна троснато Мартенс, като възвърна част от предишния си дух. — За определянето на курса така, че да се откъснем от кометата и заемем орбитата, която ще ни отведе до Земята, са необходими около сто хиляди отделни изчисления. Даже и на компютъра му трябва няколко минути, за да свърши тази работа.

Пикет не беше математик, но разбираше достатъчно от астронавтика, за да оцени обстановката. Един кораб, прекосяващ пространството, се намира под въздействието на много тела. Основната контролираща го сила е слънчевото притегляне, което държи и планетите в техните орбити. Планетите обаче също се притеглят една друга, макар и с много по-малка сила. Оползотворяването на всички тези взаимно въздействащи си притегляния по такъв начин, че да стигнеш до определена цел, разположена на милиони мили разстояние, бе фантастично сложен проблем. Успя да проумее отчаянието на Мартенс. Нито един човек не може да се занимава със занаята си, ако не разполага с необходимите инструменти. Нямаше занаят, който да се нуждае от по-сложни инструменти от този.

Дори и след като капитанът свика съвещание с участието на целия екипаж и му съобщи фактите, на хората им бяха необходими часове, за да ги осъзнаят. Краят щеше да настъпи след месеци, така че мисълта все още трудно се възприемаше. Бе издадена смъртната им присъда, но никой не бързаше да ги екзекутира. Освен това гледката все още беше прекрасна...

Отвъд сияещите мъглявини около тях, които отгоре на всичко щяха да се превърнат в техен вечен надгробен паметник, се виждаше Юпитер, величествен фар, по-ярък от всички звезди. Някои от космонавтите можеха да живеят малко повече, ако други пожелаеха да се жертват заради тях, за да огледат отблизо най-величественото от слънчевите деца. Пикет си зададе въпроса дали си струваше да живееш още няколко седмици, за да видиш със собствените си очи гледката, наблюдавана за пръв път преди четири века от Галилей с помощта на примитивния му телескоп: спътниците на Юпитер, въртящи се като мъниста, нанизани на невидима тел.

Мъниста на тел. Един почти забравен спомен от детството избухна в подсъзнанието му. Сигурно се бе намирал там поне от няколко дни, мъчейки се да се материализира. Най-сетне бе намерил пътя си до очакващия го разум.

— Не! — изкрещя. — Смешно е! Ще ми се присмеят!

И какво от това, отвърна му другата половина от неговия разум. И без това вече няма какво да губиш. В най-лошия случай всички ще има с какво да си запълват времето, докато се изчерпват запасите от храна и кислород. И най-слабата надежда е за предпочитане пред отсъствието на всякаква надежда...

Престана да се занимава с магнитофона. Съзливото самосъжаление се изпари. Разкопча еластичната пружина, която го придържаше към креслото, и бързо се отправи към складовите помещения, за да потърси необходимите материали.

— Боя се, че не ми достига чувството за хумор — каза три дни по-късно доктор Мартенс и погледна с пренебрежение крехкото съоръжение от тел и дърво, което Пикет държеше в ръката си.

— Очаквах такава реакция — отвърна Пикет, като не изгуби самообладание. — Моля ви обаче да ме изслушате. Баба ми е японка и

в детството ми ми разказа една история, която бях забравил напълно, преди да се сетя за нея тази седмица. Мисля, че тя би могла да ни помогне да се спасим.

Някъде след Втората световна война в Япония било организирано състезание по смятане между американец с електрически калкулатор и японец със сметало като ей това. Победило сметалото.

— Калкулаторът е бил калпав, или американецът — некадърен.

— Калкулаторът е бил най-добрият, с каквото тогава е разполагала американската армия. Нека обаче не спорим. Да направим опит. Назовете ми две трицифрени числа, за да ги умножа.

— Добре. 856 по 437.

Пръстите на Пикет заиграха върху мънистата и започнаха да ги приплъзват по телчетата с невероятна бързина. Сметалото притежаваше общо дванадесет телчета, така че можеше да се справи с числа от порядъка на 999,999,999,999. Бе възможно също така да се използват различни съчетания от редици, за да се провеждат независими едно от друго изчисления.

— 374 072 — отвърна Пикет след удивително кратък период от време. — А сега опитайте *вие* да го направите с помощта на молив и хартия.

Измина доста повече време, преди Мартенс, който като повечето математици бе слаб в аритметиката, да назове цифрата 375 072. Една бърза проверка установи, че изчислението му бе отнело поне три пъти повече време, като при това отговорът бе грешен.

На лицето на астронома се появиха едновременно мъка, удивление и любопитство.

— Откъде си научил този номер? — попита. — Мислех, че със сметало може само да се събира и изважда.

— Нали и умножението може да се приравни към многократно събиране. Събрах 856 седем пъти в колонката за единиците, три пъти в колонката за десетиците и четири пъти в колонката за стотиците. *Вие* извършвате същото нещо, когато използвате хартия и молив. Ако *ви* се струва, че аз изчислявам бързо, би трябвало да видите как вършеше това дядо ми. Той работеше в една банка в Йокохама и пръстите му ставаха направо невидими, когато ползваше сметалото. Научи ме на някои от своите трикове, обаче през последните двадесет години

забравих повечето от тях. Започнах да си възвръщам навика едва от два дни и все още изчислявам бавно. При все това се надявам да съм успял да ви убедя, че в доводите ми има истина.

— Съвсем определено ме убедихте. Впечатлен съм от видяното. Може ли със същата скорост да се извършва и делението?

— Почти със същата, когато човек придобие известен опит.

Мартенс взе сметалото и раздвижи мънистата. След това въздъхна.

— Умно е измислено, но за съжаление няма да ни помогне. Дори и да е десет пъти по-бързо от човек с хартия и молив — а не е — пак няма да ни помогне. Компютърът бе милион пъти по-бърз.

— Помислих за това — отвърна Пикет с известно нетърпение в гласа.

Според него Мартенс много лесно се предаваше. Не се ли бе замислял как са вършели работата си астрономите преди сто години, когато е нямало компютри?

— Ще ви обясня какво предлагам и ще ви помоля да ми обърнете внимание на недостатъците на моя план, ако ги забележите...

След това Пикет внимателно и подробно изложи своя план. Стана свидетел на това как Мартенс постепенно се успокои и след малко гръмко се засмя. Това бе първият смях, който се разнесе на борда на „Чалънджър“ от няколко дни.

— Ще ми бъде любопитно да видя как ще реагира щурманът, когато му обясниш, че целият екипаж ще трябва, както в забавачниците, да вземе сметала в ръце — каза астрономът.

Първоначално предложението бе посрещнато със скептицизъм, който бързо се изпари след демонстрациите на Пикет. Хората, израснали в един електронен свят, възприеха като откровение факта, че едно просто устройство, направено от телчета и мъниста, може също да извършва чудеса. Приеха задачата като предизвикателство, и тъй като животът им зависеше от него, заеха се най-усърдно с работа.

Уроците започнаха веднага след като техниците направиха необходимия брой копия на грубия прототип на Пикет. За обяснението на принципите му бяха необходими само няколко минути. За придобиването на практика, виж, потръбва повече време. След дълги

часове обучение пръстите се научиха автоматично да приплъзват мънистата на необходимите места, без да е потребно съзнателно мислене. Някои от членовете на екипажа дори и след едноседмична практика не успяха да постигнат необходимата точност и скорост. Други обаче бързо изпревариха самия Пикет.

Не след дълго започнаха да виждат мъниста и колони от цифри и в сънищата си. Веднага след първоначалното обучение хората бяха разделени на екипи, които започнаха ожесточено да се състезават помежду си. В определен момент на борда на „Чалънджър“ се появиха хора, способни с помощта на сметалото да умножават четирицифрени числа за петнадесет секунди и да продължават да извършват тази операция в течение на дълги часове.

Работата бе чисто механична. Изискваше сръчност, но не и ум. Най-трудната задача се падна на Мартенс и в изпълнението ѝ нямаше кой да му помогне. Видя се принуден да забрави всички извършвани с помощта на машини техники, които дотогава бе възприемал като даденост, и така да формулира изчисленията, че да могат да бъдат извършени автоматично от хора без представа за смисъла на обработваните от тях цифри. Даваше им изходните данни, а те изпълняваха неговата програма. След няколко часа търпелива и монотонна работа от математическата поточна линия се появяваше търсеният отговор. За да се предотврати възможността от грешки, изчисленията се извършваха от два самостоятелни екипа, като резултатите от работата им се проверяваха на равни интервали.

— Създадохме компютър — каза Пикет в микрофона, като си спомни отново за аудиторията, която не бе очаквал да види повече, — чиито електронни чипове са заменени от човешки същества. Той е хиляда пъти по-бавен от електронния, не може да работи с многоцифрени числа и бързо се уморява, обаче все пак върши работа. Няма да ни отведе до Земята — това е твърде сложна задача — но ще ни посочи орбитата, от която ще възстановим радиоконтакта си с нея. След като излезем от обсега на сегашните електрически смущения, ще съобщим по радиото позицията си на големите компютри на Земята и те ще ни обяснят какво трябва да правим по-нататък.

Вече излязохме от кометата и престанахме да се отдалечаваме от Слънцето. Сегашната ни орбита съвпада с изчислената в рамките на допустимата точност. Все още се намираме в опашката на кометата,

обаче ядрото ѝ вече е на милион мили от нас и повече няма да видим амонячните айсберги. Те се отдалечават в посока към междузвездното пространство, докато ние се прибираме...

— Земя, чувате ли ме? Това е „Чалънджър“. „Чалънджър“. Потвърдете контакта. Искаме да проверите нашите изчисления, преди пръстите ни да са се протрили!

УТРЕШЕН ДЕН НЯМА ДА ИМА

— Но това е ужасно! — каза Върховният Учен. — Навярно можем да направим нещо!

— Да, Ваша Ученост, но това би било изключително трудно. Планетата се намира на разстояние над петстотин светлинни години и поддържането на контакт с нея е много трудно. Струва ни се, че вече създадохме там предмостие. За съжаление, това не е единственият проблем. Досега не успяхме да установим връзка с тези същества. Телепатическите им способности са изключително слаби, ако въобще ги притежават. Не успеем ли да проведем разговор с тях, няма да бъде възможно да им помогнем.

Настъпи дълга пауза от мисловно мълчание, докато Върховният Учен анализира обстановката и откри, както винаги, изход от положението.

— Във всяка разумна раса съществува поне определен брой лица с телепатични способности — разсъди. — Нека стотици наши наблюдатели се настроят на вълна приемане, за да доловят и най-малката следа от мисловно излъчване. Когато откриете дори един-единствен разум, способен да реагира, съсредоточете всичките си сили върху установяването на връзка с него. Непременно трябва да им съобщим нашето послание.

Разумните същества от планетата Таар започнаха да изпращат своите мисловни импулси през бездната, която и светлината прекосяваше за петстотин години, с надеждата да попаднат поне на едно човешко същество, способно да усети тяхното присъствие. Имаха късмет, тъй като попаднаха на Уилям Крос.

Поне в началото им се стори, че са имали късмет, тъй като понататък престанаха да бъдат толкова уверени в това. Съчетанието от обстоятелства, благодарение на което разумът на Бил се отвори към тях, продължи броени секунди и едва ли щеше да се повтори.

Чудото стана възможно благодарение на три фактора, като е трудно да се определи кой от тях бе най-важният. Първият бе

позицията на Бил. Бутилка с вода, осветена от слънцето, може да се превърне в груба леща, съсредоточаваща неговата светлина върху малко пространство. По същия начин, макар и в безкрайно по-голям мащаб, земната кора концентрира мисловните вълни, идващи от Таар. Поначало мисловните излъчвания не се влияят от материята и я прекосяват със същата лекота, с която светлината преминава през стъкло. Една планета обаче има много голяма маса, така че Земята за миг се превърна в гигантска леща. Бил се оказа в нейния фокус, в който слабите мисловни импулси от Таар увеличиха силата си стократно.

Вярно е, че в близост до Бил се намираха милиони други хора, които не получиха никакво послание. Те обаче не бяха ракетни инженери. Не бяха мислили и мечтали за Космоса години, докато започнат да го възприемат като неделима част от своето съществуване.

И освен това, за разлика от Бил, не бяха мъртвопияни и на ръба на безсъзнанието. В състояние, при което човек се опитва да избяга от действителността, като се скрие в света на мечтите, където не съществуват разочарования и неуспехи.

Разбира се, гледната точка на военните му бе ясна.

— Доктор Крос, Вие получавате заплата за конструирането на бойни ракети, а не на космически кораби — бе му заявил с малко пресилена прямота генерал Потър. — С какво ще се занимавате през свободното си време си е ваша работа, обаче ще трябва да ви помоля отсега нататък да не използвате материалната база на лабораторията за хобито си. От днес всички компютърни проекти ще бъдат одобрявани от мен. Това е всичко.

Разбира се, нямаше как да го уволнят, защото им бе много необходим. Вече не бе уверен, обаче, дали желае да остане да работи при тях. Не бе уверен в нищо, освен в това, че си бе имал неприятности в службата и че Бренда най-сетне го беше зарязала заради Джони Гарднър. Неприятностите му се подреждаха по значимост в този ред.

Леко клатушкайки се, Бил подпря брадичката си с ръце и погледна към насрещната варосана тухлена стена. Единствените опити за украсяването ѝ представляваха календар на компанията „Локхийд“ и гланцирана снимка на компанията „Аероджет“ с размери шест на осем инча, на която се виждаше излитането на ракетата „Литъл Абнър Марк

I“. Бил втренчи поглед в пространството между двете изображения и главата му сякаш се изпразни от мисли. Барьерата се повдигна.

В този момент разумните същества от планетата Таар нададоха безшумен радостен вик и стената срещу Бил бавно потъна в мъгла. Сетне пред очите му се разкри нещо като тунел, водещ към вечността. Той наистина беше такъв.

Бил прояви умерен интерес към наблюдаваното явление. В някои отношения бе оригинално, без обаче да е на равнището на предишните му халюцинации. Дори и когато в главата му зазвуча глас, не побърза да го прекъсне. И в моментите, когато беше пиян, Бил страдаше от един старовремски предразсъдък — не обичаше да разговаря със самия себе си.

— Бил, слушай ни внимателно — рече гласът. — Бе ни изключително трудно да се свържем с тебе, а трябва да ти съобщим нещо много важно.

Бил се усъмни в истинността на това твърдение. Вече *нищо* не беше важно.

— Намираме се на една много отдалечена от теб планета — продължи гласът, звучащ едновременно приятелски и тревожно. — Ти си единственото човешко същество, с което успяхме да установим контакт. *Длъжен си* да разбереш това, което ти казваме.

Бил почувства лека тревога, макар и по един по-скоро абстрактен начин, тъй като сега му бе трудно да се замисли върху собствените си проблеми. Дали трябваше да се разтревожи от това, че бяха започнали да му се причуват гласове? Може би ще е по-добре да не се тревожиш, доктор Крос. Щом гласовете още не те дразнят, нека продължават да си говорят.

— Добре — отвърна с безразличен тон. — Продължавайте. Говорете ми. Нямам нищо против, стига да ми кажете нещо интересно.

Настъпи кратка пауза, след което гласът отново се обади, вече определено изпълнен с тревога.

— Не те разбираме. Това, което имаме да ти кажем, *не е просто интересно*. Ще ти съобщим информация, която трябва веднага да предадеш на вашето правителство, тъй като става дума за самото съществуване на цялата ви раса.

— Слушам ви — каза Бил. — Така времето минава по-лесно.

На петстотин светлинни години от него жителите на Таар проведоха кратко съвещание. Нещо не изглеждаше съвсем наред, но не успяха да определят какво. Без съмнение опитът им за установяване на контакт бе успешен. Не очакваха обаче подобна реакция. Е, щяха да продължат събеседването и да се надяват всичко да мине добре.

— Слушай, Бил — продължиха, — нашите учени току-що откриха, че вашето Слънце след три дни ще избухне. По-точно, след седемдесет и четири ваши часа. Това няма как да бъде предотвратено, но не е необходимо да се тревожите. Ако направите това, което ви кажем, ще се спасите.

— Продължавайте — отвърна Бил. Тази халюцинация наистина си я биваше.

— Можем да създадем нещо като мост, всъщност своеобразен тунел през пространството, като този, който виждаш сега. Теоретическите аспекти на направата му биха били твърде трудно разбираеми за вас, дори и за вашите математици.

— Почакайте! — възропта Бил. — Та аз съм математик. При това достатъчно добър, смея да кажа, дори и когато съм трезвен. За тези неща съм чел открай време в научнофантастичните списания. Предполагам, че имате предвид прякото преминаване през едно по-висше пространствено измерение. Това е стара работа, още от времената преди Айнщайн.

Бил осъзна, че събеседниците му почувстваха искрена изненада.

— Не знаехме, че сте толкова напреднали в научно отношение — казаха жителите на Таар. — Нямаме обаче време да се занимаваме с теория. Сега важното е, че ако влезеш в отвора пред теб, ще се окажеш веднага на друга планета. Това е, както ти се изрази, пряко преминаване. В този конкретен случай — през тридесет и седмото измерение.

— И къде бих се озовал? Във вашия свят ли?

— А, не. Ти тук не би могъл да живееш. Във Вселената обаче съществуват много планети, подобни на Земята, и открихме една, която ще ви подхожда. Ще създадем мостове като този по цялата Земя, така че ще е достатъчно вашите хора просто да преминат по тях, за да се спасят. Разбира се, когато се окажете в новия си дом, ще ви се наложи да започнете изграждането на вашата цивилизация отначало,

но това е единствената ви надежда за спасение. Предай на хората това послание и им обясни какво трябва да направят.

— Много ще ме послушат — отвърна Бил. — Защо не се свържете направо с президента?

— Защото успяхме да установим контакт единствено с твоя разум. До другите не успяхме да проникнем. Не разбрахме защо.

— Аз бих могъл да ви обясня — каза Бил, като огледа почти изпразнената бутилка. Парите за нея не се оказаха хвърлени на вятъра. Странно нещо е човешкият разум. Не ще и дума, че в целия този диалог нямаше нищо оригинално. Бе съвсем лесно да се види откъде бяха се появили тези идеи. Миналата седмица бе прочел един разказ за края на света. Колкото до мостовите и тунелите през Космоса, те съвсем ясно бяха мисловната компенсаторна реакция на човек, занимавал се цели пет години с трудни за управление ракети.

— А какво все пак точно ще стане, ако Слънцето избухне? — попита Бил внезапно, за да изненада халюцинацията си.

— Планетата ви незабавно ще се разтопи. А и всички останали планети, включително Юпитер.

Бил нямаше как да не се съгласи, че това бе нещо грандиозно. Позволи на ума си да се занимае с тази мисъл. Колкото повече я анализираше, толкова повече започна да му харесва.

— Мила моя халюцинация — рече съчувствено, — ако ти вярвах, знаеш ли какво щях да ти кажа?

— Ти *трябва* да ни повярваш! — чу се отчаян вик от светлинни години разстояние.

Бил не му обърна внимание. Готвеше се да изложи своите съображения.

— Щях да ти кажа следното: *че това е най-хубавото нещо, което би могло да се случи.* Това би спестило на хората много стракове и страдания. Вече никому не би се наложило да мисли повече за руснаците, за атомната бомба и за поскъпването на живота. Би било наистина прекрасно. Всеки би искал да се случи точно това. Много мило бе от твоя страна, че се яви и ме предупреди. Най-добре е обаче сега да си отидеш, като не забравиш да си прибереш моста.

Тези думи предизвикаха суматоха в Таар. Мозъкът на Върховния Учен, плуващ като голям корал в своя резервоар с хранителен разтвор, леко пожълтя по краищата, нещо, което не му се бе случвало от пет

хиляди години, от времето на нашествието на ксантилите. Поне петнадесетина психолози получиха нервни кризи и така и не се съвзеха напълно. Главният компютър в Института по космофизика започна да дели всички числа в паметта си на нула и бушоните му изгоряха.

През това време на Земята Бил Крос продължаваше своя монолог.

— Погледнете ме — каза, — сочейки с разтреперен пръст към гърдите си. — От дълги години се опитвам да измисля ракети, които да вършат нещо полезно, а ми позволяват да конструирам само управляеми ракетни снаряди, за да се избием помежду си. Слънцето ще свърши тази работа по-добре от нас, а пък ако ни дадете нова планета, и с нея ще постъпим по същия начин.

Направи кратка пауза и сетне продължи да излага мрачните си мисли.

— Отгоре на всичко Бренда напусна града, без дори да остави писмо. Надявам се да разберете защо не съм ентусиазиран от вашето бойскаутско начинание.

Бил си даде сметка, че в това си състояние не му бе по силите да произнесе думата „ентусиазиран“. Показа се, обаче, че можеше да го направи мислено, нещо, което прие като интересно научно откритие. Дали ако се напиеше още повече, щеше да може да произнася само едносрични думи?

Жителите на Таар, почти напълно отчаяни, отново изпратиха мисловно послание през междузвездния тунел.

— Бил, не вярваме, че говориш сериозно! Нима *всички* човешки същества са като теб?

Това бе наистина интересен философски въпрос. Бил положи усилия да го разбере, доколкото му позволяваше това топлата розова мараня, която бе започнала да го обгръща. Всъщност нещата можеха да се развият още по-зле. Можеше да си намери друга работа, ако не за друго, то за да си направи удоволствието да каже на Портър къде точно да завре трите си генералски звезди. Колкото до Бренда, нали и жените бяха като такситата, след минута винаги ще се появи ново.

За щастие в чекмеджето със строго засекретените материали имаше още една бутилка уиски. Щастлив ден! Неуверено се изправи на крака и прекоси стаята.

Планетата Таар за последен път се свърза със Земята.

— Бил! — чу се отчаян вик. — Не е възможно всички човешки същества да са като теб!

Бил се извърна и погледна в тунела. Колкото и да бе странно, наистина изглеждаше изпълнен с пращинки от звездна светлина, и освен това бе красив. Бил се изпълни с чувство на гордост — *не всеки човек можеше да си въобрази такова нещо.*

— Като мен ли? — попита. — Не са, разбира се. — Сетне се усмихна дяволито от светлинни години разстояние, тъй като засилващото се опиянение започна да размива песимизма му. — Някои хора са много по-лоши от мен. Аз съм по-скоро един от свестните — добави.

На лицето му се изписа леко учудване, тъй като тунелът внезапно изчезна и на неговото място се появи добре познатата му варосана тухлена стена. Планетата Таар разбра, че е претърпяла поражение.

— *Тази халюцинация свърши* — каза си Бил. — Да видим каква ще е следващата.

Следваща халюцинация обаче нямаше, тъй като след пет секунди изгуби съзнание, тъкмо когато ръката му докосна шифъра на чекмеджето.

Как протекоха следващите два дни не можа да осъзнае. Напълно забрави разговора.

На третия ден съобрази, че се опитва да си припомни нещо. Дали междуременно не се бе явила Бренда, за да му прости?

Четвърти ден, разбира се, нямаше.

„ЗАБРАВЯ ЛИ ТЕ, МОЯ ЗЕМЯ...“

Когато Марвин навърши десет години, баща му го поведе по дългите кънтящи коридори, водещи към администрацията и енергийния пункт. Отминаха ги и достигнаха най-горното равнище, където се оказаха сред бързоразвиващата се растителност на фермите. Марвин хареса това място. Приятно бе да наблюдаваш големите гъвкави растения, устремили се към слънчевите лъчи, които се просмукуваха до тях през пластмасовите куполи. Тук се долавяше уханието на живот, което започна да събужда някакъв неизразим копнеж в сърцето му. Тук въздухът бе различен. Не приличаше на сухия хладен въздух на жилищните етажи, пречистен от всички ухания и бегло намирисващ на озон. Пожела да остане там малко повече време, но баща му не му позволи. Продължиха по-нататък и достигнаха входа на обсерваторията, която никога не бе посещавал. Не се задържаха и там и Марвин с нараснала възбуда осъзна, че в маршрута им бе останала една единствена възможна цел. За пръв път в живота си щеше да излезе Навън.

В големия хангар имаше десетина машини с широки гуми и херметизирани кабинни. С тях се осъществяваше придвижването по повърхността. Пристигането на Марвин и баща му очевидно не бе неочаквано, тъй като веднага ги отведоха към малката патрулна кола, паркирана до огромната кръгла врата на въздушния шлюз. Марвин се настани в тясната кабинка, след което баща му включи двигателя и провери изправността на колата. Вътрешната врата на шлюза се отвори и сетне се затвори подир тях. Налягането постепенно спадна до нулата и ревът на мощните въздушни помпи престана да се чува. След това светна знакът „Вакуум“, отвори се външната врата на шлюза и Марвин видя местността, която дотогава никога не беше посещавал.

Разбира се, бе я виждал на множество фотографии. И поне сто пъти — на телевизионния екран. Сега обаче тя се простираше наоколо, огряна от свирепото слънце, бавно пълзящо по въгленочерното небе. Погледна в западна посока, встрани от заслепящото великолепие на

слънцето, и видя звездите. Бяха му говорили за тяхното съществуване, но никога не бе повярвал напълно в него. Гледа ги дълго време, като се удивляваше, че могат да бъдат толкова мънички и същевременно, толкова ярки. Бяха малки точки от неподвижна светлина. Марвин внезапно се сети за песничката, която веднъж бе прочел в една от книгите на баща си.

*Примигвай, примигвай, малка звездичке.
Чудя се какво ли представляваш.*

Самият Марвин знаеше какво представляват звездите. Само глупак би могъл да си зададе такъв въпрос. Какво обаче означаваше това „примигване“? Та нали още от пръв поглед се виждаше, че звездите светят с неизменна и немигаща светлина? Отказа се да намери отговор на загадката, тъй като вниманието му бе привлечено от обкръжаващата го местност.

Движеха се по равнината със скорост от около сто мили в час и огромните широки гуми изхвърляха зад тях струйки прах. Селището вече не се виждаше. През няколкото минути, докато бе наблюдавал звездите, неговите куполи и радиоантени се бяха оказали отвъд хоризонта. При все това наблизко забеляза други свидетелства за човешко присъствие. На миля пред себе си Марвин видя съоръжения със странни форми, обградили входа на една мина. Отвреме навреме от тумбестите комини излизаше облаче пара, което веднага се разпръсваше.

Само за миг отминаха и мината. Баща му караше бързо, умело и безгрижно и през главницата на детето премина странна мисъл — стори му се, че неговият родител иска да избяга от нещо. След няколко минути достигнаха края на платото, върху което бе изградено селището. Появи се почти отвесен скат, чийто долен край се губеше в сенките. Пред тях, докдето се простираше погледът, имаше неравна пустош, образувана от кратери, планински зъбери и падини. Хребетите, осветени от слънцето, наподобяваха огнени острови в море от мрак. Над тях сияеше немигащата светлина на звездите.

Марвин реши, че не е възможно да се продължи по-нататък, но се оказа, че греши. Сви юмруци, когато колата излезе на ската и

започна едно дълго спускане. Сетне забеляза, че се движат по едва видима следа, и се поотпусна. Очевидно, и други хора бяха преминавали по този път.

Нощта настъпи внезапно, след като прекосиха линията на сенките и слънцето се скри зад платото. Включиха се двата фара, които осветиха със синьо-бяла светлина скалите пред тях, така че почти не се наложи да намалят скоростта. Няколко часа пътуваха през долини и покрай подножията на планини, чиито върхове сякаш докосваха звездите. Понякога, когато преминаваха през възвишения, отново за кратко време се озоваваха под слънчевите лъчи.

От дясната страна на колата се оказа сбръчкана и прашна равнина, а от лявата — огромна планина, чиито върхове се губеха във височините. Реши, че тази местност не е била посещавана от хора, но след малко преминаха покрай останките на смачкана ракета. До нея имаше каменна пирамида, увенчана с метален кръст.

Марвин остана с чувството, че планината е безкрайна, но след часове те се озоваха сред поредица от малки хълмчета. Продължиха пътя си по една ниска долина, образуваща дъга в подножието на отдалечената част на планините. През това време Марвин бавно осъзна, че в пространствата пред тях ставаше нещо странно.

Слънцето отдавна се бе скрило зад хълмовете откъм дясната им страна и долината трябваше да е потънала в пълен мрак. При все това, бе осветена от студено бяло сияние, проникващо иззад зъберите. После отново излязоха на една открита равнина и източникът на сиянието се разкри пред тях с цялото си великолепие.

След като двигателите бяха изключени, в малката кабинка настъпи тишина. Чуваха се само тихият шепот на кислородния апарат и пукота, издаван от изстиващите външни стени на колата. Огромният сребърен полумесец, плуващ ниско над далечния хоризонт и осветяващ цялата местност с бисерна светлина, не излъчваше никаква топлина. Сиянието бе толкова впечатляващо, че изминаха минути, преди Марвин да се реши да приеме предизвикателството и да погледне неговия източник. След малко започна да различава контурите на континентите, неясните граници на атмосферата и белите острови, образувани от облаците. Дори от това разстояние успя да забележи отражението на слънчевите лъчи в полярните ледове.

Бе прекрасно, и той успя да поеме тази красота в сърцето си въпреки космическата пропаст, която го отделяше от нея. Там, в този сияен полумесец, се намираха всичките чудеса, които той никога не бе познавал — изящството на залеза, стонът на морските вълни, обливащи покрити с камъчета брегове, равномерният шум на дъжда и ленивите снежинки, покриващи земята. Тези и хиляди други неща представляваха негово законно наследство, но му бяха известни единствено от книгите и от старите записи. Мисълта за това го изпълни с копнеж и се почувствува изгнаник.

Защо не можеха да се завърнат? Та всичко изглеждаше толкова мирно под движещите се облаци. След малко Марвин, чиито очи вече привикнаха към сиянието, забеляза, че тази част от диска, която следваше да е потънала в мрак, излъчваше зловеща фосфоресцираща светлина. Едва тогава съобрази, че наблюдава погребалния огън на един свят, изпепелен от радиоактивността. На четвърт милион мили от него все още се виждаше мъждукането на умиращите атоми, постоянно напомняне за гибелното минало. Щяха да изминат векове, преди то да изчезне и замлъкналият и опустял свят отново да се запълни с живот.

В този миг баща му започна да говори и разказа историята, която Марвин дотогава бе възприемал не по-различно от приказките. Бе чул много неща, които така и не разбра. Беше се оказало не по силите му да си представи сияйния многоцветен живот на планетата, която никога не бе виждал. Не успя да разбере и какво представляваха силите, които в крайна сметка я бяха разрушили, като по този начин селището, благодарение на своята отдалеченост, се бе превърнало в единствената оцеляла нейна част. Успя обаче да почувства болката на последните й дни, когато селището най-сетне разбрало, че никога повече няма да види пламъците от дюзите на снабдителните кораби, носещи дарове от дома. Една по една земните радиостанции прекратили предаванията си, светлините на градовете по-мътнели и после угаснали, докато жителите на селището разбрали, че вече са сами. Че са останали в плен на самота, непозната дотогава на нито един човек, и че бъдещето на расата им е в техните ръце.

Последвали дълги години на отчаяние и на мъчителна битка за оцеляване в един жесток и враждебен свят. Битката била спечелена макар и със сетни усилия. Мъничкият оазис, изпълнен с живот, успял

да се защити от най-лошото, което можела да му стори природата. Оставено обаче без цел, без бъдеще, което да може да изгради, селището щяло да загуби волята си за живот, и нито машините, нито науката, нито уменията на неговите обитатели щели да бъдат в състояние да го спасят.

Марвин най-сетне проумя целта на това пътешествие. Самият той никога нямаше да се разхожда по бреговете на реките на загубения легендарен свят или да чуе тътена на гръмотевиците зад закръглените му хълмове. Някой ден, обаче — кога ли — децата на неговите деца щяха да се завърнат, за да получат своето наследство. Ветровете и дъждът щяха да отнесат отровите от изпепелените земи в морето, в чиито дълбини те щяха да се обезсилят, докато изгубят способността си да вредят на живите същества. Сетне големите кораби, разположени върху тукашните тихи и прашни равнини, щяха да дочакат своя час и да полетят още веднъж в Космоса, по пътя, водещ към дома.

Това бе мечта. Марвин внезапно осъзна, че някой ден ще я съобщи на собствения си син. Тук, на това място, пред планините и под сребърната светлина, осветяваща лицето му.

Когато поеха обратния път не погледна назад. Не искаше да види как студената светлина на Земята угасва зад него, запътил се отново към дългото изгнание на своите съотечественици.

КОЙ Е ТАМ?

Когато ми позвъниха от Службата за контрол на спътниците, пишех отчета за деня, разположил се в Мехура за наблюдение — остъкления купол, стърчащ от оста на космическата станция, подобно главина на колело. Не бе най-удобното възможно място за работа, тъй като гледката бе прекалено впечатляваща. Само на няколко ярда от мен се намираха строителните екипи, които със забавени балетни движения сглобяваха станцията, наподобяваща гигантска играчка. На двадесет хиляди мили под тях се виждаше синьо-зеленият диск на Земята, плаващ сред разкъсаните звездни облаци на Млечния път.

— Тук е ръководителят на станцията — отговорих. — Какъв е проблемът?

— Радарът ни регистрира малко ехо на две мили оттук, почти стационарно, на два градуса западно от Сириус. Можеш ли да го опишеш визуално?

Всяко нещо с орбита, съвпадаща напълно с нашата, трудно можеше да се окаже метеорит. Може би бе изпуснат от нас предмет, например недобре закрепен детайл, откъснал се от станцията. Реших, че навярно е така, но когато извадих бинокъла си и започнах да оглеждам небето около Орион, скоро разбрах грешката си. Макар и този космически пътник да бе дело на човешки ръце, нямаше нищо общо с нас.

— Открих го — казах. — Това е нечий изследователски спътник — с конусообразна форма, четири антени и нещо подобно на снимачен обектив в основата. Ако съдя по дизайна му, вероятно е изстрелян от ВВС на САЩ в началото на шестдесетте години. Знам, че изгубиха контакт с няколко от тях, когато радиопредавателите им отказаха. Наложих им се да направят доста опити да изведат спътник на тази орбита, преди да сполучат.

След кратка проверка на файловете си контролната служба потвърди предположението ми. Отне й малко повече време да разбере,

че Вашингтон никак не се интересува от съдбата на своя заблудил се спътник отпреди двадесет години.

— Не можем обаче да го оставим там — добавиха от контролната служба. — И никой да не го ще, застрашава навигацията. Някой трябва да го прибере на борда на станцията.

Разбрах, че този някой ще съм аз. Нямах как да отклоня дори и един човек от строителните екипи, тъй като и без това закъснявахме, а само ден забавяне на строителството струваше милион долара. Всички земни радио- и телевизионни станции нетърпеливо очакваха момента, когато щяха да предават програмите си чрез нас. По този начин щеше да се появи първата истинска глобална мрежа, покриваща Земята от полюс до полюс.

— Ще го прибера аз — отговорих, и заципах документите си с ластик, за да не бъдат разнесени из помещението от въздушните струи на вентилацията. Дадох си вид, че едва ли не ще им свърша голяма услуга, но в действителност изпитах задоволство от предстоящата задача. Не бях излизал навън цели две седмици и ми бе поомръзнало да се занимавам с графици, инвентаризации, и въобще с великите служебни задължения на един отговорник на космическа станция.

Единствения член на екипажа, когото подминах на път за въздушния шлюз, бе нашият котарак Томи. За хората, живеещи и работещи на хиляди мили от Земята, домашните животни са нещо много важно. Не са много тези от тях обаче, които могат да привикнат към безтегловността. Томи измяучи жаловито, когато се вмъкнах в космическия си скафандър, обаче бързах твърде много, за да му обърна внимание.

Може би е уместно да напомня, че костюмите, които използваме на станцията, напълно се различават от еластичните облекла на хората, разхождащи се по повърхността на Луната. Нашите скафандри всъщност представляват малки космически кораби, способни да приютят само един човек. Те са къси цилиндри с дължина около седем стъпки, снабдени с маломощни ракетни двигатели и с два накрайника в горната си част, подобни на акордеони, в които космонавтът може да постави ръцете си. При нормална обстановка обаче, ръцете ти остават в костюма, за да можеш да използваш контролното табло срещу гърдите ти.

Веднага след като се настаних в персоналния си космически кораб, включих енергозахранването и огледах индикаторите на малкото табло. Има една вълшебна дума, която космонавтите често промърморват, когато влизат в скафандрите си — ГКРБ. Това означава, че трябва да провериш показателите за горивото, кислорода, радиото и батериите. Според стрелките на индикаторите при мен всичко бе изправно, така че спуснах прозрачното полукълбо върху главата си и херметизирах костюма. Тъй като пътешествието щеше да бъде кратко, не си направих труда да проверя съдържанието на чекмеджетата, в които се съхраняваха хранителните припаси и специалните инструменти, необходими при по-продължителни излизания.

Конвейерът ме понесе към шлюза и за миг се почувствах като индусче, прикрепено към гърба на майка си. Помпите понижиха вътрешното налягане до нулева величина, външната врата се отвори и последните остатъци от въздух ме захвърлиха в посока към звездите. Скафандърът започна бавно да се завърта около оста си.

Станцията се намираше на дванадесет стъпки от мен, но вече представлявах независима планета, самостоятелен свят. Бях затворен в малък и подвижен цилиндър, от който се откриваше чудесна гледка към цялата Вселена, обаче не разполагах практически с никаква свобода на придвижване вътре в скафандъра. Креслото и предпазните колани не ми позволяваха да се извърна в него, макар ръцете и краката ми да имаха достъп до контролното табло и чекмеджетата.

Най-големият ни враг в Космоса е слънцето, способно да те ослепи само за секунди. Внимателно включих тъмните филтри от „нощната“ страна на скафандъра и погледнах към звездите. Включих и външния сенник на шлема на автоматичен режим, така че както и да се обърнеш скафандърът, очите ми щяха да бъдат защитени от нетърпимото слънчево сияние.

След малко открих търсения обект — малка сребърна люспица, чийто металически блясък я отличаваше от околните звезди. Натиснах педала за контрол на двигателите и почувствах лекото ускорение, с което те ме отдалечиха от станцията. След десетина секунди реших, че скоростта ми е достатъчна, и ги изключих. До пет минути щях да измина останалата част от пътя, и още толкова щяха да ми бъдат необходими, за да се завърна в станцията с придобивката си.

Точно в мига, когато се устремих към космическата бездна, усетих, че нещо съвсем не е наред.

В един космически скафандър никога не цари пълна тишина. Винаги се чува лекото съскане на кислородния апарат, тихото бръмчене на вентилаторите и моторите, собственото дишане, и вслушали се човек внимателно — биенето на собственото му сърце. Тези звуци остават затворени в скафандъра, тъй като не могат да избягат в обкръжаващия те вакуум. Представяват едно на пръв поглед незабележимо свидетелство за съществуването на живот в космоса, тъй като им се обръща внимание само тогава, когато се променят.

Сега се бяха променили. Към вече познатите ми звуци се бе присъединил още един, чийто произход не успях да определя. Представяваше непрекъснато приглушено туптене, понякога придружавано от звука, причиняван от стърженето на метал.

Веднага застинах, затаих дъх и се опитах да определя посоката, от която се разнася непознатият звук. От индикаторите на таблото не можеше да се разбере нищо. Всички стрелки бяха замръзнали върху циферблатите и не просветваше нито една от червените светлини, сигнализиращи за бедствие. Това донякъде ме успокои, но не особено. От дълго време бях свикнал в такива обстоятелства да се доверявам преди всичко на инстинктите си. Сега те ми подаваха сигнали за тревога и ми казваха, че трябва да се прибера в станцията, преди да е станало късно...

Дори и сега не мога да си спомня добре последвалите няколко минути. Паниката, подобно на приливна вълна, започна да запълва разсъдъка ми, преодолявайки бентовете на здравия разум и логиката, които всеки човек трябва да издигне пред тайните на вселената. Дадох си сметка какво представлява да се сблъскаш с безумието. Друго обяснение на фактите не успях да открия.

Нямаше как да продължавам да се самозалъгвам, че смущаващият ме шум е предизвикан от неизправен механизъм. Макар и да се намирах в пълна изолация, далеч от всякакво човешко същество, и всъщност от какъвто и да е материален предмет, не бях сам. Благодарение на пустотата на вакуума ушите ми доловиха почти безмълвното, но осезаемо присъствие на друго живо същество.

В този пръв страшен миг ми се стори, че нещо се опитва да проникне в скафандъра. Нещо невидимо, търсещо убежище от

жестокия и безмилостен космически вакуум. Започнах трескаво да оглеждам всичко наоколо си. Не открих нищо, разбира се. Не трябваше и да го има. При все това, стърженето продължаваше да се чува.

Независимо от всички глупости, писани за нас, не е вярно, че космонавтите сме суеверни. Може ли обаче да ме упрекнете, че след като изчерпах всички възможни ресурси на логиката изведнъж се сетих за Бърни Самерс, загинал в близост до станцията на разстояние от нея, еднакво с моето?

Бърни бе станал жертва на един от „невъзможните“ нещастни случаи. Те винаги са „невъзможни“. Три неща се бяха повредили едновременно. Устройството, подаващо кислород, излязло от строя и повишило рязко налягането в скафандъра. Предпазната клапа не се задействала, но затова пък поддало едно дефектно съединение. Скафандърът се разхерметизирал само за част от секундата.

Не бях познавал Бърни, но изведнъж възприех съдбата му като нещо изключително важно. Бе ми дошла наум ужасна идея. Не е прието да се говори за тези неща, обаче един повреден космически скафандър е твърде скъпа вещ, за да бъде просто изхвърлен, дори и когато е причинил смъртта на човек. В такива случаи се поправя, сменя му се номерацията и се зачислява другиму...

Какво става с душата на човек, загинал сред звездите, далеч от родния си свят? Дали не си все още тук, Бърни, заловил се за последния материален предмет, който те е свързвал с твоя изгубен и далечен дом?

Докато се опитвах да отблъсна обкръжаващия ме отвсякъде кошмар — вече ми се струваше, че драскането и глухото туптене се разнасяха от всички посоки, — реших, че ми остава само една надежда. За да се уверя, че не съм се лишил от разум, трябваше да се убедя, че това не бе скафандърът на Бърни. Че плътно обградилите ме метални стени не са били преди това нечий ковчег.

Наложи се да направя няколко опита, за да успея да включа бутона, включващ предавателя ми на аварийна вълна.

— В беда съм! — извиках със сетен дъх. — Проверете кой е ползвал преди мен скафандъра ми и...

Така и не съм успял да завърша изречението. Казаха ми, че моите крясъци повредили микрофона. Кой човек при такива обстоятелства обаче, абсолютно изолиран от околния свят в херметизирания си

скафандър, не би изкрещял, когато нещо започне лекичко да го потупва по врата?

Навярно съм направил рязко движение напред, независимо от предпазните ремъци, и съм се ударил в горната част на контролното табло. Когато малко след това пристигнала спасителната група, все още съм бил в безсъзнание и с наранено чело.

И така, бях последният човек от целия екипаж, разбрал какво в действителност се бе случило. Когато час след това се свестих, целият медицински екип се бе събрал около леглото ми, обаче мина време, преди лекарите да си направят труда да ми обърнат внимание. Бяха твърде заети с трите симпатични малки котенца, които нашата котка, неправилно наречена Томи, бе отглеждала скришом в петото чекмедже на моя космически скафандър.

БЕЗКРАЙНО МНОГО ВРЕМЕ

Когато се чу тихото почукване по вратата, Робърт Аштън по силата на отдавна изработен навик светкавично огледа стаята. Макар и скучновато обзаведена тя излъчваше порядъчност, която не оставаше незабелязана от посетителите. Нямаше основания да очаква сред тях да бъде и полицията, но бе безсмислено да рискува.

— Влезте — каза след кратка пауза, която използва, за да вземе томчето с „Диалозите“ на Платон от лавицата. Може би това изглеждаше малко претенциозно, но винаги правеше впечатление на клиентите му.

Вратата бавно се отвори. Аштън продължи съсредоточено да чете, без да си дава труда да повдигне поглед от книгата. Усети едва забележимо ускоряване на пулса си и леки тръпки в гърдите. Разбира се, посетителят не можеше да бъде полицейски агент, реши Аштън, та нали някой щеше да го предупреди. При все това неочакваните посещения бяха за него нещо непривично, и следователно криещо потенциална опасност.

— С какво мога да ви бъда полезен? — попита равнодушно, след като остави книгата и погледна към вратата. Не стана от стола — тези любезности принадлежаха на едно отдавна погребано от него минало. Пък и посетителят бе жена. В кръговете, в които днес се движеше, жените бяха свикнали да получават бижута, дрехи и пари, но не и свидетелства за уважение.

При все това в тази посетителка имаше нещо, което го накара бавно да се изправи. Не само бе красива, но и излъчваше естествената властност на един свят, напълно недостъпен за евтините улици, с които той се сблъскваше в работното си ежедневие. Личеше си, че зад спокойните ѝ и проникателни очи се криеха целенасоченост и ум. Ум, може би не по-слаб от неговия, допусна Аштън.

Тогава още не си даваше сметка колко много я бе подценил.

— Нека не губим време, господин Аштън — започна тя. — Знаем кой сте и имам работа за вас. Ето визитната ми картичка.

Отвори голямата си и изискана чанта и извади от нея дебела пачка банкноти.

— Приемете това като мостра — каза му.

Аштън улови във въздуха небрежно подхвърлените му пари. Дотогава не бе държал в ръце такава голяма сума. Пачката съдържаше най-малко сто петарки, всичките съвсем нови и с поредни серийни номера. Поопипа ги. И да не бяха истински, направата им бе толкова добра, че това щеше да бъде без значение.

Подобно на картоиграч, търсец белязана карта, прокара пръст по ръба на пачката, преди да реагира.

— Бих искал да знам откъде ги имате. Ако не са фалшиви, възможно е да са белязани и да не могат да се пласират лесно.

— Истински са. Съвсем допреди малко се намираха в Английската банка. Ако не ви трябват, хвърлете ги в камината. Дадох ви ги просто като свидетелство за сериозността на намеренията си.

— Продължете — с кимване я покани да заеме единствения друг стол и подпря лакти на ръба на масата.

Тя извади пачка листове от обемистата чанта и му ги подаде.

— Готова съм да ви заплатя каквато сума ми назовете, ако се сдобиеете с тези вещи и ми ги предадете във време и място, за които ще се договорим. Нещо повече — гарантирам ви, че при извършването на кражбите няма да бъдете застрашен от нищо.

Аштън погледна списъка и въздъхна. Жената очевидно не бе с всичкия си. При все това реши да продължи играта. Нищо чудно да паднеха още пари.

— Виждам — започна предпазливо, — че всички тези вещи се намират в Британския музей и че повечето от тях са, в буквалния смисъл на думата, безценни. Искам да кажа, че не могат да бъдат нито купени, нито продадени.

— Не смятам да ги продавам. Аз съм колекционер.

— Разбирам. И какво сте готова да заплатите за тях?

— Назовете сумата.

Настъпи кратка пауза, през която Аштън обмисли отговора си. Изпитваше професионална гордост от своята работа, но имаше неща, които не можеха да се постигнат с никакви пари. Все пак бе му любопитно да установи предела на възможностите на своята гостенка.

Отново погледна списъка.

— Според мен за целия комплект би било основателно да се поиска милион — отвърна не без ирония.

— Боя се, че не ме възприемате сериозно. При вашите контакти би трябвало да ви е лесно да пласирате това.

Нещо просветна и проблясна във въздуха. Аштън съумя да улови огърлицата, преди да падне на пода и не успя да сдържи въздишка на удивление. В ръката му се намираще цяло състояние. Централният диамант бе най-големият, който бе виждал през живота си. Навярно бе един от най-известните скъпоценни камъни в света.

Посетителката продължи да го наблюдава с безразличие, докато той слагаше огърлицата в джоба си. Аштън бе смутен. Разбра, че гостенката не се преструва. В нейните очи фантастичният камък очевидно не струваше повече от бучка захар. Лудостта, която наблюдаваше Аштън, наистина имаше невероятни мащаби.

— Дори и да предположим, че сте в състояние да заплатите сумата — каза, — смятате ли, че е физически възможно да се изпълни вашата поръчка? Дори и само един предмет от този списък да бъде откраднат, само час след това музеят ще е препълнен с полиция.

С цяло състояние в джоба си вече можеше да си позволи да бъде искрен. Пък и му се щеше да научи нещо повече за фантастичната си гостенка.

На лицето ѝ се появи тъжна усмивка, сякаш разговаряше с бавноразвиващо се дете.

— Ако ви обясня как трябва да действате, ще го направите ли? — попита тихо.

— Да. Срещу милион.

— Не забелязахте ли нещо странно в мига, когато влязох в стаята? Не намирате ли, че е много тихо?

Аштън наостри уши. За бога, тя бе права! В тази стая никога не цареше абсолютна тишина, дори и нощем. Допреди малко бе чувал как вятърът свири над покривите. Къде бе изчезнал? Не се чуваше и далечният и непрестанен шум на уличното движение. Преди пет минути бе ругал двигателите на локомотивите от близкото депо. Какво им се бе случило?

— Погледнете през прозореца.

Изпълни нареждането ѝ и дръпна опърпаните дантелени пердета с пръсти, които леко бяха започнали да треперят въпреки волята му.

След това се поуспокои. Улицата бе напълно пуста, както често се случваше в този ранен утринен час. Нямаше никакво движение, и следователно никакви причини да се чуват звуци. Сетне хвърли поглед към мрачните постройките в близост до депо.

Посетителката се усмихна, когато забеляза, че той се вцепени от удивление.

— Кажете ми какво виждате, господин Аштън.

Той бавно се извърна към нея. Бе побледнял и мускулите на гърлото му трепереха.

— Коя сте вие? — попита глухо. — Вещица ли сте?

— Не говорете глупости. Обяснението е просто. Светът си е същият. Само вие сте се изменили.

Аштън отново погледна към депо, без да вярва на очите си. Облачето от пара, излизащо от локомотива, се бе вкаменило, сякаш бе направено от памук. Погледна облаците и видя, че също са застинали, вместо да се движат по небето. Отвсякъде бе обграден от неестествената неподвижност на фотографиите, заснети за нищожна част от секундата. Застиналият свят изглеждаше нереален, сякаш видян при проблясъка на мълния.

— Достатъчно сте съобразителен, за да си дадете сметка какво става, дори и да не разбирате как. Скоростта на вашето време е изменена. Минута във външния свят се равнява на година, прекарана в тази стая.

Отново разтвори чантата и този път извади нещо подобно на гривна от сребрист метал, върху която имаше няколко превключвателя и циферблата.

— Ще назова това нещо личен генератор — поясни. — Сложите ли го на китката си, ставате непобедим. Ще можете да се движите навсякъде, без някой да ви спре. Ще бъдете в състояние да откраднете всичко от списъка, без пазачите в музея да имат време да мигнат. Когато приключите работата си, ще ви е по силите да се озовете на мили оттук и едва тогава да изключите полето и да се завърнете в нормалния свят.

А сега ме изслушайте внимателно и правете точно това, което ще ви наредя. Полето има радиус от около седем стъпки, така че не трябва да се доближавате до друг човек на разстояние, по-малко от това. Второ, ще изключите генератора едва след като приключите работата

си и аз ви я запламя. *Това е изключително важно.* Така. Моят план предвижда следното...

Нито един престъпник в човешката история не бе притежавал такава власт. Аштън бе опиянен от случилото се и все още не можеше да привикне с него. Щеше да се опита да намери обяснения едва след като свършеше работата си и тя му бъдеше заплатена. След това може би щеше да напусне Англия и да се оттегли на заслужен отдих.

Посетителката си бе тръгнала няколко минути преди него, но когато той излезе на улицата, обстановката никак не се бе изменила. Макар и да бе подготвен за това, все пак не успя да се освободи от едно неприятно чувство. Испитваше желание да се затича, за да смогне да свърши работата, преди да свърши горивото на играчката. Независимо от уверенията, че последното бе невъзможно.

На централната улица забави ход, за да огледа по-добре замръзналото движение и парализираните пешеходци. Внимаваше, както го бяха предупредили, да не се доближава до никого, за да не би и той да попадне в обсега на полето. Хората, лишени от красотата на движението, изглеждаха много смешни с полуотворените си усти, застинали в глупашки гримаси.

Прибягването до помощта на трети лица не бе предвидено в сделката, обаче обемът на работата бе твърде голям, за да се справи сам. Освен това, можеше щедро да им заплати услугите, без да му мигне окото. Задачата бе трудна, тъй като му бе нужен човек, или достатъчно умен, за да не се уплаши, или достатъчно тъп, за да не се впечатли. Реши да се насочи към първия вариант.

Според някои хора Тони Маркети преиграваше с конспирацията, тъй като домът му бе разположен в странична уличка в прекомерно голяма близост с полицейския участък. Когато минаваше пред него, Аштън стрелна с поглед дежурния полицейски сержант, застинал над бюрото си, и едва удържа на изкушението да влезе вътре и да съчетае полезното с приятното. Това обаче можеше да почака.

Вратата на дома на Тони се отвори пред него, още когато я приближи. Това щеше да бъде напълно естествено, но в един нормален свят. Измина малко време, преди Аштън да осмисли значението на

този факт. Нима генераторът се бе повредил? Стрелна с поглед застиналата улица и се успокои.

— А, наш Боб Аштън дошъл! — раздаде се познат глас. — Никога не си идвал толкова рано. Много ти е странна гривната. Мислех, че само аз имам такава.

— Здравей, Арам — отвърна Аштън. — Май някои неща още не са ни съвсем ясни. Ти вече ангажира ли Тони, или все още е свободен?

— Съжалявам. Договорихме се да свърши една малка работа, която ще му отнеме известно време.

— Само не ми казвай, че ще я върши в Националната галерия или в музея „Тейт“.

Арам Албенкян погали добре подстриганата си козя брадичка.

— Кой ти каза? — попита.

— Никой. Все пак, именно ти си известен като най-големия мошеник в търговията с произведения на изкуството, така че май вече започвам да разбирам какво става. Тази гривна заедно с един списък за покупки не ги ли получи от една хубава brunetka?

— Не виждам защо би трябвало да ти давам обяснения, обаче отговорът е отрицателен. Получих ги от един мъж.

Аштън леко се изненада. След това присви рамене.

— Всъщност трябваше да съобразя, че с такава работа няма да се занимава само един човек. Любопитно е кой стои в дъното на всичко.

— Ти имаш ли някакви предположения? — попита предпазливо Албенкян.

Аштън реши, че си струва да рискува да подаде малко информация, за да види реакцията на събеседника си.

— Тези хора очевидно не се интересуват от пари. Имат си, колкото си искат, а и с тази играчка могат да се сдобият с още повече. Жената, която дойде при мен, каза, че е колекционер. Тогава не приех тези думи сериозно, но сега виждам, че е казвала истината.

— А ние къде се вписваме в тази картина? Какво им пречи сами да си свършат работата? — попита Албенкян.

— Може би ги е страх. А може би искат да прибегнат до нашите... до нашите специализирани услуги. Част от стоката в моя списък е много добре охранявана. Според мен тези хора работят за някой смахнат милионер.

Това не бе никак убедително и Аштън го знаеше. Щеше му се обаче да разбере как ще реагира Албенкян.

— Драги ми Аштън, как ще обясниш това мъничко нещо? — отвърна му нетърпеливо другият, като посочи с поглед китката си. — И на мен, дете хич не разбирам от наука, ми стана ясно, че за такова чудо дори и нашите най-напреднали технологии не могат да мечтаят. Изводът може да бъде само един.

— Продължавай.

— Тези хора са от... отнякъде другаде. Започнали са систематично да ограбват нашия свят. Нали и ти си чел за ракети и космически кораби? Е, някой вече ги е направил.

Аштън не се засмя. Тази теория не изглеждаше по-фантастична от фактите.

— Които и да са, опознали са ни много добре — каза. — Сигурно са ангажирали и други екипи. Нищо чудно точно в този момент някой да оглежда из Лувъра и музея „Прадо“. Светът ще бъде много изненадан, преди да приключи днешният ден.

Разделиха се приятелски, макар и никой от двамата да не сподели съществена информация със събеседника си. За миг Аштън се замисли дали да не се опита да вербува Тони въпреки ангажимента му, обаче накрая реши, че не си струва да си навлича лошите чувства на Албенкян. Явно налагаше се да се задоволи със Стив Ригън. Това означаваше да извърви около миля, тъй като по съвсем очевидни причини не бе възможно да се използва градският транспорт. Щеше да умре от старост, решише ли да чака на някоя автобусна спирка. Аштън нямаше представа какво можеше да му се случи, ако се опиташе да подкара автомобил при задействано поле, пък и го бяха предупредили да не прави никакви експерименти на своя глава.

Впечатли се, че дори и едва ли не освидетелстван идиот като Стив, четящ само комикси, не се изненада от ускорителя. След като получи един умишлено опростен до крайност инструктаж, Стив спокойно сложи на китката си резервната гривна, която за учудване на Аштън неговата посетителка му бе дала, без да задава въпроси.

Клиентката на Аштън бе помислила за всичко. Заедно със Стив само веднъж седнаха на една пейка, за да похапнат сандвичи и да си починат. Когато най-сетне стигнаха до музея, и двамата не се чувстваха смутени от предстоящото необичайно занимание.

Прекосяха портите на музея и започнаха да изкачват широките каменни стъпала към входа. Въпреки логиката продължиха да разговарят шепнешком. Аштън чудесно си знаеше работата. С престорен хумор показва пропускане си за библиотеката на застиналите като статуи портиери, като обаче внимава да не се доближава до тях. Когато влезе в голямата читалня, реши, че постоянните ѝ посетители и без въздействието на полето изглеждаха по същия начин.

Събирането на книгите от списъка се оказа лесна, но скучна работа. Очевидно, бяха подбрани както заради тяхното литературно съдържание, така и в качеството им на произведения на изкуството. Подборът бе дело на някой, който си разбираше работата. Дали го бяха направили самите те, или бяха прибегнали до услугите на експерти? Дали самият той щеше някога да разбере цялата мащабност на операцията?

Наложи се да се разбият доста шкафове, при което Аштън внимава да не бъде увредена някоя книга, дори и от непоръчаните. Когато се съберяха повечко книги, Стив ги взимаше, изнасяше ги на двора и ги стоварваше върху паветата. Не след дълго там се образува малка пирамида.

Книгите спокойно можеха да бъдат оставяни за кратко време извън обсега на ускорителя. В нормалния свят никой нямаше да забележи светкавичния миг на съществуването им.

Поработиха в библиотеката около два часа и след това хапнаха, преди да се заемат с изпълнението на следващата задача. Пътьом Аштън реши да свърши и една лична работа. Чу се счупването на стъкло, усамотението на една творба бе нарушено и ръкописът на „Алиса в страната на чудесата“ спокойно се намести в джоба на Аштън.

В античния отдел не се почувства съвсем компетентен. Трябваше да се вземат по няколко вещи от всяка зала и понякога бе трудно да се разбере защо клиентката му се бе спряла точно на тях. Аштън отново си спомни думите на Албенкян — тези произведения на изкуството са били подбрани от същества с напълно нечовешки вкус. Този път, ако се изключат някои предмети, ония очевидно не бяха прибегвали до помощта на експерти.

За втори път в историята стъкленият калъф на Вазата от Портланд бе разбит. Аштън реши, че след пет секунди сигналната

инсталация на целия музей щеше да се задейства и да хвърли всички в смут. След пет секунди обаче той щеше да се намира на мили от това място. Докато добросъвестно изпълняваше задълженията си по договора, започна да се замисля дали не бе поискал твърде ниска цена. Нищо, това бе поправимо.

Обзе го удовлетворението на опитен майстор, докато наблюдаваше как Стив мъкне към двора големия сребърен поднос от Съкровището на Милденхол. Купчината вече бе станала внушителна.

— Готово — рече. — Тази вечер ще можеш да ме откриеш у дома. Сега ще ми върнеш тази играчка.

Отидоха чак в Хай Холбърн и избраха тиха уличка без нито един минувач. Аштън разкопча гривната, направи няколко стъпки назад и видя как спътникът му се вкаменява. Стив, включил се отново в потока на нормалното време, бе станал уязвим. Щеше обаче да потъне в лондонските тълпи още преди да се включи алармената инсталация.

Когато Аштън се завърна в двора на музея, съкровището вече бе изчезнало. На негово място видя жената, която неотдавна — всъщност кога точно? — го бе посетила. И сега бе изящна и самоуверена, обаче стори му се и малко уморена. Доближи я, докато техните полета се сляха и преградата от безмълвие бе преодоляна.

— Надявам се, че сте доволна — каза Аштън. — Как успяхте да изнесете толкова бързо стоката?

Тя докосна гривната на китката си и почти незабележимо се усмихна.

— Не само промяната на хода на времето ни е по силите.

— Тогава защо прибегнахте до моята помощ?

— Поради технически причини. Необходимите ни вещи не трябваше да се намират в близост до друга материя. Така се сдобихме единствено с нещата, които действително ни трябва, без да ни се налага да изразходваме излишна енергия за транспортирането им. Така. А сега, бихте ли ми върнали гривната?

Аштън с бавно движение ѝ подаде резервната гривна, без обаче да се опитва да откопчае тази на китката му. Може би действията му криеха опасност, обаче той бе решил да отстъпи при първия признак на появяването ѝ.

— Готов съм да намаля хонорара си — каза. — Дори и въобще да се откажа от него, ако ми оставите само това — докосна китката си,

където металният предмет пробляскваше в светлината на слънчевите лъчи.

Изречението ѝ бе досущ като на Джокондата. Дали и нейният портрет не се бе присъединил към неговото съкровище? Какво ли бяха прибрали от Лувъра?

— Не бих казала, че хонорарът ви ще стане по-малък по този начин. Подобна гривна не може да се закупи с пари.

— Както и вещите, които взех за вас.

— Алчен човек сте, господин Аштън. Много добре знаете, че притежателят на такъв ускорител може да държи целия свят в ръцете си.

— И какво от това? След като взехте това, което ви трябва от нашата планета, тя интересува ли ви повече?

Настъпи кратка пауза. След това жената съвсем неочаквано се усмихна.

— Значи, успяхте да разберете, че не съм част от вашия свят.

— Да. Знам също, че ползвате не само моите услуги. От Марс ли идвате, или няма да ми кажете?

— Нямам нищо против да ви кажа. Едва ли обаче ще ми благодарите за това.

Аштън я изгледа въпросително. Какво искаше да му каже с тези думи? Неволно постави ръка зад гърба си, за да укрие гривната.

— Не, не съм от Марс и въобще от никаква планета. Не вярвам да разберете *какво* представлявам, но все пак ще ви кажа. Идвам от бъдещето.

— От бъдещето ли? Та това е смехотворно!

— Настина ли? Защо, според вас?

— Ако това бе възможно, цялата ни история щеше да е изпълнена с пътешественици във времето. Освен това, би довело до абсурди. Пътешествията в миналото биха могли да изменят настоящето и да предизвикат всякакви парадокси.

— Доводите ви не са съвсем неоснователни, макар и да не са толкова оригинални, колкото мислите. Те обаче отричат възможността да се пътува във времето въобще и нямат отношение към сегашния ни съвсем частен случай.

— Какво му е особеното? — попита Аштън.

— В много редки случаи чрез освобождаването на огромно количество енергия е възможно да се извърши пробив във времето. Продължава само частица от секундата, обаче през този миг бъдещето получава достъп до миналото, макар и само ограничен. В състояние сме да изпратим при вас своя разум, но не и тялото си.

— Да не би да искате да кажете — попита Аштън, — че тялото, което виждам, е взето под наем?

— Платих си за тази услуга, както платих и на вас. Собственичката нямаше нищо против. Изрядни сме, що се отнася до нашите задължения по сделки.

Мислите на Аштън ускориха хода си. Ако чутото бе истина, той разполагаше със съвсем реални предимства.

— Искате да кажете, че нямате пряк контрол над материята и трябва да използвате посредничеството на хора, така ли? — продължи.

— Да. Дори и гривните бяха произведени тук под наш мисловен контрол.

Тя му обясняваше твърде охотно твърде много неща, като не криеше пределите на своите възможности. За Аштън това бе сигнал за тревога, но вече бе твърде късно да отстъпва.

— В такъв случай излиза — започна бавно, — че не сте в състояние да ме принудите да ви върна гривната.

— Съвършено сте прав.

— Това исках да знам.

В усмивката ѝ той съзря нещо, от което кръвта му изстина.

— Не сме отмъстителни или лоши хора, господин Аштън — каза му тихо. — Това, което ще сторя след малко, е в съответствие с моето чувство за справедливост. Поискайте да ви дам тази гривна. Можете да я задържите. Сега ще ви обясня ползата, която можете да имате от нея.

За миг Аштън усети внезапно неудържимо желание да върне ускорителя. Тя изглежда отгатна мислите му.

— Вече е късно. Настоявам да я задържите. Мога да ви уверя в едно — че няма да се изхаби. Ще можете да я ползвате — загадъчната усмивка отново се появи — до края на живота си.

Имате ли нещо против да направим заедно кратка разходка, господин Аштън? Свърших си работата тук и ми се ще да погледна за последен път вашия свят, преди да го напусна завинаги.

Без да изчака отговора му, отправи се към железния портал. Аштън, изгарящ от любопитство, я последва.

Вървяха, без да разменят дума, докато стигнаха до замръзалия булевард Тотнъм Коурт Роуд. Тя погледна за миг застиналите в неподвижност тълпи и въздъхна.

— Не мога да престана да съжалявам и за тях, и за вас. Чудя се дали можеше да имате друга съдба.

— Какво искате да кажете?

— Преди малко, господин Аштън, изказахте убедеността си, че бъдещето не трябва да посяга към миналото, защото това би могло да промени хода на историята. Правилен аргумент, не ще и дума, но съвсем неуместен за случая. Виждате ли, на *вашия* свят не му остана повече история за променяне.

Тя посочи с пръст нещо зад гърба му и Аштън бързо се извърна на петите си. Видя само вестникар, надвесил се над купчина вестници. До него имаше неподвижен афиш, издут от вятъра на този неподвижен свят. Върху него бяха написани с големи букви няколко думи, които Аштън, макар и с усилия, успя да разчете.

ОПИТЪТ СЪС СВРЪХБОМБАТА Е НАСРОЧЕН ЗА ДНЕС.

Гласът на придружителката му се разнесе някъде отдалеч.

— Вече ви обясних, господин Аштън, че пътуването във времето дори и по този начин се нуждае от огромно количество енергия. От много повече енергия от освобождаването от една бомба. Тя обаче играе само ролята на спусък.

Гостенката посочи улицата под краката им.

— Знаете ли нещо за собствената си планета? Вероятно не, вашата раса научи твърде малко неща. Обаче дори вашите учени успяха да установят, че на две хиляди мили под повърхността на Земята се намира нейното гъсто течно ядро. Образувано е от материя под високо налягане, способна да съществува в две стабилни състояния. При определен начин на въздействие може да премине от едното в другото със същата лекота, с която масивен предмет пада от

лека допир с пръст. Промяната обаче, господин Аштън, ще освободи сили, по-могъщи от всички земетресения във вашия свят от деня на възникването му, взети заедно. Вашите океани и континенти ще полетят в пространството и Слънцето ще се сдобие с втори астероиден пояс.

Ехото от този катаклизъм ще се разнесе из пространството и времето и вашият свят ще се разкрие за нас за частица от секундата. Именно през този миг ще се опитаме да спасим каквото е възможно от неговите съкровища. Не ни е по силите да направим нещо повече. Що се отнася лично до вас, макар и да бяхте движен изцяло от себичността си, неволно направихте на вашата раса неоценима услуга.

Трябва да се завърна на нашия кораб, очакващ ни до останките на Земята, във време, отстоящо на сто хиляди години от днешния ден. Задръжте гривната.

Завръщането бе мигновено. Жената внезапно застина и престана да се отличава от другите статуи от безмълвната улица. Аштън бе останал сам.

Сам! Доближи сияещата гривна до очите си, хипнотизиран от изящната ѝ изработка и вълшебната ѝ сила. Беше сключил сделка и щеше да изпълни своите задължения по нея. Можеше да изживее целия си живот — с цената на самота, непозната на нито едно човешко същество. Ако изключеше полето, последните секунди на историята щяха неумолимо да изтекат.

Секунди ли? Всъщност бе останало по-малко време. Нали му бе дадено да разбере, че бомбата вече е избухнала.

Приседна на тротоара и започна да мисли. Нямаше защо да изпада в паника. Трябваше да обмисли случилото се спокойно и без истерия. В края на краищата разполагаше с достатъчно време.

Разполагаше с безкрайно много време.

КРИЕНИЦА

Тъкмо се завръщяхме у дома през гората, когато Кингмън забеляза сивата катерица. В този момент можехме да се похвалим с малко, макар и разнообразни трофеи — яребица, четири заека (единият за съжаление съвсем млад), и два гълъба. Противно на някои мрачни предсказания и двете ни кучета бяха невредими.

Катерицата веднага ни забеляза. Може би знаеше, че подлежеше на екзекуция заради щетите, които бе причинила на дърветата в имението, а може би просто някои нейни роднини вече бяха загинали от пушката на Кингмън. С три скока достигна най-близкото дърво и се шумугна зад него като сива мълния. Сетне съзряхме муцунката ѝ още веднъж, вече на височина дванадесет стъпки над земята. Макар и търпеливо да изчакахме известно време с пушки, прицелени в различни клони, повече не я видяхме.

Кингмън имаше много замислен вид, когато прекосихме ливадата пред великолепната стара къща. Не изрече нищо, докато връчвахме жертвите си на готвача, който ги прие без особен ентузиазъм, и излезе от унеса си едва след като седнахме в стаята за пушене и той си припомни своите задължения на домакин.

— Онзи дървесен плъх — започна внезапно (винаги наричаше тези животинчета „дървесни плъхове“, тъй като се дразнеше, че хората бяха твърде сантиментални, за да стрелят по милите малки катерички) — ми напомни едно много странно нещо, което се случи малко преди да изляза в пенсия. Всъщност, едва ли не непосредствено преди това.

— Така си и мислех — отговори сухо Карсън. Стрелнах го с поглед. Той също бе работил във флота и се бе наслушал на разказите на Кингмън. За мен те обаче все още бяха нови.

— Естествено — рече Кингмън, леко засегнат — ако не желаете...

— Продължи, моля те — побързах да отговоря. — Ти събуди любопитството ми. Не мога обаче да си представя каква връзка може

да съществува между една сива катерица и втората юпитерианска война.

Обидата на Кингмън май бе попреминала.

— Може би ще променя имената на някои действащи лица — рече, — но не и названията на местностите. Историята започна някъде на милион километра от Марс, в посока към Слънцето...

К-15 бил сътрудник на военното разузнаване. Било му неприятно, когато лишени от въображение хора го наричали шпионин, обаче в момента се вълнувал от нещо много по-съществено. От няколко дни го преследвал скоростен вражески кръстосван. Макар и поласкан, че станал предмет на вниманието на такъв сериозен кораб и на висококвалифицирания му екипаж, К-15 с удоволствие бил готов да предостави тази чест другиму.

Досадата му се засилвала от това, че предстояло след около дванадесет часа неговите приятели да го пресрещнат в близост до Марс на борда на кораб, способен да се справи с обикновен кръстосвач. От последното се вижда, че К-15 е бил важна личност. За съжаление дори и по най-оптимистичните му пресмятания ставало ясно, че най-много след шест часа щял да се окаже в обсега на точната стрелба на преследвачите си. Сиреч, било напълно реално след шест часа и пет минути К-15 да заеме една значителна и все още разширяваща се част от пространството.

Размислил върху възможността да кацне на Марс, но това никак нямало да бъде добре. Съвсем определено щяло да раздразни агресивно неутралните марсианци и да доведе до крайно неприятни последици от политическо естество. Ако пък неговите приятели пожелаели да го евакуират от повърхността на планетата, щяло да им се наложи да изразходват по-голямата част от резервното си гориво.

Разполагал само с едно преимущество, и то не безспорно. Допускал, че командирът на кръстосвача може да реши, че К-15 се е отправил на среща, без обаче да са му известни часа ѝ и размерите на кораба, който трябвало да прибере преследвания. Ако К-15 успеел да оцелее дванадесет часа, щял да бъде в безопасност. Въпросът бил как да постигне това.

К-15 погледнал мрачно картите си и се замислил дали си струва да изразходи остатъка от горивото си в един последен устрем. В каква посока обаче? С празен резервоар щял да бъде напълно безпомощен, а и било възможно преследвачите да разполагат с достатъчно гориво, за да го настигнат. Не било изключено и приятелите му, устремили се в посока към Слънцето с голяма скорост, да се разминат с него, без да успеят да го спасят.

При някои хора колкото повече е застрашен животът им, толкова по-бавно се развиват мисловните процеси. Близостта със смъртта ги хипнотизира, примиряват се със съдбата си и не правят нищо, за да я избегнат. К-15 не бил от тях и в тази отчайваща обстановка мозъкът му заработил по-добре от всякога.

Капитан Смит — ще го наречем така — командир на кръстосвача „Дорадус“, не се изненадал, когато разбрал, че К-15 започнал да намалява скоростта. Очаквал шпионинът да кацне на Марс по логиката, че интернирането е за предпочитане пред гибелта. Когато обаче му казали, че малкият катер се запътил към Фобос, бил съвършено изненадан. Спътникът представлявал парче скала с диаметър от двадесет километра и дори и такива добри стопани като марсианците не го използвали за нищо. Капитанът сметнал, че К-15 действително трябва да е бил съвсем отчаян, щом се решил да кацне на Фобос.

Катерът бил почти спрял, когато радарът го изгубил на фона на масата на Фобос. По време на спиращия маньовър на К-15 „Дорадус“ се доближил на броени минути от него и също намалил скоростта, за да не се сблъскат. Кръстосвачът спрял на едва три хиляди километра от спътника, но не открил и следа от катера. По начало можел лесно да бъде забелязан с телескоп, но очевидно се намирал от обратната страна на Фобос.

След няколко минути се появил повторно, устремен с пълна скорост в посока, противоположна на Слънцето. Ускорението му било от порядъка на пет „g“ и при това нарушил своето радиомълчание. Едно автоматично устройство предавало непрекъснато следното любопитно послание:

„Бях принуден да кацна на Фобос, тъй като ме нападна кръстосвач от клас «Z». Смятам, че ще мога да удържа, докато пристигнете, обаче побързайте.“

Посланието не било дори закодирано, което озадачило капитан Смит. Предположението, че К-15 е все още на борда на катера и че ставало дума за хитрина, му се сторило наивно. Дали пък все пак преследваният не опитвал двоен блъф? Посланието очевидно било умишлено излъчено с открит текст, за да го обърка. Не разполагал с достатъчно време и гориво, за да преследва катера, а и К-15 наистина можел да е върху Фобос. Задавали се вражески подкрепления и навярно щяло да бъде разумно кръстосвачът да се махне по-бързо оттам. Изразът „Смятам, че мога да удържа, докато пристигнете“ може би целял да заблуди преследвачите. А може би означавал, че идва помощ.

Сетне дюзите на катера угаснали. Очевидно, горивото му свършило, и сега се отдалечавал от Слънцето с не повече от шест километра в секунда. Значи К-15 наистина кацнал на Фобос, щом катерът му сега напускал безпомощен Слънчевата система. Капитан Смит не харесал посланието и решил, че катерът се насочил към движещ се насреща му боен кораб, намиращ се на неизвестно разстояние. „Дорадус“ започнал да се доближава до Фобос, за да не губи време.

На пръв поглед капитан Смит изглеждал господар на положението. Корабът му бил въоръжен с дузина тежки направлявани снаряди и с две електромагнитни оръдия. Противникът му бил човек с космически скафандър, попаднал в капана на луна с двадесеткилометров диаметър. Едва когато капитанът за пръв път огледал Фобос от разстояние по-малко от сто километра, започнал да си дава сметка, че К-15 може би все пак има някакви шансове.

Да се твърди, че Фобос има диаметър от двадесет километра, както е написано в книгите по астрономия, е подвеждащо. Думата „диаметър“ предполага наличието на симетрия, каквато при Фобос определено отсъства. Подобно на бучките от космическо вещество, наречени астероиди, и той представлява безформена скала, носеща се из пространството, без каквато и да е следа от атмосфера и с едва

доловима гравитация. Прави обиколка около оста си на всеки седем часа и тридесет и девет минути и по този начин е винаги с лице към Марс, разположен толкова близо, че от спътника му се вижда само половината планета, като полюсите ѝ остават скрити зад линията на хоризонта. За Фобос няма много какво друго да се каже.

К-15 нямал много време да се наслаждава на света над главата му. Бил прибрал цялото оборудване, което успял да изхвърли през люка, преди да включи двигателя на автоматичен режим и напусне катера. Когато той се понесъл към звездите, изпратил го с поглед, изпълнен с чувства, които не се потрудил да анализира. Изгорил мостовите зад себе си и единствената му надежда била, че приближаващият се боен кораб ще успее да засече сигналите, излъчвани от празния вече катер, устремил се към нищото. Съществувала и плахата надежда, че вражеският кръстосвач може да се опита да го преследва, но не бил много уверен в това.

Огледал се, за да опознае новия си дом. Единствената светлина била червеникавото сияние на Марс, тъй като слънцето вече залязло. Тя обаче му била достатъчна и виждал всичко много добре. Оказал се в центъра на неравна двукилометрова равнина, обградена от ниски хълмове, които при необходимост лесно можел да прескочи. Спомнил си отдавна прочетен разказ за човек, неволно скочил от Фобос, без да успее да се завърне (всъщност, ставало дума за Деймос). Това едва ли е било вярно, тъй като за целта е необходимо ускорение от поне десет метра в секунда. Все пак трябвало да внимава, тъй като при недобре пресметнат отскок можел с лекота да се окаже на такава височина, че да изминат часове, преди да се завърне на повърхността. Това можело да бъде фатално за него. Планът на К-15 бил изключително прост. Трябвало да стои колкото се може по-близо до повърхността на Фобос на място, диаметрално противоположно на кръстосвача. Дори и „Дорадус“ да изстреля всичките си боеприпаси срещу двадесеткилометровата скала, К-15 нямало да почувства даже и вибрациите. Съществували само две сериозни опасности, едната от които не го вълнувала особено.

На лаика, незапознат с тънкостите на астронавтиката, такъв план би могъл да се стори самоубийствен. „Дорадус“ бил въоръжен с най-

съвременни оръжия, а и двадесетте километра, отделящи го от жертвата му, можел да измине за по-малко от секунда при максимална скорост. Капитан Смит обаче знаел добре как стоят нещата и изгубил доброто си настроение. Било му много добре известно, че от всички транспортни средства, измислени от човека, кръстосвачите имали най-малка маневреност. К-15 можел да обиколи дванадесет пъти малкия си свят, докато „Дорадус“ направи само една обиколка, и то с усилия.

Едва ли е необходимо да навлизаме в технически подробности, но тези, които все още не са убедени в истинността на горното твърдение, би било добре да се запознаят с някои основни факти. Един ракетен космически кораб очевидно е способен да постигне ускорение единствено по посока на главната си ос, т.е. напред. Всякакво отклонение от такъв курс предполага физическо извърщане на кораба, така, че струята на двигателите да смени посоката си. Всички знаят, че това се постига чрез вътрешни жirosкопи или тангенциално разположени ракети за маневриране. Как обаче точно се осъществява това предполагаемо просто маневриране е известно на твърде малко хора. Един напълно зареден с гориво обикновен кръстосвач има маса от порядъка на две-три хиляди тона, което не го прави особено маневрен. По-лошо обаче е, че дори не толкова масата, колкото инерционният момент е от особена важност. Тъй като кръстосвачът притежава дълга и тънка форма, инерционният му момент е колосален. Макар и това рядко да се споменава от инженерите-астронавти, факт е, че на един космически кораб са потребни поне десет минути, за да се завърти на сто и осемдесет градуса, каквито и да са неговите жirosкопи. Ракетите за маневриране също не помагат много, пък и използването им е ограничено, тъй като са склонни да предизвикат постоянно въртеливо движение, което причинява големи неудобства на обитателите на кораба.

При нормална обстановка тези недостатъци не са чак толкова сериозни — разполагаш с милиони километри и със стотици часове, предостатъчни за решаването на такива дребни проблеми, като промяната на курса. Определено против правилата е обаче да се движиш в кръгове с радиус от десет километра, така че командирът на „Дорадус“ съвсем основателно решил, че К-15 не играе честно.

В този момент съобразителният беглец се възползвал от обстановката, без да изчака тя да се влоши. С три скока се оказал при

хълмовете, където се почувствал по-защитен, отколкото в равнината. Преди това скрил храната и оборудването от катера на място, където се надявал после да успее да ги открие. Това обаче не го вълнувало, тъй като и в скафандъра си можел да оцелее цял ден. Малкото пакетче, причинило всичките му неприятности, било добре укрито в едно от множеството скривалища на добре скроения му скафандър.

В планината се почувствал много самотен, макар че неговата самота далеч не била толкова пълна, колкото му се щяло. Марс, закован на постоянно място в небето, започнал да избледнява, когато Фобос се оказал на нощната страна на планетата. К-15 успял да забележи светлините само на някои от марсианските градове, малки блестящи точки в местата, където се пресичали невидимите канали. Всичко останало, което възприемал, представлявало звезди, тишина и нацърбените контури на хълмовете, които му се струвало, че можел да докосне с ръка. От „Дорадус“ все още нямало и следа. Навярно кръстосвачът в момента внимателно оглеждал с телескоп осветената страна на Фобос.

Марс се оказал много полезен часовник. По всяка вероятност заедно с изгрева на слънцето щял да дойде и „Дорадус“. Не било изключено обаче да се появи и от някоя неочаквана посока. К-15 обаче се боял най-много от възможността той вече да е стоварил група десантници, които да го търсят — това според него била най-голямата опасност.

За тази възможност преди него се сетил самият капитан Смит. Съобразил обаче, че повърхността на Фобос е от порядъка на хиляда квадратни километри, и че за претърсване на тази неравна повърхност не можел да задели повече от десет души. Освен това предположил, че К-15 по всяка вероятност бил въоръжен.

Последното съображение би могло да се стори някому несъществено, като се има пред вид въоръжението на „Дорадус“. И би сгрешил. Наистина при нормални обстоятелства на един космически кръстосвач пистолети и автомати му трябват толкова, колкото и арбалети и мечове. На борда на „Дорадус“, и при това съвсем случайно и в нарушение на правилника, имало един автоматичен пистолет с около сто патрона. С други думи, всякакъв десантен отряд щял да представлява група невъоръжени мъже, издирващи добре укрил се и

отчаян човек, способен да ги обстрелва от удобна позиция. К-15 отново нарушил правилата на играта.

Терминаторът на Марс междуременно се превърнал в напълно права линия и почти в същия миг изгряло слънцето, чието появяване приличало не толкова на гръмотевица, колкото на залп от атомни бомби. К-15 включил филтрите на шлема си и решил да се премести. Сметнал за по-безопасно да стои далеч от слънчевите лъчи не само поради това, че на сянка било по-трудно да го открият, но и защото там зрението му щяло да бъде много по-чувствително. Разполагал само с бинокъл, а бил уверен, че „Дорадус“ е снабден най-малкото с двадесетсантиметров телескоп.

Преценил, че си струва да се установи местонахождението на кръстосвача. Това било донякъде дръзко, но сметнал, че щял да се почувства по-добре, ако разбере къде точно се намира и успее да проследи неговите движения. В такъв случай щял да се укрие непосредствено зад линията на хоризонта и да следи пламъка на ракетните двигатели. С един отскок по почти хоризонтална траектория започнал обиколката на своя свят.

Стесняващият се полумесец на Марс започнал да потъва отвъд хоризонта, докато на фона на звездите останал само един голям рог. „Дорадус“ все още не се виждал никъде и К-15 започнал да се тревожи. Все пак, това не го изненадало особено, защото знаел, че кръстосвачът е боядисан в цвят, черен като нощта, и че можел да се намира и на сто километра разстояние. За миг се поколебал дали е взел най-правилното решение. Сетне забелязал над главата си нещо голямо, едва ли не вертикално разположено и закриващо звездите. Премествало се с бавно движение, което той успял да долови. Било много по-малко от кораба и следователно, много по-близо до К-15, отколкото той първоначално си помислил. Сърцето му за миг се свило и той повторно започнал да анализира обстановката, за да съобрази как е могъл да допусне такава катастрофална грешка.

Черната сянка, плъзгаща се по небето, въобще не била кръстосвач. Била нещо почти толкова страшно. „Дорадус“ изпратил подир беглеца една от своите ракети с телевизионно насочване.

К-15 предвиждал и тази възможност и знаел, че при такива обстоятелства единственото, което можел да направи, е да се опита да стане още по-незабележим. „Дорадус“ сега разполагал с много очи,

опитващи се да открият неговото присъствие, но възможностите им не били безгранични. Били конструирани за издирването на осветени от Слънцето космически кораби на фона на звездите, а не на човек, укриващ се в тъмна каменна джунгла. Разделителната способност на телевизионните камери не била голяма и те можели да оглеждат единствено пространството пред себе си.

На шахматната дъска се появили и други фигури и играта станала по-опасна. Все още обаче разполагал с предимство.

Сетне торпедото се скрило в нощното небе. Тъй като в този район на нищожна гравитация се движело по почти права линия, скоро щяло да се отдалечи от Фобос. К-15 изчакал още малко, след няколко минути пред погледа му отново се стрелнали ракетни дюзи и решил, че снарядът повторно се завръща към него. Почти едновременно обаче съзрял друг проблясък от отсрещната страна на небето и си дал сметка, че го преследват няколко адски машини. От това, което знаел за кръстосвачите от клас „Z“ — а той знаел повече, отколкото му се полагало — те разполагали с четири радиоканала за контрол на ракетите. Вероятно в момента всичките били задействани.

Тогава му дошла наум идея, толкова блестяща, че се усъмнил в ефективността ѝ. Радиоприемникът, вграден в скафандъра му, бил с ръчна настройка и изключително широк диапазон. Някъде над главата му „Дорадус“ изпълвал ефира с честота от над хиляда мегахерца. Включил приемника и започнал да търси сигнал.

Уловил го веднага — дразнещото стържене на пулсиращ предавател. По всяка вероятност попаднал на отразена вълна, но и тя му вършела работа. Чувала се добре и К-15 за пръв път от дълго време насам си позволил да започне да прави дългосрочни планове за бъдещето. „Дорадус“ сам се издал. Докато кръстосвачът контролирал ракетите си, К-15 щял да знае точното му местонахождение.

Придвижил се предпазливо в посока към източника на сигнала. За негова изненада той внезапно изчезнал, само за да се появи след малко с нова сила. Това озадачило К-15, докато съобразил, че навярно се намирал в дифракционна зона. Ако установял широчината ѝ, можел да извлече полза от това. Познанията му по физика обаче не били на особена висота.

„Дорадус“, облян от слънчевата светлина, висял на около пет километра над повърхността. Уж защитеният от „невидима“ боя

кръстосвач отдавна плачел за пребоядисване, така че К-15 успял добре да го огледа. Решил, че е на безопасно място, тъй като все още се намирал откъм неосветената страна, а и нощната линия се отдалечавала от него. Устроил се удобно, без да изпуска от поглед кръстосвача, и правилно преценил, че направляемите ракети няма да се доближат много до кораба. Дошло му наум, че командирът на „Дорадус“ навярно е вбесен. Познал.

След около час кръстосвачът започнал да се извърта с изяществото на хипопотам в блато. Капитан Смит очевидно решил да направи оглед на антиподите и започнал да се подготвя за трудното петдесеткилометрово пътуване. К-15 внимателно установил новата ориентация на кораба, и когато той отново застинал, със задоволство видял, че кръстосвачът е застанал към него с хълбока си. Сетне, посредством редица подскачания, които едва ли предизвикали приятни усещания у екипажа, кръстосвачът започнал да се придвижва в посока към хоризонта. К-15 го последвал със спокойни стъпки — ако е уместно да се изразим така — и решил, че навярно малко хора са преминавали успешно през изпитания, подобни на неговите. Внимавал да не изпревари кораба при някой от километровите си скокове и същевременно се оглеждал за телеуправляеми снаряди.

„Дорадус“ изминал петдесетте километра за около час и К-15 с удовлетворение отбелязал, че нормалната скорост на кръстосвача била над хиляда пъти по-голяма. В един миг насмалко щял да се откъсне от спътника и вместо да си губи времето за сложни маневри изстрелял залп, за да намали скоростта си. Най-накрая обаче успешно се завърнал на изходната си позиция, а К-15 повторно се скрил между две скали, откъдето го наблюдавал, без самият той да бъде забелязан. Предположил, че в този миг капитан Смит може би вече се съмнява дали спътникът под него е Фобос, и му се прищяло да разсее тези му съмнения с изстрела на сигнална ракета. Успял обаче да удържи на изкушението.

Едва ли има смисъл да описваме събитията през последвалите десет часа, тъй като те не се отличават от вече разказаното. „Дорадус“ направил още три маневри, а през това време К-15 го следял така, както ловец на едър дивеч следи придвижването на слон. В един момент, тъй като имало опасност да се окаже на осветената страна, изчакал кръстосвачът да се отдалечи отвъд хоризонта и се задоволил

със слушането на сигналите му. През повечето време обаче го следял визуално, скрит зад някой хълм.

Само веднъж едно торпедо се взривило на няколко километра от него и той решил, че някой отчаян оператор се е прицелил в случайна съмнителна сянка, или че пък техниците на кръстосвача са забравили да изключат устройството за автоматично взривяване на ракетата. Иначе не се случило нищо особено, даже започнало да му доскучава. В един миг започнал дори да се радва на преминаванията на торпедата, тъй като вече бил уверен, че не могат да го забележат, когато е неподвижен. Съобразил, че ако се укриел на обратната страна на Фобос въобще нямало да има причини да се бои от тях, тъй като на кораба било невъзможно да ги контролира в радиосянката на Луната. В такъв случай обаче нямало да му бъде по силите да си гарантира оставането в безопасна зона при евентуална нова маневра на кръстосвача.

Краят настъпил внезапно. Дюзите на основния двигател на кръстосвача пламнали в цялото си великолепие. Секунди след това силуетът на „Дорадус“, полетял в посока към Слънцето, започнал бързо да се смалява. Очевидно, макар и победен, кръстосвачът с облекчение напуснал жалката космическа бучка, която така досадно укрила от него законната му плячка. К-15 разбрал какво се случило и усетил прилив на облекчение и душевен мир. Очевидно на радарните екрани на кръстосвача някой забелязал присъствието на смущаващо голямо тяло, приближаващо се със смущаващо голяма скорост. К-15 включил радиофара на костюма си и започнал да чака. Позволил си и удоволствието да запали цигара.

— Интересна история — казах. — Не виждам обаче връзката с катерицата. А и бих искал да задам един или два въпроса, за да си изясня някои неща.

— Наистина ли? — попита любезно Кингмън.

Обичам всичко да ми е ясно и освен това знаех, че домакинът ми бе взел участие в юпитерианската война, макар и рядко да споменаваше това. Зададох първия си въпрос.

— Мога ли да знам, откъде са ти известни толкова подробности за този необичаен военен конфликт? Да не би ти да си К-15?

Седналият встрани Карсън издаде странен звук. Едва след това чух спокойния отговор на Кингмън.

— Не, не съм.

След това стана и отиде при поставката с оръжията.

— Моля да ме извините за миг. Ще отида да потърся отново този дървесен плъх. Може би този път ще му видя сметката — рече, и излезе.

Погледът на Карсън ми каза „В този дом втори път няма да те поканят“. Изчака домакинът ни да се отдалечи и едва тогава чух хладния му и циничен глас.

— Защо ти трябваше да задаваш въпроси?

— Според мен предположението ми беше основателно. Как иначе щеше да знае всичко това?

— Ако не се лъжа, той наистина се е срещал с К-15 след войната и разговорът им с положителност е бил интересен. Всички знаят, че Рупърт премина в запаса едва с ранг подполковник. Съдът така и не се съгласи с неговите доводи. Никой не можа да повярва, че на командира на най-бързия кораб в космическия флот не му е било по силите да залови човек, снабден само с космически скафандър.

РОБИН ХУД, ЧЛЕН НА КРАЛСКОТО ДРУЖЕСТВО

Кацнахме рано призори, още в самото начало на дългия лунен ден и полегатите ни сенки, дълги цели мили, покриха равнината. Постепенно щяха да се скъсят, когато слънцето се издигнеше по високо в небето, докато по пладне почти напълно изчезнат. Дотогава обаче оставаха още пет земни дни, а до началото на здрачаването, други седем. Щяхме да се радваме на почти две седмици дневна светлина преди слънцето да залезе и Земята се превърне в единствена господарка на небето.

В онези първи трескави дни не ни остана много време за изследователска работа. Трябваше да разтоварим корабите, да привикнем към неземната обстановка, да се научим да ползваме електрическите си трактори и скутери и да сглобим юртите, които до часа на завръщането ни щяха да бъдат използвани като жилищни помещения, лаборатории и канцеларии. В краен случай можеше да живеем и в самите космически кораби, обаче там щеше да е тясно и неудобно. Юртите не бяха връх на лукса, но след пет дни полет в Космоса нямаше как да не ги възприемем като нещо разкошно. Бяха направени от здрава еластична пластмаса, надуваха се като балони и отвътре бяха разделени на различни помещения. Шлюзовете им осигуряваха достъп до външния свят, а благодарение на тръбопроводите, свързани с пречиствателните устройства на корабите, въздухът в тях можеше да се диша. Излишно е да казваме, че най-голяма юрта имаха американците, при това комплектувана с всичко необходимо, включително и мивка и перална машина, която ние и руснаците често ползвахме.

Едва късно „следобед“, сиреч десет дни след кацането ни, успяхме да се организираме и да започнем да се готвим за сериозна научна работа. Първите изследователски групи извършиха кратки набези в близост до базата, за да опознаят околността. Разбира се, предварително се бяхме снабдили с подробни карти и фотографии на

района, в който кацнахме, но те нерядко могат да те подведат. Обект, отбелязан на картата като малък хълм, понякога се възприемаше като планина от човека до него, потящ се в космическия си скафандър. Някои привидно гладки равнини пък се оказваха изпълнени до коленете с прах, забавящ и затрудняващ придвижването.

Все пак, това бяха дребни грижи, в голяма степен компенсирани от слабата гравитация — само една шеста част от земната. Учените започнаха да събират сведения и образци, вследствие на което радиотелевизионното общуване със Земята стана все по-интензивно и в крайна сметка непрекъснато. Не рискувахме. Дори и самите ние да не успеехме да се приберем на родната планета, натрупаните от нас знания щяха да стигнат до нея.

Първата автоматична снабдителна ракета кацна два дни преди залеза, точно по разписание. Видяхме как спирачните ѝ ракети просветнаха първо на фона на звездите, а после още веднъж, непосредствено преди достигането на повърхността. Не можахме да наблюдаваме самото кацане, тъй като от съображения за сигурност ракетата се прилуни на разстояние три мили от базата, сиреч отвъд лунния хоризонт.

Когато пристигнахме при работа, видяхме, че той леко се бе наклонил върху трите си амортизатора, обаче бе в напълно изправно състояние. В същото състояние бе и всичко на борда му — оборудване и храни. Понесохме товара към базата в приповдигнато настроение и сетне си устройохме заслужен малък празник. Хората бяха работили твърде усърдно и разтоварването им дойде добре.

Веселбата протече както трябва. Върхът ѝ според мен бе казашкият танц, който капитан Краснин се опита да изпълни в космически скафандър. Сетне се насочихме към състезателни спортове и установихме, че поради обективни причини заниманията на открито срещнаха редица ограничения. Игри от типа на крокета или кеглите щяха да бъдат напълно възможни, стига да разполагахме с необходимите спортни принадлежности, но не и крикета и футбола. При тази слаба гравитация един силен шут можеше да изпрати футболна топка на поне половин миля разстояние. Колкото до топката за крикет, тя щеше въобще да изчезне от поглед.

Професор Тревър Уилямс пръв се сети, че трябва да се насочим към спорт, подходящ за Луната. Бе наш астроном и един от най-

младите членове на Кралското дружество в цялата му история — приет в него на тридесетгодишна възраст. Беше си спечелил известност благодарение на своите трудове за междупланетната навигация. Малко хора обаче знаеха за достиженията му в стрелбата с лък. Две последователни години бе печелил шампионската титла на Уелс. Не се изненадах, когато го заварих да се прицелва в мишена, подпряна върху купчина лунни камъни.

Лъкът му бе много странен — направен от стоманена жица и армирана пластмасова летва. Зачудих се откъде ли Тревър се беше сдобил с тези неща и си спомних, че ракетата на товарния робот бе разглобена и сега части от нея се появяваха на най-невероятни места. Истински интересни обаче бяха стрелите. Разбира се, на безвъздушната Луна нямаше как да се придаде устойчивост на траекторията им чрез пера или нещо подобно. Тревор обаче бе съумял да ги стабилизира с помощта на малко устройство, монтирано в самия лък, благодарение на което при изстрелването те, подобно на куршуми, придобиваха въртливо движение около оста си и се движеха както трябва.

Дори и с това импровизирано устройство беше възможно да се стреля с лекота на миля разстояние. Тревър обаче пестеше стрелите, тъй като направата им не бе лесна. Интересуваше го най-вече точността в стрелбата. Почти правата траектория на стрелите бе трудна за възприемане. Създаваха чувството, че се движат успоредно на повърхността. Предупредиха Тревър, че ако не внимава, стрелите му могат да се превърнат в изкуствени спътници на Луната и при обиколката си да го улучат в гръб.

Втората снабдителна ракета пристигна на следващия ден, обаче този път нещата не се получиха както трябва. Кацането ѝ бе съвършено, но за съжаление радарният автопилот извърши една от грешките, присъщи на тези примитивни машини. Откри единствения недостъпен хълм в района, фокусира лъча си на върха му и спокойно кацна там като орел върху планински зъбер.

Крайно необходимите ни запаси се оказаха на петстотин стъпки над главите ни, а след няколко часа щеше да настъпи нощта. Какво трябваше да правим?

Около петнадесет души дадоха едно и също предложение и през следващите няколко минути настъпи суматоха, тъй като хората се

втурнаха да търсят всички налични найлонови въжета. Не след дълго пред краката на Тревър бяха струпани около хиляда ярда от тях, след което всички застинаха в очакване. Той прикрепил едно от въжетата към стрела, обтегна лъка и я изстреля експериментално нагоре, направо към звездите. Тя достигна височина, малко по-голяма от половината от тази на хълма, след което, притеглена от тежестта на въжето, започна да пада.

— Съжалявам — каза Тревър. — Това няма да е по силите ми. И не забравяйте: би трябвало да изстреляме котвичка, която да се закачи за хълма, ако искаме края на въжето да се задържи там, където трябва.

През следващите няколко минути, изпълнени с униние наблюдавахме как найлоновото въже се завръща от небесата. Положението бе наистина абсурдно. Ракетите ни притежаваха достатъчно енергия, за да ни отведат на четвърт милион мили от Луната, а не можехме да се справим с един жалък хълм. Разполагахме ли с време, навярно щяхме да достигнем върха му откъм другия скат, обаче това предполагаше да извървим няколко мили. Щеше да е твърде опасно, ако не и невъзможно, тъй като ни оставаха броени часове дневна светлина.

Учените не се предават лесно и в търсенето на изход от положението се включиха твърде много съобразителни мозъци (а някои и свръхсъобразителни), за да остане проблемът нерешен. Този път обаче задачата бе малко по-трудна и до верния отговор достигнаха едновременно само трима души. Тревър безстрастно ги изслуша, преди да вземе решение.

— Да, струва си да се направи опит.

Подготовката му отне известно време, през което с тревога наблюдавахме как лъчите на залязващото слънце се изкачват все по-високо и по-високо върху скалата над главите ни. Дори и Тревър да успееше да закачи котвичката на върха, изкачването до него в космически скафандър нямаше да е лесно. Самият аз не обичам височините и ми стана приятно, че неколцина любители на алпинизма изразиха желание да се заемат с това.

Най-сетне всичко бе готово. Въжето бе положено върху повърхността така, че да се отдели от нея с минимални усилия. На няколко стъпки зад стрелата бе завързана лека котвичка. Надявахме се,

че ще се закачи достатъчно здраво за някой процеп в скалата над главите ни и ще издържи тежестта на човек.

Този път обаче Тревър не използва само една стрела. Прикрепи към въжето четири, отдалечени на разстояние от двеста ярда една от друга. Гледката на една облечена в скафандър фигура, осветена от последните лъчи на залязващото слънце и държаща в ръка лък, никога няма да се изличи от паметта ми.

Стрелата се понесе към звездите и още преди да се отдалечи на петдесет ярда, Тревър вече бе поставил втората в импровизирания лък. Тя последва другарката си, завързана за другия край на дългата примка, изхвърлена в пространството. Почти незабавно я последва третата, която повдигна своя дял от въжето, а четвъртата — мога да се закълна в това — се понесе подир нея още преди първата да намали скоростта си.

Този път, след като повдигането на цялото въже бе възложено на повече от една стрела, достигането на нужната височина не се оказа трудно. При първите два опита котвичката падна обратно на земята. При третия успя да се закачи някъде във висините на невидимото плато и не след дълго първият доброволец се закатери по въжето. Вярно е, че в условията на лунната гравитация той тежеше само около тридесет фунта, но височината все пак не бе за пренебрегване.

Човекът обаче не падна. През следващия час към нас започна да се спуска съдържанието на товарната ракета и успяхме да получим всичко необходимо преди падането на нощта. Трябва да призная, че доброто ми настроение бе значително помрачено, когато един от инженерите с гордост ми показва устната си хармоничка, току-що получена от Земята. Пръв осъзнах, че този инструмент ще омръзне на всички ни много преди края на дългата лунна нощ...

За това, разбира се, не мога да виня Тревър. При завръщането ни към кораба, когато прекосяхахме бързо разгръщащите се над равнината сенки, той направи предложение, според мен озадачило хиляди хора при огледа на първите подробни карти, изработени от първата лунна експедиция.

В края на краищата, изглежда странно една плоска и безжизнена равнина, украсена от една-единствена малка планина, да бъде изобразена на всички лунни карти като „Шеруудската гора“.

ОГЪНЯТ ПОД НАС

— Това — рече самодоволно Керн — няма как да не те заинтересува. Само го погледни.

Подаде ми преписката, която току-що бе разгледал, и за хиляден път изпитах желание да поискам да го преместят другаде или самият аз да подам молба за напускане.

— За какво става дума? — попитах го с досада.

— Става дума за един дълъг доклад на някой си доктор Метюз до министъра на науката — Керн размаха папката под носа ми. — Прочети го, моля те.

Заех се с доклада без особен ентузиазъм. След няколко минути обаче се наложи, макар и неохотно, да призная правотата на събеседника си.

— Може би си прав — поне този път.

Проговорих повторно едва след като приключих прочита.

„Уважаеми господин Министре (така започваше докладът), както разпоредихте, приложен изпращам Ви специалния си доклад върху експериментите на професор Ханкок. Резултатите им се оказаха неочаквани и изключително интересни. Поради недостиг на време докладът не бе оформен съобразно правилника и Ви изпращам машинописен препис на продиктуваното от мен.

Тъй като вероятно сте много зает, ще си позволя да изложа в резюме взаимоотношенията ни с професор Ханкок. До 1955 година той бе ръководител на катедрата на Келвин във факултета по електроинженерство на университета в Брандън. Оттам му бе разрешен безсрочен отпуск, за да се отдаде на изследователската си работа. В нея се включи и покойният днес доктор Клейтън, преди това главен геолог в Министерството на горивата и енергията. Съвместната им дейност бе финансирана от субсидии, отпуснати от фондацията «Пол» и от Кралското дружество.

Професорът желяеше да създаде сонар, осигуряващ точни измервания при геологическите изследвания. Както Ви е известно, той е акустически аналог на радара и макар и да не е така известен, е по-стар от него поне с няколко милиона години, тъй като прилепите открай време успешно го използват за откриването на насекоми и препятствия през нощта. Професор Ханкок реши да излъчи в земята силни свръхзвукови пулсации и после от върналото се ехо да установи какво се крие под повърхността ѝ. Изображението, образувано от ехото, трябваше да бъде показано на катодна тръба. Замисълът бе системата да бъде еднотипна с радарната, посредством която самолетните радари показват повърхността на земята независимо от облачността.

През 1957 година двамата учени постигнаха успехи в това начинание, обаче средствата им се изчерпаха. В началото на 1958 година поискаха субсидия директно от правителството. Доктор Клейтън тогава наблегна върху огромната полза от едно устройство, което би ни позволило да направим своеобразна рентгенова фотография на земната кора. Тогавашният министър на горивата одобри молбата, преди да ни я предаде за мнение. Това съвпадна с обнародването на доклада на комитета «Бернал», така че бяхме взели мерки рецензиите да не се бавят, с цел да се предотвратят по-нататъшни критики. Срецнах се незабавно с професора и го уведомих, че ще дам положителна рецензия. Първата част от средствата (вж. наше писмо № С/543А/68) му бе преведена няколко дни след това. Оттогава се ангажирах лично със следенето на хода на изследването, като в отделни случаи съм оказвал техническа помощ.

Оборудването, използвано при експериментите, е сложно, но принципът на неговото действие е много прост. Специален преподавател, въртящ се непрестанно в съд с тежка органична течност, излъчва краткотрайни, но изключително силни пулсации от свръхзвукови вълни. Полученият по този начин лъч преминава в земята и, подобно на радар, «сканира» пространството в търсене на ехо. С помощта на много остроумно замислен уред за задържане на сигнала е възможно да се получи ехо от всякаква дълбочина, като по този начин изображенията на конкретните изследвани слоеве се появяват върху екрана на катодна тръба.

Когато за пръв път се срещнах с професор Ханкок апаратът му бе твърде примитивен, обаче той още тогава успя да ми покаже разположението на скалните слоеве на дълбочина от няколкостотин фута и съвсем ясно видяхме част от трасето на линията на метрото, преминаваща в близост до неговата лаборатория. Успехите на професора в немалка степен се дължаха на голямата интензивност на свръхзвуковите импулси. Едва ли не от самото начало успя да достигне върхови мощности от неколкостотин киловата, като почти цялата енергия преминаваше в земята. Да се стои в близост до преподавателя бе опасно и скоро забелязах, че почвата около него се затопляше. Бях изненадан от огромното количество птици в околността, но скоро причината за това се изясни — бяха привлечени от стотиците мъртви червеи, лежащи на земята.

В момента на смъртта на доктор Клейтън през 1960 година оборудването работеше с мощност около мегават и даваше съвсем ясна картина на слоевете на миля под повърхността. Докторът сверяваше резултатите от изследванията си с достъпната информация, добита по геологически път, и тя потвърждаваше истинността на получените от него сведения.

Смъртта на доктор Клейтън при автомобилна катастрофа бе голяма трагедия. Той упражняваше благотворно влияние върху професора, който никога не показваше особен интерес към практическото приложение на своето откритие. Малко след това започнах да забелязвам настъпването на определени промени в поведението на професора и не след дълго той сподели с мен новите си амбиции. Опитах се да го убедя да обнародва резултатите от труда си (вече бяха изразходвани над 50 000 лири и Сметната палата задаваше въпроси), но той помоли да му дам още малко време. Смятам, че най-добре ще обясня неговото поведение със собствените му думи. Спомням си ги много добре, тъй като той вложи в тях голяма страст.

«Замислял ли сте се понякога — попита ме — какво би могла да представлява вътрешността на Земята? Нашите мини и кладенци са само драскотини по повърхността ѝ. Това, което се намира под тях, ни е толкова непознато, колкото и обратната страна на Луната.

Известно ни е, че Земята е изключително плътна, много поплътна от скалите и почвата по нейната кора. Сърцевината ѝ може би е от метал, обаче това все още няма как да се докаже. На всеки десет

мили дълбочина налягането нараства с тридесет и няколко тона на квадратен инч, а температурата, с неколкостотин градуса. Това, което се намира в центъра, е предизвикателство към въображението. Налягането там навярно достига хиляди тонове на квадратен инч. Странно ми е, когато си помисля, че след две или три години можем да достигнем Луната, обаче и тогава няма да сме се доближили до пъкъла, намиращ се на четири хиляди мили под краката ни.

Вече мога да получавам образи от дълбочина две мили, но след няколко месеца се надявам да подам на преподавателя мощност от десет мегавата. С такава енергия обсегът на апарата би могъл да достигне десет мили. И това обаче няма да ме задоволи.»

Бях впечатлен от думите му, но не се освободих от скептицизма си.

«Всичко това е много хубаво — отговорих му, — но навярно колкото по-дълбоко проникнете, толкова по-малко неща ще има за виждане. В определен момент поради голямото налягане ще изчезнат всякакви кухини, а след няколко мили ще се наблюдава само хомогенна маса, която непрестанно се сгъстява.»

«Напълно възможно е да сте прав — съгласи се професорът. — Въпреки това, все още от анализа на предаването могат да се научат много неща. Пък и какво точно има под нас ще разберем едва когато стигнем там, долу.»

Този разговор проведохме преди четири месеца. Вчера се запознах с резултатите от най-новите изследвания на професора. Той определено бе обхванат от силна възбуда, когато ме покани да го посетя, но с нищо не намекна, че е открил нещо. Показа ми модернизираният си оборудване и дори извади новия приемник от ваната му. Чувствителността му бе значително повишена и това само по себе си бе удвоило обсега на действие, без да се отчита ефекта от увеличената мощ на излъчвателя. Бе ми любопитно да наблюдавам бавното въртене на стоманената структура и същевременно да си давам сметка, че тя изследва местности, които въпреки тяхната близост човек никога няма да посети.

Когато влязохме в помещението с дисплея, професорът изведнъж странно се умълча. Включи преподавателя, и макар да се намираще на сто ярда от нас, усетих неприятен сърбеж. Сетне катодната тръба засия и бавно въртящият се лъч показа изображението, което бях виждал

много пъти преди това. Този път обаче картината бе много по-ясна, навярно поради увеличената мощност и чувствителност на апаратурата. Настроих дълбочината на наблюдение и фокусирах уреда върху метрото, чието трасе ясно се виждаше като тъмна улица, прекосяваща светещия екран. Докато го наблюдавах, то изведнъж сякаш се запълни с мъгла. Разбрах, че в момента по линията преминава влак.

Продължих спускането. Макар и много пъти преди това да бях наблюдавал тази картина, винаги усещах тръпки, когато към мен започнеха да се доближават големи светещи маси. Знаех, че това бяха скали, навярно остатъци от ледниците от преди петдесет хиляди години. Доктор Клейтън бе създал схема, която ни позволяваше да идентифицираме различните слоеве, през които преминавахме. След малко прекосихме алувиалните натрупвания и проникнахме в голямата глинена чаша, която задържа артезианската вода на града. Отминахме и нея и след малко, преминал през скалите, се оказах на миля под повърхността.

Картината все още бе ясна и светла, макар вече да нямаше какво особено да се види, тъй като в структурата на почвата бяха настъпили промени. Налягането вече приближаваше хиляда атмосфери и не след дълго щяха да изчезнат всякакви кухини, тъй като самите скали щяха да преминат в течно състояние. Продължих да се спускам миля след миля, обаче на екрана вече се виждаше само бледа мъгла, чиято цялост се нарушаваше само от време на време, когато ехото се отразяваше в изолирани струпвания на по-плътна материя. С увеличението на дълбочината броят им или намаля, или пък вече бяха станали толкова дребни, че не можеха да бъдат забелязани.

Мащабът на картината, разбира се, непрестанно се увеличаваше. Екранът вече показваше площ от много квадратни мили и се чувствах като авиатор, наблюдаващ от огромна дълбочина плътната облачна покривка под себе си. За миг усетих главозамайване, когато съобразих, че надничам в бездънна пропаст. Не вярвам някой ден да започна отново да възприемам света като нещо солидно.

На дълбочина от десет мили спрях спускането и погледнах професора. От известно време изображението бе останало неизменно и съобразих, че скалите навярно вече са се превърнали в безформена плътна маса. Бързо пресметнах налягането наум и изтръпнах, когато

разбрах, че то е от порядъка на поне тридесет тона на квадратен инч. Въртенето на скенера бе забавено, тъй като слабото ехо сега се нуждаеше от много секунди, за да се измъкне от дълбочините.

«Много добре, професоре — казах му — поздравявам ви. Наистина, това е голямо достижение. Струва ми се, обаче, че вече стигнахме до сърцевината. Не вярвам отгук до центъра да станем свидетели на каквито и да е промени.»

Той ми отвърна с малко кисела усмивка. «Продължете — рече, — все още не сте видели всичко.»

Нещо в гласа му едновременно ме озадачи и разтревожи. Извърнах поглед към него. Чертите на лицето му едва се различаваха в синьо-зеленото сияние на катодната тръба.

«Докъде може да стигне това нещо?» попитах, след като възобнових спускането.

«До петнадесет мили дълбочина», отвърна отсечено. Зачудих се откъде ли му е известно това, след като последните обекти, които бях видял ясно, се намираха на осем мили под нас. Продължих дългото спускане през скалата и скенерът започна да се върти все по-забавено, докато за една обиколка му потрябнаха почти пет минути. Чувах как застаналият зад мен професор диша тежко. Облегалката на стола ми леко изпука, когато той я стисна с ръка.

След това съвсем внезапно на екрана започнаха да се появяват леки контури. Наведох се към него, изпълнен с любопитство, тъй като предположих, че може би за пръв път виждам желязното ядро на земята. Скенерът мъчително бавно маркира един прав ъгъл, а след това още един. И тогава...

Скочих от стола, изкрещях «Боже мой!» и се обърнах към професора. Дотогава през живота си бях претърпявал само веднъж подобен интелектуален шок — преди петнадесет години случайно бях включил радиото и научих, че е взривена атомна бомба. Онова събитие бе неочаквано, но това, което наблюдавах сега, просто не можеше да го побере умът. На екрана се бе появила поредица от бледи линии, пресичащи се по начин, при който образуваха съвършено симетрична конструкция.

Спомням си, че съм мълчал дълго време, тъй като скенерът направи пълна обиколка, преди да се отърся от своята изненада. Професорът изведнъж проговори с тих, неестествено спокоен глас.

«Исках да го видите сам, преди да ви кажа каквото и да е. Панорамата сега обхваща тридесет мили, а страните на тези квадрати имат дължина от две до три мили. Забележете, че хоризонталните линии са прави, а вертикалните са извити като дъги. Наблюдаваме част от огромна структура от концентрични пръстени, чийто център навярно е разположен много мили на север, вероятно в района на Кембридж. Докъде се простира в обратната посока, можем само да гадаем.»

«Но какво представлява това, за бога?»

«Съвсем очевидно е, че е нещо с изкуствен произход.»

«Та това е смехотворно! На петнадесет мили под повърхността!»

Професорът отново кимна към екрана. «Положих какви ли не усилия, но така и не успях да убедя самия себе си, че на майката природа ѝ е по силите да създаде подобно нещо», рече.

Нямаше какво да му отговоря, и той продължи. «Открих го преди три дни, когато се опитвах да установя максималния обseg на апаратурата. Бих могъл да се опитам да се спусна по-надълбоко, но според мен структурата, която наблюдаваме, е толкова плътна, че излъчванията няма да са в състояние да я пробият.

Опитах се да обясня видяното с поне дузина теории, обаче в крайна сметка неизменно се завръщах към една. Добре знаем, че там долу налягането е от осем или девет хиляди атмосфери, а температурата е такава, че скалната маса се втечнява. Нормалната материя, която познаваме обаче по същество представлява почти празно пространство. Нека предположим, че там долу съществува живот. Не органичен живот, разбира се, а живот, основан върху силно кондензирана материя. Такава, в която електроните са малко или въобще отсъстват. Разбирате ли ме? Създанията, живеещи на петнадесет мили дълбочина, биха възприели втечените скали като вода, а нас и целия ни свят, като ефирни призраци.»

«В такъв случай това, което виждаме, е...»

«Да. Град или нещо подобно. Видяхте размерите му, така че можете сам да прецените каква е цивилизацията, която го е изградила. Излиза, че целият ни известен свят — океани, континенти и планини — е само тънък слой прозрачна мъгла, обграждаща нещо извън въображението ни.»

Замълчахме. Спомням си, че бях изпълнен с глупава изненада от това, че бях един от първите хора в света, научили ужасната истина. Не знам защо, но дори и за миг не се усъмних в нея. Зачудих се каква ли ще е реакцията на човечеството.

Наруших мълчанието. «Ако сте прав, защо тези създания, каквито и да са, досега не са установили контакт с нас?»

Професорът ме изгледа със съжаление. «Ние си мислим, че сме добри инженери. Как обаче бихме могли да ги достигнем? Пък и не съм уверен, че не е имало контакти. Малко ли подземни създания има в нашата митология — тролове и таласъми, и какво ли не? Всъщност, прав сте, по-скоро не е имало контакт. Над вашия въпрос обаче си заслужава да се помисли.»

Изображението на екрана не се промени. Структурата продължаваше да сияе и да отправя предизвикателства към нашия разум. Опитах се да си представя нейните сгради и улици и съществата, движещи се по тях. Същества, преминаващи през разтопените скали така, както рибите плуват във водата. Това ми се стори фантастично... но именно тогава си спомних колко невероятно тесен е диапазонът на температурите и наляганията, при които може да съществува човешката раса. Всъщност, ние бяхме изнежени, а не те — та нали почти цялата материя на Вселената съществува при температури от хиляди и дори милиони градуси.

«Е, добре. Какво ще правим?», попитах унило.

Професорът се наведе към мен. «Преди всичко, трябва да научим още много неща и да запазим откритието в пълна тайна, докато не се убедим в истинността им. Можете ли да си представите каква паника ще настъпи, ако тази информация изтече? Разбира се, истината рано или късно ще стане достояние на света, но разкриването ѝ трябва да бъде внимателно.

Давайте си сметка, че сега геолого-проучвателният аспект на работата ми е съвсем несъществен. Преди всичко следва да изградим цяла мрежа от станции, за да определим размерите на структурата. Според мен би трябвало да ги построим в интервали от десет мили в северна посока, като е най-добре първата да бъде някъде в Южен Лондон, за да видим докъде се простира това нещо. Цялата операция ще трябва да бъде държана в пълна тайна, също като изграждането на първата радарна мрежа в края на тридесетте години.

Освен това ще се опитам да увелича мощността на преподавателя. Надявам се да успея да концентрирам лъча му. Това обаче ще е свързано с редица трудности от инженерно естество, така че ще ми бъдат необходими допълнителни средства.»

Обещах да направя всичко възможно, за да издействам тези средства, и професорът изрази надежда, че Вие лично не след дълго ще успеете да отделите време и да посетите лабораторията му. Приложена, изпращам Ви фотография на екрана. Макар и да не е съвсем ясна, надявам се, че ще бъде приета като потвърждение на истинността на нашите наблюдения.

Известно ми е много добре, че субсидиите, които нашето ведомство отпусна на Дружеството за между планетни полети, почти изчерпаха лимита на средствата ни. Смятам, обаче, че дори и прекосяването на космическото пространство не е толкова важно, колкото незабавното изследване на споменатото откритие. Уверен съм, че то ще има огромно отражение върху философските възгледи и въобще върху бъдещето на целия човешки род.“

Разменихме погледи с Керн. Не успях да разбера голяма част от съдържанието на документа, но основните факти ми станаха ясни.

— Да — казах, — това наистина е важно. Къде е тази фотография?

Той ми я подаде. Бе твърде избледняла, тъй като очевидно е била многократно копирана, преди да стигне до нас, но контурите на изображението нямаше как да се сбъркат с нещо друго.

— Били са способни учени — казах с възхищение. — Да, това е наистина Каластеон. Значи, успяхме най-сетне да прозрем истината, макар и за това да ни потрябваха триста години.

— Защо се изненадваш, че ни бе необходимо толкова време? — попита Керн. — Малко ли неща се наложи да се преведат? Пък и забравил ли си, че никак не е лесно да копираш нещо, което се изпарява само за миг?

Не побързах да му отговоря, тъй като се замислих отново за странната раса, чиито материални паметници сега изследвахме. Бях твърдо решил никога да не повтора първото си и единствено изкачване по шахтата, която нашите инженери прокараха до Призрачния свят. Това страшно пътешествие никога нямаше да избледнее в паметта ми.

Многослоестият ми скафандър затрудняваше безкрайно движенията ми и независимо от неговата защита успях да усетя невероятния студ, който ме обграждаше.

— Колко жалко, че нашето появяване причини тяхната гибел — промърморих. — Били са разумна раса и е могло да научим много неща от тях.

— Според мен нямаме никаква вина за случилото се — отвърна Керн. — И без това никога не допускахме сериозно, че е възможно да съществува какъвто и да е живот в условия, близки до абсолютната нула и пълния вакуум. Няма за какво да се корим.

Не се съгласих с него.

— Според мен това е доказателство, че те са били по-напредналата раса. Все пак те ни откриха, а не ние тях. Не съм забравил колко много хора се присмяха на дядо ми, когато каза, че излъчването на Призрачния свят навярно е от изкуствен произход.

Керн плъзна едно от пипалата си върху ръкописа.

— Поне вече сме наясно с източника на това излъчване — каза. — Обърни внимание на датата: писано е година преди откритието на дядо ти. Професорът навярно в крайна сметка е получил исканата субсидия. — Керн се засмя кисело. — Сигурно е бил изненадан, когато е видял как се появяваме на повърхността непосредствено изпод краката му.

Почти не му обърнах внимание, тъй като ме обзе неприятно чувство. Замислих се за хилядите мили скална маса, лежащи под великия град Каластеон, и за това как тяхната температура и плътност непрестанно нарастват в посока към непознатото ни земно ядро.

— Това никак не е смешно — казах на Керн. — Може би сега идва нашият ред.

ЗАБРАВЕНИЯТ ВРАГ

Професор Милуърд рязко се изправи в тясното си легло и дебелите кожи, в които се бе завил, с глух звук паднаха на пода. Бе уверен, че този път не му се бе присънило: в ледения въздух, стържещ дробовете му, все още кънтеше звукът, разнесъл се от гълбините на нощта.

Обви рамене с кожата и внимателно се вслуша в безмълвието. Всичко отново бе затихнало. От тесните прозорци на западната стена се процеждаха лунни лъчи и осветяваха безкрайните редици от книги със същата светлина, с която обливаха разположения нейде долу мъртъв град. Светът напълно се бе смълчал. Дори и в отминалото време в такива нощи градът затихваше, а сега тишината бе два пъти по-плътна.

С уморени, но изпълнени с решимост движения професорът се измъкна от леглото и постави няколко бучки въглища в мъждукация мангал. Сетне бавно се отправи към най-близкия прозорец, като от време на време се спираше пред книгите, които бе успял да опази през всичките тези години, и гальовно ги докосваше.

Закри очи с ръка, за да не бъде заслепен от ярката лунна светлина и надникна в нощта. Небето бе безоблачно. Звукът, който бе чул, в никакъв случай не бе гръмотевица. Бе се разнесъл откъм север. Застанал до прозореца, професорът отново го чу.

Този път разстоянието го бе приглушило. Разстоянието и хълмовете, простиращи се отвъд Лондон. Звукът не се раздаде отвсякъде, подобно на небесен гръм. Очевидно идваше от единичен източник, разположен далеч на север. Не наподобяваше нито един от известните му естествени звуци и за миг той се осмели отново да се изпълни с надежда.

Бе уверен, че само Човекът може да произведе такъв звук. Може би мечтата, която го бе задържала сред тези съкровища на цивилизацията цели двадесет години, щеше да престане да бъде мечта. Хората се завръщаха в Англия, като си пробиваха път през леда и снега

с оръжията, които науката им бе дала преди идването на Праха. Бе странно само това, че идваха по суша, и то откъм север. Професорът обаче бързо отхвърли всички съмнения, застрашаващи новото пламъче на неговата надежда.

На триста стъпки под него начупеното море от заснежени покриви бе окъпано от тъжната лунна светлина. Няколко мили по-нататък се виждаха високите комини на електроцентралата Батърси, проблясващи като тънки бели призраци на фона на нощното небе. След като и куполът на катедралата „Свети Павел“ се срути под тежестта на снега, само те господстваха в панорамата.

Професор Милуърд бавно се разходи сред лавиците с книги и обмисли още веднъж плана си. Преди двадесет години бе станал свидетел на това как последните вертолети с усилия излетяха от Риджънт Парк, като витлата им разпръскваха безспирно падащия сняг. Дори и сега, когато го бе обгърнала пелена от безмълвие, все още не можеше да повярва, че Северът е бил напуснат за вечни времена. Вече бяха изминали годините, достатъчни за израстването на цяло едно поколение, а той все още чакаше, обкръжен от книгите, на които бе посветил живота си.

В онези начални дни понякога научаваше от радиото, единствената му връзка с Юга, че се води борба за усвояване на земите в района на Екватора, вече превърнали се в райони с умерен климат. Нямахше представа какъв бе изходът от далечната отчаяна битка, разгръщаща се в умиращите джунгли и сред пустините, почувствали първия допир със снега. Може би бе завършила с поражение: радиото бе утихнало още преди петнадесет години. Ако сега обаче откъм север пък и откъдето и да е започнеха да се завръщат хора и машини, той щеше пак да чуе гласовете им, когато разговарят помежду си и със земите, отдето идваха.

Професор Милуърд напускаше сградата на университета не повече от десет пъти годишно, и то при крайна необходимост. През последните две десетилетия си бе доставил всичко необходимо от магазините в района на Блумсбъри — огромни количества стоки бяха изоставени поради невъзможността да се транспортират. В много отношения животът му можеше да бъде окачествен като разкошен. В нормална обстановка не бе възможно един преподавател по английска

литература да си позволи одежди като тези, които той бе взел от един кожарски магазин на Оксфорд Стрийт.

Когато остави товара си и отключи масивните порти, слънцето, застинало на безоблачното небе, вече озаряваше града. Преди десет години в този район ловуваха глутници от обезумели от глад кучета, и макар оттогава да не ги бе виждал, професорът, който не обичаше риска, винаги носеше в себе си пистолет, когато излизаше извън сградата.

Слънцето бе толкова ярко, че неговата светлина раздразни очите му. Не излъчваше обаче никаква топлина. Макар и облакът от космически прах, през който сега преминаваше слънчевата система, да не бе отслабил видимо яркостта на светилото, бе отнел цялата му сила. Никой не знаеше дали светът щеше след десет или след хиляда години отново да изпита топлина, така че цивилизацията се изнесе в южна посока в търсене на земи, където думата „лято“ не звучи подигравателно.

Последните ветрове бяха разнесли преспите и професор Милуърд не срещна трудности в пътуването си до Тотнъм Кърт Роуд. Понякога прекосяването на заснежените пространства му отнемаше часове, а една година не може да напусне бетонната си наблюдателна кула цели девет месеца.

Като внимаваше да стои по-далеч от къщите, плашещи го с натрупания върху покривите им сняг и с увисналите като дамоклеви мечове ледени висулки, продължи в северна посока и най-сетне стигна до търсения магазин. Думите над разбитите витрини все още ясно се четяха: „Дженкинс и синове. Радиоапарати и телевизори“.

Снегът бе успял да проникне през един отвор на покрива, обаче малката стая на горния етаж не бе се изменила от деня на последното му посещение преди дванадесет години. Широкодиапазонният радиоприемник все още се намираше върху масата, а разпилените на пода празни консервени кутии бяха неми свидетели на самотните часове, които професорът бе прекарал тук, преди да изгуби всякаква надежда. Разбра, че ще му се наложи да премине още веднъж през старото изпитание.

Забърса с ръка снега, навят върху брошурата „Справочник на радиолюбителя. 1965 г.“, от която бе научил малкото, което му бе известно за радиото. Измервателите на напрежението и акумулаторите

все още се намираха в местата, които почти бе забравил. Прегледа цялата купчина, отдели изправните акумулатори и подготви радиото за работа. Беше готов.

Жалко, че нямаше как да изпрати на производителите благодарствено писмо. Съскането, разнасящо се от говорителя, събуди у него спомени за Би Би Си, за новините от девет часа и за симфоничните концерти, за всички неща, които бе възприемал като даденост в един свят, изчезнал като сън. Като сдържаше нетърпението си, провери всички диапазони, но навсякъде чу единствено вездесъщото съскане. Бе разочарован, но не особено. Знаеше, че истинската проверка щеше да бъде през нощта. До настъпването ѝ щеше да обиколи околните магазини, за да си набави едно-друго.

Вече се бе здрачило, когато се завърна в малката стая. На хиляда мили над главата му, разреден и невидим, отражателният слой щеше да се разшири в посока към звездите, когато слънцето се скриеше. Бе правил това всяка вечер милиони години, от които човекът го бе използвал само половин век, за да отправя към света посланията си, изпълнени с омраза и миролюбие, с баналности и с музика, някога окачествена като безсмъртна.

Бавно, с безкрайно търпение, професор Милуърд започна да проверява късовълновите диапазони, които само преди поколение представляваха вавилонско стълпотворение от шумни гласове и писукащи морзови сигнали. Още докато слушаше, слабата надежда, появила се в сърцето му, започна да гасне. Самият град не бе по-тих от някога пренаселените океани на ефира. Непоносимото безмълвие се нарушаваше единствено от пукота на магнитните бури в отдалечените части на света. Човекът се бе отказал от последното си завоевание.

Акумулаторите се изтощиха малко след полунощ. Професорът се побоя да потърси други, сви се на леглото, увит в своите кожи, и потъна в неспокоен сън. Утеши се с мисълта, че предположението му, макар и да не получи потвърждение, не бе и опровергано.

Студеното слънце вече обливаше пустинната бяла улица, когато той се отправи обратно към дома. Бе много уморен, тъй като бе спал малко, а и сънят му бе нарушен от фантазиите, че ще дойде някой да го спаси.

Тишината бе внезапно нарушена от далечен тътен, разнесъл се над побелелите покриви. Вече нямаше съмнения, че източникът му се

намираше отвъд северните хълмове, някога представлявали места за отдих на лондончани. От сградите, разположени от двете страни на широката улица, се свлякоха малки снежни лавини. После отново настъпи тишина.

Професор Милуърд, застанал неподвижно, обмисляше, претегляше и анализираше случилото се. Отново започна да мечтае. Реши, че звукът бе твърде продължителен, за да е предизвикан от обикновен взрив. Следователно можеше да бъде единствено отдалечено ехо от взривяването на атомна бомба, разпръсваща и изпаряваща милиони тонове сняг. Надеждите му се възвърнаха и разочарованията от изминалата нощ започнаха да избледняват.

Неговата кратковременна неподвижност насмалко не му струва живота. В полезрението му изведнъж се вмъкна нещо огромно и бяло, появило се внезапно от страничната улица. За миг неговият разум отказа да възприеме действителността, наблюдавана от очите му. Успя обаче да излезе от вцепенението си и започна трескаво да търси безполезния си револвер. Към него се бе затичала, като клатеше глава и почти го хипнотизира с гъвкавите си змийски движения, огромна бяла мечка.

Професорът захвърли товара си и като преодоляваше с усилия гъстия сняг, се затича към най-близката сграда. За щастие входът на метрото бе само на около петдесет стъпки от него. Стоманената му решетка бе затворена, но той си спомни, че преди много години бе разбил ключалката. Изкушението да се извърне бе почти неудържимо, тъй като нямаше как да определи близостта на своя преследвач по издаваните от него звуци. Ужасяващият миг, през който желязната решетка не пожела да се поддаде на напъна на измръзналите му пръсти, не продължи дълго. Тя неохотно се разтвори и той бързо се промъкна през тесния отвор.

В съзнанието му внезапно изплува спомен от детството — пор албинос, безспирно обикалящ своята телена клетка. И той се бе движил със змийската грация, излъчвана сега от чудовищното туловище, два пъти по-високо от човешки ръст, което в безсилна ярост блъскаше решетката. Металът на места се огъна, но издържа. Мечката застана на четири крака, тихо изръмжа и си тръгна. Удари веднъж или дважд падналата наблизко раница и няколко консерви с храна се разпиляха из снега. Сетне изчезна така тихо, както се бе появила.

Все още треперещият професор Милуърд, като се придвижваше с кратки прибягвания от едно убежище в друго, след три часа пристигна в университета. След всичките тези години вече не бе единствен обитател на града. Запита се дали не са се явили и други гости и още същата вечер научи отговора. Непосредствено преди зазоряване чу съвсем ясно вълчи вой, разнасящ се откъм Хайд Парк.

Към края на седмицата напълно се убеди, че животните от Севера бяха дошли. Веднъж видя побягнал в южна посока елен, преследван от глутница мълчаливи вълци. Сетне неведнъж нощем до него достигаше ехото на битки, водени на живот и смърт. Изненада се, че в бялата пустош между Лондон и полюса съществуваше толкова много живот. Нещо бе подгонило този живот в южна посока и мисълта за това изпълни професора с възбуда. Свирепите обитатели на Севера можеха да побягнат единствено от човека.

Напрежението, предизвикано от очакването, започна да се отразява върху разсъдъка на професор Милуърд. Стоеше часове под студеното слънце, обвит с кожи, мечтаеше за пристигането на спасителен отряд и се опитваше да отгатне пътя, по който в Англия можеха отново да се завърнат хора. Може би към нея се бе отправила от Северна Америка експедиция, придвижваща се по ледовете на замръзвания Атлантически океан. Нищо чудно пътешествието ѝ да бе продължило години. Защо обаче се движеше толкова на север? Любимото му обяснение за това бе, че айсбергите, изпълващи Южния Атлантик, представляваха твърде голяма опасност за корабоплаването.

За едно нещо обаче не можа да намери удовлетворително обяснение. Отсъстваше каквото и да е въздушно разузнаване. Не му се искаше да повярва, че изкуството да се лети е било забравено така бързо.

Понякога се разхождаше сред лавиците с книги и от време на време се обръщаше с ласкави думи към някое любимо произведение. Имаше много книги, които от дълги години не се бе осмелявал да разгърне, тъй като му напомняха твърде болезнено за миналото. Едва когато дните започнаха да стават по-дълги и светли, откри в себе си сили да разтвори някои томове с поезия и да препрочете любимите си стихове.

Времето се позатопли, сякаш призраците на предишните лета бяха решили да се заселят в тази земя. Цели дни температурата не

падаше под нулата и на много места снегът бе пробит от цветя. Каквото и да идваше от север, вече приближаваше града, тъй като поне няколко пъти дневно загадъчният тътен събаряше снега от хиляди покриви. Към тътена се прибави и странно приглушено стържене, което професор Милуърд възприе като застрашително и дори зловещо. Понякога му се струваше, че чува сблъсъка на могъщи армии. Друг път в главата му се появяваше налудничава и едновременно ужасяваща мисъл, от която не можеше да се освободи. Често се будеше нощем и си внушаваше, че до ушите му достигат звуците, издавани от планини, придвижващи се към морето.

Лятото свърши и все по-близкият тътен на далечната битка стана причина да зачестят пристъпите на надежда и отчаяние на професор Милуърд. Макар и вече да не виждаше вълци и мечки — навярно бяха избягали на юг — не се осмеляваше да напусне своята крепост. Всяка сутрин се изкачваше до най-високия прозорец на кулата и оглеждаше хоризонта на север с бинокъл. Виждаше единствено заинатеното присъствие на снеговете, покриващи Хампстед и водещи ожесточена битка със слънчевите лъчи.

Бдението му приключи в последните дни на краткото лято. Стържещите нощни звуци вече се разнасяха съвсем отблизо, обаче все още нямаше нищо, което да му помогне да определи действителната отдалеченост на техния източник от града. Професор Милуърд не предчувстваше нищо, когато се изкачи до тесния прозорец и насочи бинокъла си към северното небе.

Тогава узна истината. Така, както я узнава часовоят, застанал на стената на обсадена крепост и виждащ как първите слънчеви лъчи се отразяват върху копията на напредващата вражеска армия. Въздухът бе кристално прозрачен, а контурите на хълмовете ясно се очертаваха на фона на студената небесна синева. По склоновете им вече почти не бе останал сняг. При други обстоятелства това щеше да го зарадва. Не и сега.

През нощта забравеният от него враг бе пробил последните отбранителни линии и сега се готвеше за решителния щурм. Когато съзря смъртоносния блясък, надвиснал над обречените хълмове, професор Милуърд най-сетне разбра естеството на звука, който бе чувал през последните месеци. Не случайно бе сънувал движещи се планини.

Отправили се на път от своя древен северен дом, върху земите, които някога бяха владели, победоносно се завръщаха ледниците.

НЕОТЗИВЧИВАТА ОРХИДЕЯ

Макар и малцина да са посетителите на „Уайт Харт“, вярващи в истинността на историите на Хари Първис, всички са единомушни, че някои от тях звучат по-правдоподобно от другите. Според мен при всички класации за правдоподобност историята за неотзивчивата орхидея би трябвало да заеме някое от последните места.

Така и не знам какво точно накара Хари да ни я разкаже. Нищо чудно да я бе съчинил след разговор с любител на орхидеи, озовал се в бара с някое от чудовищните растения. Както и да е, важното е, че си я спомням добре.

Този път приключението не бе свързано с многобройните роднини на Хари и той не си направи труда да обясни откъде е успял да научи толкова много подробности за грозната случка. Героят на тази парникова епопея — ако можем да го наречем така — се оказа безобиден дребен чиновник на име Херкулес Китинг. Решите ли, че това е най-невероятната част от историята, ще избързате. По-важно е продължението.

Когато човек се казва Херкулес, задължително е да излъчва някаква тежест. Това обаче не е лесна задача, ако си висок само четири фута и девет инча и ти трябва курс по културизъм, за да могат да те възприемат поне като дребосък, тежащ 97 фунта. Може би това ще ни помогне да разберем защо Херкулес предпочитал да страни от хората и истинските му приятели растели в саксии във влажния парник в дъното на градината му. Тъй като неговите удоволствия били прости и харчел много малко пари за себе си, колекцията му от орхидеи и кактуси била наистина забележителна. Радвал се на висок авторитет в братството на любителите на кактуси и често получавал от далечни краища на земното кълбо пратки, миришещи на пръст и тропически джунгли.

Херкулес имал само един жив родственик — леля му Хенриета. Контрастът между нея и племенника ѝ бил огромен. Представлявала огромна, висока шест стъпки жена, с доста крещящи дрехи, шофирала

безгрижно своя „Ягуар“ и непрестанно пушела пури. Родителите ѝ, които очаквали момче, така и не успели да разберат дали желанието им все пак не се сбъднало. Изкарвала си хляба, като при това получавала добри пари, с отглеждането и продажбата на кучета с различни форми и размери. Никога не излизала непридружена от поне два от най-новите образци на продукцията на фирмата си. При това не ставало дума за миниатюрни кученца, които дамите обичат да носят в чантичките си — кучкарникът „Китинг“ се специализирал в развъждането на кучета от датска, елзаска и санбернарска порода.

Хенриета, съвсем основателно презираща мъжете като по-слаб пол, никога не се омъжила. Поради някакви странни причини обаче изпитвала майчински (точно това е думата) чувства към Херкулес и не пропускала да го навестява почти във всеки край на седмицата. Тази връзка била наистина любопитна. Възможно е по този начин Хенриета да е подхранвала чувството си за превъзходство над мъжкия пол. Ако Херкулес можел да бъде възприет като негов типичен представител, мъжете били наистина жалки твари. Дори и мотивацията на Хенриета да била тази, очевидно ставало дума за нещо подсъзнателно, тъй като се създадо впечатление, че тя наистина обича племенника си. Държала се с него покровителствено, но никога — грубо.

Напълно е ясно, че с поведението си не помогнала на Херкулес да се освободи от силния си комплекс за малоценност. В началото се отнасял към леля си с търпимост. Сетне започнал да се изпълва с ужас от нейните редовни посещения, гръмовития ѝ глас и мъжкото ѝ ръкостискане. Накрая я намразил. Тази омраза се превърнала във водещо начало в живота му, като дори неговата любов към орхидеите преминала на заден план. Много внимавал обаче да не издаде чувствата си. Предполагал, че ако леля Хенриета ги разбере, по всяка вероятност щяла да го разкъса на две и да хвърли парчетата на вълчата си глутница.

И така, Херкулес нямало как да изрази истинските си чувства. Налагало му се да се държи учтиво с леля Хенриета, макар и да му се щяло да я убие. Това често му се приисквало, въпреки, че си давал сметка за невъзможността да го направи. Докато един ден...

Според продавача орхидеята била „някъде от района на река Амазонка“, сиреч с твърде неясен произход. Когато Херкулес я видял за пръв път, не се впечатлил особено, макар и да бил голям любител на

орхидеите. Представлявала безформен корен с размерите на мъжки юмрук и толкоз. Излъчвала ухание на нещо гнило, в което леко се долавяла и миризмата на леш. Херкулес не бил уверен дали в корена имало живот и споделил това си съмнение с продавача. Може би затова и успял да я купи едва ли не без пари, след което я занесъл вкъщи без особено въодушевление.

Цял месец не дала признаци на живот, но това не разтревожило Херкулес. Един ден обаче в почвата се появил малък зелен кълн, който мигновено се насочил към светлината. Започнал да расте бързо и не след дълго се оформил като плътно месесто стъбло с дебелината на мъжка ръка и с отровназелен цвят. На върха му се появил кръг от странни изпъкналости, инак растението си останало безформено. Херкулес се изпълнил с въодушевление — било ясно, че в парника му се появил някакъв свършено непознат вид.

Сетне орхидеята започнала да расте с фантастична скорост и не след дълго станала по-висока от Херкулес, макар и това да не било кой знае какво достижение. Изпъкналостите започнали да наедряват и да създават впечатлението, че растението всеки миг може да цъфне. Развълнуваният Херкулес, добре знаещ колко кратък може да бъде животът на някои цветя, се стремял да не се отдели от него и започнал да прекарва почти цялото си време в парника. Независимо от бдението му, преобразуването станало през една нощ, когато бил потънал в сън.

На другия ден цветето се оказала украсено от осем клатеци се ластара, провиснали почти до земята. Херкулес решил, че те са се развили във вътрешността на орхидеята и че скоростта на появяването им била изненадващо голяма за един представител на растителния свят. Огледал известно време растението с удивление и след това със замислен вид се завърнал на работа.

Вечерта, когато поливал растението и проверявал състоянието на почвата, се сблъскал с един още по-странен факт. Ластарите започнали да наедряват, и когато се доближил до орхидеята, направили опит да го докоснат, което никак не му харесало. Възприел движението им като признак на глад, разтревожил се сериозно и се опитал да си спомни нещо. Изминало известно време, преди да се сети какво. Сетне си казал гласно „Естествено! Какъв глупак съм!“ и отишъл в местната библиотека. Там прекарал половин час в препрочитането на един

кратък разказ на някой си Хербърт Джордж Уелс — „Цъфтежът на странната орхидея“.

„Боже мой!“, възкликнал Херкулес, когато привършил четенето. Неговата орхидея, за разлика от описаната, не излъчвала упойващи вещества, които да обезсилят набелязаната жертва. В останалите отношения обаче много ѝ приличала. Херкулес се завърнал у дома в действително лошо настроение.

Отворил вратата на парника и се вгледал в новата си придобивка. Измерил на око дължината на ластарите — вече започнал да ги нарича „пипала“ — и след това се доближил до нея на разстояние, което оценил като безопасно. Сторило му се, че растението е някак си нащрек и въобще излъчва заплаха, присъща по-скоро на представител на животинското царство, нежели на растителното. Херкулес си спомнил неприятната история на доктор Франкенщайн и не му станало забавно.

Та това е смешно, казал си, такива неща не се случват в истинския живот. Всъщност, защо пък да не провери...

Отишъл в къщата и след няколко минути се завърнал в парника с дръжка на метла, на чийто край било закачено парче месо. Макар и да се чувствал като глупак, придвижил се към орхидеята с предпазливостта на укротител на лъвовете, доближаващ се до питомците си по време на хранене.

В първия миг не се случило нищо. След това две от пипалата се оживили. Започнали да се движат насам-натам, сякаш растението все още се колебаело. Сетне внезапно се стрелнали към Херкулес с такава бързина, че за миг станали невидими. Обвили се мигом около месото и той придобил представа за силата, с която била дръпната дръжката. Сетне мръвката изчезнала. Орхидеята, ако можем да се изразим образно, я притиснала до гърдите си.

— Господи Боже мой! — изпищял Херкулес. Иначе поначало рядко се изразявал така.

През следващите двадесет и четири часа орхидеята не показала други признаци на живот. Очевидно все още развивала храносмилателната си система. На следващия ден видимата част от месото била обвита от неща, наподобяващи къси корени. Преди настъпването на вечерта месото изчезнало.

Растението опитало кръв.

Чувствата на Херкулес към неговата придобивка били смесени. Понякога я сънувал в кошмарите си и сетне си представял какви ли не ужасни работи. Тя междувременно чувствително заякнала и той решил, че попадне ли ѝ в лапите, работата му е спукана. Разбира се, такава опасност въобще не съществувала. Монтирал система от тръби, с която да полива растението от разстояние, а храната започнал просто да му подхвърля. Поемало по фунт сурово месо на ден, но той имал неприятното усещане, че можело да се справи и с много по-големи количества, стига да му паднат.

Разбираемите страхове на Херкулес били напълно компенсирани от гордостта, че толкова чудо на ботаниката е именно негово притежание. Така или иначе, щял да стане най-известният любител на орхидеи в света. Поради ограничеността си не съобразил, че от неговото домашно растение можели да се заинтересуват не само производителите на орхидеи.

Създанието вече достигнало височина от шест фута и продължавало да расте, макар и много по-бавно от преди. Всички останали растения били преместени в другия край на парника, не защото Херкулес се боял то да не ги изяде, а за да може да се грижи за тях без опасност за живота си. Опънал през парника въже, за да не се окаже неволно в обсега на осемте извиващи се ръце.

Съвсем очевидно растението разполагало с високоразвита нервна система и с нещо, наподобяващо разум. Разбирало кога предстои да го нахранят и издавало безпогрешни признаци на удоволствие. Най-фантастичното било — макар и Херкулес да не бил напълно уверен в това, — че изглежда притежавало способността да издава звуци. Понякога, непосредствено преди да го нахрани, му се струвало, че чува свирукане с невероятно висока честота, почти на горната граница на човешкия слух. Подобни звуци издават новородените прилепи. За какво ли му били необходими? Дали не се опитвало по този начин да примамва плячката си? Ако това било така, номерът му нямало да мине пред Херкулес.

Докато правел тези интересни открития, продължавал да е обект на тормоза на леля Хенриета и на нападенията на нейните кучета, които никак не били чак толкова възпитани, колкото тя твърдяла.

Обикновено в неделя следобед се раздавал ревът на колата ѝ, като едно от кучетата седяло до нея, а друго запълвало по-голямата част от багажното отделение. Сетне, като изкачвала по две стъпала наведнъж, почти заглушавала своя племенник с поздрава си, оставяла го наполовина парализиран със силното си ръкостискане и изпускала дима от пурата си в лицето му. Имало времена, когато Херкулес се ужасявал от мисълта, че може и да го целуне. Малко след това установил, че подобно женствено поведение не било в природата ѝ.

Леля Хенриета изпитвала известно презрение към орхидеите на Херкулес. Да си прекарваш свободното време в парник според нея било твърде упадъчно забавление. Когато на нея ѝ се приисквало да се поразтовари, отивала на лов за едър дивеч в Кения. С тази си слабост не домиляла на Херкулес, ненавиждащ кървавите видове спорт. Независимо от непрестанно засилващата се неприязън към властната му леля, все пак всеки неделен следобед той най-старателно запарвал чай за нея и след това провеждали събеседване, което, видяно отстрани, изглеждало съвсем приятелско. Хенриета така и не предположила, че когато ѝ наливал чая, Херкулес страдал от това, че в него няма отрова. Независимо от външността си била човек с добро сърце и мисълта за подобно чувство от страна на племенника ѝ щяла дълбоко да я огорчи.

Херкулес не разказал на леля си Хенриета нищо за растителния октопод. Понякога ѝ показвал някои от най-интересните си екземпляри, но тайната за орхидеята пазел за себе си. Нищо чудно подсъзнанието му да е заработило още преди да подготви дяволския си план.

Идеята, вече в напълно завършен вид, се появила в главата му в една късна неделна вечер. Ревът на „Ягуара“ потънал в нощта и Херкулес отишъл да лекува болните си нерви в парника. Гледал орхидеята, чиито пипала вече имали дебелината на човешки палец, и въображението му родило приятна картина: безпомощната леля Хенриета, всуе опитваща се да се изтръгне от прегръдката на кръвожадното чудовище. Та това щяло да бъде съвършено престъпление! Разсеяният племенник пристига на местопроизшествието твърде късно, за да може да окаже каквато и да е помощ Полицайте, отзовали се на истеричното му обаждане, още с влизането си разбират, че става дума за достоен за съжаление

нещастен случай. Наистина, ще има и следствие, но упреците на обществения обвинител срещу видимо съкрушения от скръб Херкулес няма как да не бъдат приглушени...

Колкото повече размишлявал върху тази идея, толкова повече му харесвала. Планът му нямало как да не успее, стига орхидеята да се държи както трябва. Това, виж, било проблем. Значи щяло да му се наложи да обучи създанието. Видът му и без това вече бил достатъчно зловещ. Оставало само да се възпита в него подобаващо на външността му поведение.

Херкулес нямал опит в това отношение, а и не вървяло да се консултира със специалисти, така че подходил към изпълнението на задачата си сам, като се основавал единствено на своята деловитост и на здравия си разум. С помощта на въдица доближавал парчета месо на милиметри извън обсега на създанието, за да го стимулира да се научи да протяга трескаво и отчаяно пипалата си. В тези моменти високочестотното му писукане се чувало много ясно и Херкулес продължил да се чуди кой ли е източникът на звука. Не знаел също и какви са сетивните му органи. А тази тайна нямало как да бъде разбрана без близък оглед на орхидеята. Ако всичко се развиело добре, леля Хенриета може би щяла да получи възможност да открие обяснението на тези любопитни факти. Едва ли обаче щяло да й остане време да попълни съкровищницата на човешкото знание с наученото.

Нямало никакво съмнение, че звярът е достатъчно силен, за да се справи с набелязаната му жертва. Веднъж изтръгнал една дръжка на метла от ръцете на Херкулес и пукотът на строшеното дърво предизвикал появяването на усмивка върху тънките устни на треньора. Започнал да се държи много по-любезно и мило с леля си. Всъщност, превърнал се в образцов племенник.

Когато решил, че неговата тактика на пикадор е настървила орхидеята в необходимата степен, замислил се дали да не провери това с помощта на жива стръв. Умувал по въпроса няколко седмици, през които оглеждал с интерес всички срещнати улични кучета и котки. Отказал се от намерението си поради една-единствена причина — имал прекалено добро сърце. Нямало как, първата жертва трябвало да бъде леля Хенриета.

Херкулес оставил орхидеята да гладува цели две седмици преди деня на акцията. Не пожелал да удължи постенето й, тъй като целта му

била само да настърви звяра, не да го омаломощи. Изходът от срещата трябвало да бъде съвсем сигурен. И така, веднъж, след като отнесъл празните чаени чаши в кухнята и сетне се озовал отново в обсега на дима на пурите на леля Хенриета, набрал смелост.

— Има нещо, което искам да ти покажа, леличко. Отдавна искам да ти поднеса една изненада. Ще те развълнува до смърт.

Думите му не давали съвсем точна представа за предстоящото събитие, но в общи линии били верни.

Леличката за миг извадила пурата от устата си и отправила към Херкулес поглед, изпълнен с искрено удивление.

— Ха, де! — избоботила. — Значи, по света още стават чудеса. Какво си намислил, палавнико? — след тези думи потупала племенника по гърба така нежно, че той изгубил дъх.

— Няма да повярваш на очите си — измънкал Херкулес, след като се съвзел. — В парника е.

— Тъй ли? — попитала озадачената леличка.

— Тъй, я. Ела да го видиш. Гарантирам ти силни усещания.

Леличката отвърнала с кратко изръмжаване, което можело да бъде възприето като признак на недоверие. Все пак, отправила се след Херкулес, без да задава повече въпроси. Двете грамадни псета елзаска порода, дотогава заети с дъвкането на килима, погледнали стопанката си въпросително и понечили да се изправят. Тя обаче с властен жест им дала да разберат, че не се нуждае от компанията им.

— Всичко е наред, момчета — рекла им с дебелия си глас. — След малко ще се върна.

Херкулес решил, че последното обещание е трудно изпълнимо.

Навън било тъмно и осветлението на парника не било включено. Когато влезли в него, леличката изразила недоволство.

— Леле, Херкулес, тук мирише по-лошо от кланица! Така се развоня слонът, дето го застрелях в Булавайо и после не можахме да го открием цяла седмица.

— Прощавай, леличко — извинил се Херкулес, като любезно превеждал гостенката си през тъмния парник, — но така мирише новият тор, който ползвам. Затова пък дава страхотни резултати. Хайде! Остават още два ярда! Искан ми се наистина да те изненадам.

— Надявам се да не си правиш някакъв майтап с мен — рекла леличката недоверчиво, докато изминавала двата ярда.

— Уверявам те, че не е майтап — отвърнал Херкулес и потърсил с ръка електрическия ключ. Въпреки мрака успял да различи контурите на масивното туловище на орхидеята, която вече се намирала на по-малко от десет стъпки от леличката. Изчакал все пак тя да навлезе в опасната зона и едва тогава включил осветлението.

В миг помещението било облято от светлина. След това леля Хенриета спряла и с ръце на хълбоците започнала да оглежда гигантската орхидея. За миг Херкулес изпитал опасение, че лелята ще се оттегли, преди растението да предприеме надлежните действия. Тя обаче продължила спокойно да го оглежда, явно чудейки се какво ли представлява.

Изминали цели пет секунди, преди орхидеята да се размърда. След това клатещите се пипала извършили светкавично движение. Не било обаче движението, очаквано от Херкулес. Растението обвило плътно с тях собственото си туловище, сякаш за да се защити, и издало изпълнен с невъобразим ужас писък. Внезапно покрусеният Херкулес осъзнал жестоката истина.

Орхидеята била долен страхливец. С животинския свят в амазонската джунгла се справяла, но внезапната среща с леля Хенриета се оказала нещо непосилно за растението.

Колкото да набелязаната жертва, тя известно време продължила да наблюдава създанието с удивление, което не след дълго било заменено от друго чувство. Лелята внезапно се извърнала към племенника и му размахала закана̀телно пръст.

— Херкулес! — изревала. — Нещастното животинче е изплашено до смърт. Ти да не би да си го дразнел?

— Н-не, леличко — успял да измънка. — Сигурно характерът му е такъв.

— Няма страшно. Аз разбирам от животни. Трябваше да ми се обадиш по-рано. С тях човек се държи твърдо, но нежно. Щом веднъж разберат, че си им господар, трябва да си нежен с тях. Хайде, миличко, не се бой от леля Хенриета, тя няма да ти стори нищо лошо...

Отчаяният Херкулес намерил гледката за отвратителна. Леля Хенриета с неподозирана нежност започнала да милва и успокоява звяра, докато най-сетне напрегнатите му пипала се отпуснали и ужасеният писък спрял. След неколкоминутни ласки, изглежда, се

поуспокоил. Херкулес с хлипане избягал, когато едно от пипалата предпазливо започнало да гали възлестите пръсти на леля Хенриета.

От този ден вече бил свършен човек. Отгоре на всичко така и не успял да се отърве от последиците от неуспешния опит за престъпление. Хенриета, зарадвала се на новия питомец, започнала да навестява племенника си не само в съботите и неделите, но и поне още два-три пъти седмично. Така и не повярвала, че Херкулес е способен да се грижи както трябва за орхидеята, и освен това не се освободила напълно от съмнението си, че той я дразни и тормози. Започнала да ѝ носи от вкусните парченца месо, с които глезела кучетата, и орхидеята ги изяждала с голямо удоволствие. Вонята от парника започнала да се просмуква в къщата...

И това бе краят на невероятната история, разказана от Хари Първис. Двама от нейните участници останали доволни — самата орхидея и леля Хенриета, сдобила се с още един питомец, над когото да властва. От време на време растението получавало нервна криза, например, когато в парника се вмъкнела мишка, но леля Хенриета винаги намирала начин да го успокои.

Колкото до Херкулес, очевидно вече не бил в състояние да им създава проблеми. Бил обхванат от странен унес, при който самият той заприличал на растение. На орхидея, уточни Хари замислено.

От безобидните орхидеи, разбира се.

СРЕЩА ПРИЗОРИ

Това се случи в последните дни на съществуването на Империята. Катерът бе далеч от дома и почти на сто хиляди светлинни години от големия базов кораб, странстващ сред рехавите звезди в периферията на Млечния път. И там обаче бе невъзможно да се избегне сянката, надвиснала над цивилизацията. Укрили се под тази сянка, като от време на време прекъсваха работата си, за да се замислят върху съдбата на далечните си родини, учените от Службата за галактически изследвания продължиха безкрайните си занимания.

Пътниците на катера бяха само трима, но владееха много науки и разполагаха с опита, получен от прекарването на половин живот в Космоса. След дългата междузвездна нощ наблюдаваха с надежда светилото, нарастващо пред очите им. Бе малко по-златисто и по-ярко от слънцето на тяхното детство, което вече бяха започнали да възприемат като легенда. От опит знаеха, че възможността около такава звезда да се открият планети надвишаваше деветдесет процента, и бяха изпълнени с възбуда, засенчваща всичките им останали чувства.

Първата планета откриха само след няколко минути. Бе от добре известен им тип — гигантска, твърде студена, за да може на нея да се развие живот на белтъчна основа, и вероятно без твърда повърхност. Поради това насочиха вниманието си към пространството в близост до Слънцето и не след дълго техните усилия бяха възнаградени.

Сърцата им се свиха от носталгия, когато огледаха света, появил се пред очите им — твърде много приличаше на техния, без да е съвсем същият. В синьо-зелените морета се открояваха два големи земни масива, а полюсите бяха покрити с лед. Виждаха се и пустинни райони, обаче по-голямата част от планетата очевидно бе плодородна. Дори от голямо разстояние можеше безпогрешно да се установи наличието на растителност. Спускайки се в атмосферата, пътниците жадно огледаха шеметно доближаващата се към тях панорама. Катерът прекоси безоблачното небе, устреми се към голяма река в

субтропическия район и безшумно кацна сред високата трева до брега ѝ.

Пътниците не помръднаха. Нямаше какво да се прави преди автоматичните уреди да свършат работата си. След малко се чу тих звън и светлинните индикатори на контролното табло засвяткаха с привидна хаотичност. Капитан Алтман облекчено въздъхна и се изправи.

— Извадихме късмет — каза. — Ще можем да излезем без скафандър, стига патогенният тест да се окаже удовлетворителен. Бертронд, ти какво ще кажеш за този район?

— От геологическа гледна точка е надежден. Поне няма активни вулкани. Не видях следи от градуве, обаче това не доказва нищо. Ако тук съществува цивилизация, не е изключено за нея те вече да са отминал етап.

— Или все още недостигнат.

Бертронд сви рамене.

— И двете неща са еднакво възможни. На планета с тези размери би ни отнело доста време да разберем истината.

— Повече време от това, с което разполагаме — добави Клиндар и отправи поглед към комуникационното табло, свързващо ги с базовия кораб и със застрашеното сърце на Галактиката. Последва кратък миг мрачно мълчание. Сетне Клиндар се доближи до контролния панел и с отработени движения натисна поредица копчета.

Част от корпуса на катера почти безшумно се плъзна встрани и върху новооткритата планета стъпи четвъртият член на екипажа, като настрои двигателите на металните си крайници към непривичната гравитация. Във вътрешността на кораба се включи телевизионен екран, върху който се появиха разлюляна от вятъра трева, няколко дървета и част от голямата река. Клиндар натисна едно копче, роботът изви главата си и панорамата се смени.

— Накъде да тръгнем? — попита Клиндар.

— Нека първо огледаме отблизо тези дървета — отвърна Алтман. — Ако на тази планета има животински свят, най-вероятно е да го открием там.

— Погледнете! — извика Бертронд. — Птица!

Пръстите на Клиндар се стрелнаха към клавиатурата. Телеобективът на работа бе задействан и мъничката точица, внезапно

появила се на лявата страна на екрана, бе уголемена.

— Прав си — каза. — Пера, клюн — това говори за доста голяма висота в еволюционната скала. Мястото изглежда обещаващо. Ще включа камерата.

Клатушкането на картината, следствие от крачките на робота, не ги дразнеше. Отдавна бяха свикнали с него. Така и не бяха успели да привикнат към това дистанционно изследване — всичките им инстинкти ги призоваваха да излязат от кораба, да се затичат през тревата и да почувстват с лицата си ласките на вятъра. При все това рискът от такава постъпка бе твърде голям, дори и в един на пръв поглед толкова красив свят като този. Зад усмихнатото лице на Природата винаги се криеше озъбен череп. Дивите зверове, отровните влечуги и тресавищата бяха само някои от многото лица на смъртта, която по хиляди начини можеше да изненада един непредпазлив изследовател. Най-опасни от всички бяха невидимите врагове, бактериите и вирусите, единствената защита от които можеше да се окаже на хиляда светлинни години разстояние.

Роботите не бяха заплашени от тези опасности. Дори и да попаднеше на животно, достатъчно силно, за да ги унищожи — и това се бе случвало — една машина винаги можеше да се подмени с друга.

При разходката из тревата не откриха нищо. И да имаше дребни животни, подплашени от робота, те оставаха извън полезрението му. Клиндар забави неговия ход, когато той наближи дърветата, и тримата пътници на космическия катер неволно се опитаха да защитят лицата си от появилите се на екрана клони, които сякаш щяха да ги ударят през очите. Картината леко потъмня, докато се пренастрои автоматично към по-слабото осветление, и малко след това се нормализира.

Гората бе пълна с живот — бягаше по повърхността, катереше се по дърветата и летеше във въздуха. Като издаваха най-различни звуци, съществата избягаха от напредващия робот. Автоматичните камери записваха всичко, което се появяваше на екрана. Биолозите от базовия кораб щяха да имат доста работа след завръщането на катера.

Гората започна да става по-рядка и Клиндар въздъхна облекчено. Придвижването на робота из нея бе уморително, тъй като трябваше да му се помага да заобикаля множество препятствия. В открити пространства обаче можеше да се придвижва сам. След това образът

потрепери, сякаш някой бе ударил робота с чук, чу се метален звук и цялата панорама стремително се понесе нагоре. Роботът се бе препънал и паднал.

— Това пък какво беше? — попита Алтман. — Ти ли го препъна?

— Не — отвърна мрачно Клиндар и положи ръка върху клавиатурата. — Нещо го нападна откъм гърба. Надявам се да не... аха... продължавам да го контролирам.

Накара робота да седне и извие глава. Причинителят на произшествието веднага бе открит. Само на няколко стъпки от робота, като въртеше сърдито опашка, се бе озъбила едра четирикрака твар. Очевидно в момента се колебаеше дали да нападне отново.

Роботът бавно се изправи на крака и внимателно следящият го звяр се подготви за скок. Клиндар добре знаеше как да се справи с положението и се усмихна. Пръстът му натисна рядко използваното копче с надпис „Сирена“.

Скритият говорител на робота изпълни гората с отвратителен вой. Машината се доближи към противника си и протегна ръце към него. Изненаданият звяр почти падна по гръб, когато направи завой от сто и осемдесет градуса, и за броени секунди изчезна от полезрението.

— Сега сигурно ще ни се наложи да изчакаме два часа, преди останалите животни да се осмелят да излязат от скривалищата си — отбеляза със съжаление Бертронд.

— Не съм познавач на психологията на животните — вметна Алтман, — обаче присъщо ли им е да извършват нападение срещу съвсем непознати неща?

— Някои от тях нападат всичко, което се движи, но това за тях общо взето не е обичайно. Обикновено нападат когато са гладни или се чувстват застрашени. Ти впрочем какво искаш да кажеш? Да не би да намекваш, че на тази планета могат да се открият други роботи?

— Ни най-малко. Допускам, че нашият месояден приятел може да е сметнал машината ни за двуного, ставащо за ядене. Не ти ли се струва, че този отвор в джунглата не е естествен? Може би е пътека.

— Ще разберем това, когато тръгнем по нея — отговори веднага Алтман. — Омръзна ми да заобикалям дървета. Надявам се нищо повече да не връхлети върху нас. Това ми действа на нервите.

— Ти беше прав, Алтман — каза след малко Бертронд. — Това наистина е пътека. Не е задължително обаче да свидетелства за

наличието на разум. Та нали има и животни, които...

Спря по средата на изречението и в същия миг Клиндар обездвижи напредващия робот. Пътеката бе свършила и пред нея се бе появило широко открито пространство, запълнено почти изцяло от село с паянтови колиби. Бе обградено от дървена ограда, очевидно, замислена като защита от враг, който в момента не го застрашаваше. Зад широко отворените порти се виждаха обитателите на селото, които спокойно се занимаваха с делничната си работа.

Дълго време изследователите мълчаливо наблюдаваха екрана. Клиндар потрепери и се обади пръв.

— Невероятно. Все едно, че се намираме на нашата планета отпреди сто хиляди години. Чувствам се като пътник във времето.

— В това не виждам нищо странно — отвърна деловият Алтман. — В края на краищата, вече открихме близо сто планети с живот като нашия.

— Само сто в цялата Галактика! — отвърна троснато Клиндар. — Странно е, че това се случи точно на нас.

— Е, все някому трябваше да се случи — рече философски Бертронд. — Междувременно време е да обмислим как да осъществим контакта. Ако изпратим робота в селото, ще предизвика паника.

— Много меко се изразяваш — каза Алтман. — Трябва да заловим някого от туземците и да му докажем, че имаме приятелски намерения. Скрый робота, Клиндар. Някъде в гората, където да може да наблюдава селото, без да бъде открит. Чака ни цяла седмица по практическа антропология.

Изминаха три дни, преди биологическите опити да покажат, че излизането навън е безопасно. При това положение Бертронд настоя да излезе сам, ако се изключеше немаловажната компания на робота. С такъв съюзник нямаше защо да се бои от по-едрите животни на планетата, а колкото до микроорганизмите, с тях щеше да се справи естествената защита на тялото му — поне в това го бяха уверили анализаторите. Като се отчиташе сложността на проблема, бяха направили твърде малко грешки.

Остана навън цял час, докато колегите му го наблюдаваха със завист. Щяха да останат в катера още три дни, преди да се убедят, че е

безопасно да се последва примера на Бертронд. Запълваха си времето с наблюдаването на селото през обективите на робота и записаха всичко видно. През нощта укрива самия катер дълбоко в гората, тъй като не желаеха да бъдат забелязани, преди да са напълно готови.

Новините от дома ставаха все по-лоши. Макар и отдалечеността им от него — намираха се едва ли не в самия край на Вселената — донякъде да приглушаваше отрицателния им ефект, все пак през цялото време бяха загрижени и понякога животът им се струваше безсмислен. Знаеха, че във всеки момент можеше да получат нареждане за завръщане — Империята мобилизираще последните си резерви. Решиха обаче дотогава да продължат да се занимават със събирането на чисто познание.

Седем дни след кацането вече бяха готови да направят експеримента. Бяха научили всички пътеки, по които местните жители се отправяха на лов. Бертронд си избра една по-рядко ползвана пътека, постави върху нея стол, седна и започна да чете книга.

Разбира се, нещата съвсем не бяха прости. Бе взел всички необходими предпазни мерки. Скрит в храсталаците на петдесет ярда от него, роботът го наблюдаваше с телеобектив, като държеше в ръката си малко, но смъртоносно оръжие. Клиндар, който го контролираше, бе заел позиция пред клавиатурата, готов за всякаква евентуалност.

Това бе отрицателната част на плана. Положителната бе много по-съществена. В краката на Бертронд лежеше трупът на дребно рогато животно, приемлив подарък за всеки случайно минаващ ловец.

След два часа получи предупреждение по радиото. Съвсем спокойно, макар пулсът му да се бе ускорил, Бертронд остави книгата и впери поглед в пътеката. Дивакът се движеше доста самоуверено, като държеше копие в дясната ръка. Спря за миг, когато видя Бертронд, и след това продължи да напредва по-предпазливо. Явно бе решил, че няма от какво да се страхува, тъй като непознатият бе дребен и очевидно невъоръжен.

Когато разстоянието между тях се съкрати на двадесет ярда, Бертронд се усмихна дружески и бавно се изправи. Наведе се, взе тялото на животното и го поднесе напред, като дар. Този жест, разбираем за съществата на всички планети, бе разбран и тук. Дивакът

пресегна, взе животното и без всякакви усилия го прехвърли на рамото си. За миг погледна Бертронд в очите с безизразна физиономия и след това се обърна и се запъти към селото. Извърна се три пъти, за да провери дали Бертронд го следва, като той и трите пъти реагира с усмивка и дружеско махане с ръка. Целият епизод не продължи повече от минута. Първият контакт между двете раси бе лишен от драматизъм, но не и от достойнство.

Бертронд се раздвижи едва след като другият изчезна от полезрението му. Вече спокоен, включи радиопредавателя си.

— Първият контакт протече добре — каза с бодър глас. — Съществува въобще не се уплаши и не изпита недоверие. Според мен ще се върне.

— Това ми звучи твърде оптимистично, за да е вярно — разнесе се гласът на Алтман в слушалките. — Според мен не може да не е изпитал някаква уплаха или враждебност. Ти самият би ли приел така естествено подарък от непознат човек със странен вид?

Бертронд с бавни стъпки се отправи към кораба. Роботът, излязъл от укритието си, го последва на няколко крачки разстояние.

— Аз — не. Аз съм член на една цивилизована общност — отговори. — Диваците обаче могат да реагират спрямо непознатите по най-различни начини в зависимост от житейския си опит. Не е изключено племето никога да не е имало врагове. На една голяма, но рядко населена планета като тази това е напълно възможно. В такива случаи можем да очакваме любопитство, но не и страх.

— Ако тези хора нямат врагове — вметна Клиндар, освободил се от грижите по контролирането на робота, — защо са построили тази ограда около селото?

— Имах пред вид човешки врагове — поясни Бертронд. — Ако това се окаже вярно, работата ни ще бъде много улеснена.

— Смяташ ли, че ще се завърне?

— Разбира се. Ако е толкова човечен, колкото смятам, любопитството и алчността ще го върнат отново тук. След два дни ще станем първи приятели.

Не след дълго срещите станаха нещо банално. Всяка сутрин роботът, ръководен от Клиндар, отиваше на лов, като при това се превърна в най-добрия ловец в джунглата. След това Бертронд започваше да чака Ян — това бе най-близката фонетична

транскрипция, която успяха да дадат на името му — да се появи с уверената си походка по пътеката. Всеки ден се явяваше в един и същ час, като при това неизменно бе сам. Замислиха се дали не желае да запази великото си откритие в тайна, за да си създаде репутацията на велик ловец. Ако бяха прави, това щеше да е свидетелство за разсъдливост и хитрост.

В началото Яан се прибираше веднага с подаръка, сякаш се боеше, че великодушният дарител може да промени намерението си. Не след дълго обаче, както и Бертронд се бе надявал, започна да се задържа при него по-дълго време и се радваше като дете на показваните му ярко оцветени тъкани и кристали. Бертронд най-сетне успя да проведе с него дълги разговори, записани и филмирани от скрития робот.

Някой ден с анализа на тези материали щяха за се заемат филолозите. Бертронд успя да разбере единствено смисъла на няколко прости глагола и съществителни. Изучаването на езика на Яан бе затруднено от това, че той нерядко назоваваше едно и също нещо с различни думи, а с една и съща дума — различни неща.

В интервалите между тези разговори катерът се отдалечаваше, оглеждаше района от въздуха и понякога кацаше, за да проведе по-прецизни наблюдения. Макар и Бертронд да откри още няколко други човешки селища, не направи опит да установи контакт с тях, тъй като се виждаше, че и те бяха на културното равнище на племето на Яан.

Бертронд често си мислеше, че съдбата им бе изиграла една шега. Не бяха открили една от малкото истински човешки раси в Галактиката в най-подходящия момент. Малко преди това находката им щеше да бъде окачествена като събитие от първостепенна важност. Сега обаче цивилизацията си имаше твърде много собствени грижи, за да се занимава със своите диви братовчеди, намиращи се в зората на своята история.

Едва след като се убеди, че вече се е превърнал в част от делниците на Яан, Бертронд му показва робота. Яан тъкмо оглеждаше шарките на един калейдоскоп, когато машината, изпратена от Клиндар, се появи в тревата, като държеше последната си жертва в ръка. Яан за пръв път показва нещо, подобно на страх, но думите на Бертронд го успокоиха, макар и да не свали поглед от напредващото чудовище. Роботът спря, повдигна ръце и подаде на Бертронд убитото животно.

Измъчен от непривичната за него тежест, той тържествено го пое и го връчи на Яан.

На Бертронд много му се искаше да разбере какви са мислите на Яан, когато приема подаръка. Как беше възприел робота, като господар или като слуга? А може би тези понятия му бяха непознати. Може би бе решил, че роботът е просто друг човек, ловец и приятел на Бертронд.

От говорителя на робота се разнесе гласът на Клиндар, малко посилен от обичайното.

— Направо съм изумен от спокойствието му. Нищо ли не може да го уплаши?

— Ти продължаваш да го оценяваш по собствените си стандарти — отвърна Бертронд. — Не забравяй, че неговата душевност е съвършено различна и много по-проста от нашата. Щом вече изпитва доверие към мен, нищо, което му представям, не е в състояние да го разтревожи.

— Дали всички представители на неговата раса са такива? — попита Алтман. — Едва ли би следвало да съдим за нея само по един отделен индивид. Любопитно ми е какво би станало, ако изпратим робота в селото.

— Виж, това наистина е изненада! — възкликна Бертронд. — Досега едва ли е срещал човек, разговарящ с два различни гласа.

— Смяташ ли, че ще разбере истината, когато ни види? — попита Клиндар.

— Не вярвам. Очевидно възприема робота като чиста магия. Така обаче възприема и огъня, светкавиците и всички други вълшебни неща, които са му известни.

— Какъв да бъде следващият ни ход? — попита Алтман с известно напрежение в гласа. — Ще го докараш ли при катера, или първо ще посетиш селото?

Бертронд се поколеба.

— Не искам да избързвам. Знаеш какви неприятности са се получавали при контакта с други непознати раси. Утре ще се опитам да го убедя да заведе робота в селото.

Клиндар, намиращ се в укрития катер, активира робота и започна да го движи. Както и Алтман, и той бе нетърпелив и намираше предпазливостта им за прекомерна. По всички въпроси, свързани с

чужди форми на живот обаче, специалист беше Бертронд, и трябваше да изпълняват неговите нареждания.

В някои моменти му се приискваше самият той да е робот, лишен от всякакви чувства и вълнения и способен да възприема падането на откъснат лист и гибелта на цял един свят с еднакво равнодушие.

Слънцето вече залязваше, когато Яан чу познатия му глас, разнасящ се откъм джунглата. Веднага го позна, макар и да знаеше, че нито едно човешко същество не бе способно да говори така силно. Това бе гласът на неговия приятел, който го зовеше.

В настъпилата след това тишина животът в селото сякаш замръзна. Дори и децата престанаха да играят. Чу се само изплакването на пеленаче, изплашено от внезапното безмълвие.

Всички вторачиха погледи в Яан, който отиде до колибата си и взе копието, подпряно до входа ѝ. Не след дълго портата на оградата щеше да бъде затворена, за да се опази селото от нощните хищници, но той не се поколеба да влезе в света на удължаващите се сенки. Вече бе излязъл отвъд оградата, когато силният глас отново го повика. В него вече имаше тревога, напълно осезаема независимо от езиковата и културната бариера.

Блестящият великан, разговарящ с много гласове, го пресрещна недалеч от селото и му даде знак да го последва. От Бертронд нямаше и следа. Изминаха почти миля, преди да го забележат. Бе застанал недалеч от брега на реката, вперил поглед в тъмните бавно движещи се води.

Когато Яан го доближи, той се извърна към него, но сякаш в първия миг не забеляза присъствието му. След това даде знак на блестящия великан да се отдалечи, и той ги напусна.

Яан зачака. Бе търпелив, а и доволен, макар и да не можеше да изрази тези си чувства с думи. В компанията на Бертронд почувства първите признаци на себеотдайната и ирационална преданост, която неговата раса щеше да постигне напълно едва след дълги години.

Гледката бе странна. На брега на реката бяха застанали две човешки същества. Едното бе облечено с плътно прилепнала униформа, украсена с малки и сложни механизми. Одеяното на другото същество, държащо копие с каменен връх, бе от животинска

кожа. Деляха ги десет хиляди поколения. Десет хиляди поколения и неизмеримо голямо пространство. При все това, и двамата бяха човечи. Природата, както често ѝ се случва във вечността, бе повторила една от своите схеми.

Бертронд започна да говори, като се движеше напред-назад с къси отсечени крачки.

— Всичко приключи, Яан. Бях се надявал с помощта на нашите познания да ви изведем от варварството след десетина поколения, обаче сега ще трябва да си проправяте сами път към бъдещето, а това би могло да ви отнеме и милион години. Съжалявам, защото наистина можехме много да ви помогнем. И сега ми се иска да остана тук, обаче Алтман и Клиндар ми припомниха моето чувство на дълг и навярно са прави. Не можем да направим много неща, тъй като нашият свят ни вика и няма как да не се отзовем.

Много ми се ще да ме разбереш, Яан, да ти стане ясно какво ти обяснявам. Оставям ти някои сечива. Ще разбереш как се ползват някои от тях, макар че вероятно след не повече от поколение ще бъдат забравени. Виж този остър нож — ще минат векове, преди вашият свят да направи подобен. Погледни добре това — виж какво става, когато натиснеш копчето. Ако го използваш пестеливо, ще свети дълги години, макар че рано или късно все пак ще угасне. Колкото до другите сечива, сам реши за какво ще ги ползваш.

Ето, на изток изгряват първите звезди. Наблюдал ли си някога звездите, Яан? Колко ли време ще измине, преди да разберете какво представляват? И какво ли ще е станало дотогава с нас? Тези звезди са нашият дом, Яан, и не ни е по силите да ги спасим. Мнозина вече загинаха като жертва на взривове с мащаби, които и аз не мога да си представя. След сто хиляди ваши години светлината на тези погребални огънове ще достигне вашия свят и хората ще се чудят какво ли представлява. Тогава може би вашата раса ще е започнала да посяга към звездите. Много ми се щеше да ви предупредя да не повтаряте грешките, заради които сега ще загубим всичко, което сме притежавали.

Вашият народ има късмет, Яан, че живее в свят, разположен в самата периферия на Вселената. Може би ще избегнете гибелта, надвиснала над нас. Може би някой ден вашите кораби ще се понесат към звездите, които навремето достигнахме ние, ще открият

развалините на нашите светове и ще се чудят кои ли сме били. Никога обаче няма да узнаят, че вече сме се срещали тук, по време на младостта на вашата раса.

Моите приятели ми напомнят, че трябва да тръгваме. Сбогом, Яан, и пази добре нещата, които ти оставих. Те са най-голямото съкровище на вашия свят.

От небето бе започнало да се спуска нещо огромно, отразяващо звездната светлина. Не стигна до земята, а се спря малко над повърхността. Върху корпуса му безшумно се появи правоъгълник, изпълнен със светлина. От мрака изникна блестящият великан и влезе през златната врата. Последва го Бертронд, като за миг се спря пред прага и махна с ръка на Яан. След това мракът погълна и него.

Корабът се понесе нагоре с лекотата на дим, извиващ се от огън. Когато стана толкова мъничък, че можеше да се побере в шепите на Яан, се превърна в дълга светла линия, насочена към звездите. От пустото небе се разнесе гръм, който след малко достигна заспалата земя. Яан най-сетне разбра, че боговете си бяха заминали, за да не се завърнат повече.

Дълго време стоя до тихата земя и в душата му се промъкна чувство на загуба, което никога нямаше да разбере и забрави. След това внимателно и почтително прибра подаръците, оставени от Бертронд.

Под звездната светлина самотна фигура, вървяща по безименната земя, се отправи към дома. Зад нея в морето се вливаха водите на реката, лъкатушеща върху плодородната долина, където след хиляда века потомците на Яан щяха да изградят великия град, наречен Вавилон.

ПРОВЕРКА

Често се твърди, че в нашите времена на поточни линии и масово производство вече не остава място за индивидуалния творец. За човека, обработващ дърво или метал и създал голяма част от съкровищата на миналото. Както повечето обобщения, и това не е вярно. Не ще и дума, че днес тези хора се срещат по-рядко, но съвсем не са изчезнали като вид. Понякога им се налага да сменят призванието си, обаче продължават да съществуват, макар и скромно. Такива хора можете да откриете дори и на остров Манхатън, стига да знаете къде да ги търсите. Намират се там, където наемите са ниски и никой не е чувал за правилата за противопожарна охрана, в съвсем мънички и претрупани с вещи работилници в мазетата на жилищни блокове или в горните етажи на изоставени магазини. Те вече не произвеждат цигулки, будилници с кукувички и музикални кутии, обаче техните умения не се различават от някогашните и изпод ръцете им никога не излизат два еднакви предмета. Не пренебрегват механизацията и винаги ще намерите някой и друг електрически инструмент върху разхвърляните им тезгяхи. Движат се в крак с времето и винаги могат да бъдат открити. Когато създадат безсмъртно произведение на изкуството, не съзнават това.

Работилницата на Ханс Мюлер се намиреше в задното помещение на изоставен склад, разположен на хвърлей разстояние от моста Куинсбъро. По-голямата част от сградата предстоеше да бъде разрушена и Ханс знаеше, че рано или късно ще трябва да се премести другаде. До работилницата можеше да се стигне единствено откъм буренясал двор, през деня използван като паркинг, а през нощта, като място за сборищата на кварталните непълнолетни престъпници. Те никога не създаваха неприятности на Ханс, тъй като той проявяваше сдържаност пред периодично навещаващите го полицаи. Те, от своя страна, разбираха деликатното му положение и не бяха особено настойчиви. Ханс бе в добри отношения с всички. Бидейки мирен гражданин, чувстваше се спокоен.

Заниманието, погълнало в момента усилията на Ханс, щеше да се стори много странно на неговите баварски прадеди. Десет години преди това щеше да се стори много странно и на самия Ханс. Всичко започна, когато един банкрутирал клиент преди време се бе разплатил за услугите на Ханс, като му даде един телевизионен приемник...

Ханс бе приел това платежно средство неохотно не само защото бе старомоден и не одобряваше телевизията, но и понеже не можеше да си представи кога ще намери време да погледа проклетото нещо. Винаги ще мога да му взема петдесет долара, рече си. Дай обаче първо да видя програмите...

Ръката му пресегна към превключвателя, екранът се изпълни с движещи се образи и, както и милиони хора преди него, Ханс се изгуби. Оказа се в свят, за чието съществуване не бе подозирал. Свят, изпълнен с бойни космически кораби, екзотични планети и странни създания. Това бе светът на капитан Дзип, командир на Космическия легион.

Едва след като скучното изброяване на качествата на закуската чудо „Крънч“ бе последвано от един почти толкова скучен боксов мач между две мускулести същества, сякаш подписали договор за ненападение, вълшебството започна да избледнява. Ханс бе обикновен човек. Винаги беше обичал приказки, а съвременните приказки бяха такива, за каквито Братя Грим дори не бяха и мечтали, И така, Ханс не продаде телевизора.

Изминаха няколко седмици, преди първоначалното му наивно и безкритично задоволство от серията да започне да отслабва. Първото нещо, което го раздразни, бяха мебелировката и въобще декорите на света на бъдещето. Както вече стана ясно, Ханс бе творец. Отказа да приеме, че след сто години хорският вкус ще се е влошил така, както бяха предположили спонсорите от „Крънч“.

Не по-високо бе мнението му и за оръжието на капитан Дзип и неговите противници. Вярно е, че Ханс не претендираше да разбира принципа, на който работи портативния протонов дезинтегратор, но не виждаше причини той да е чак толкова безобразен. Колкото до дрехите на героите и интериора на космическите кораби, просто не бяха убедителни. Как бе разбрал това? Открай време бе притежавал високо развито естетическо чувство, което намери изява и в този случай.

Вече казахме, че Ханс бе обикновен човек. Бе обаче и съобразителен човек и бе чул, че в телевизията плащат много пари. И така, седна на чертожната маса и започна да рисува.

Дори и продуцентът на сериала за капитан Дзип да не бе решил да се отърве от своя дизайнер, пак щеше да се запознае внимателно с идеите на Ханс. Рисунките излъчваха автентичност и реализъм, които впечатляваха. В тях нямаше и следа от фалша, започнал да смуцава дори и най-младите почитатели на капитан Дзип. Ханс получи веднага назначение.

Все пак постави на новите си работодатели условия, които бяха приети. Зае се с работата от любов към изкуството, независимо от факта, че тя му носеше толкова пари, колкото никога не бе получавал дотогава. Каза, че не му трябва помощници и че не мисли да напуска малката си работилничка. Заяви, че е готов да създаде само прототипите, да предложи основните концепции. Колкото до масовата продукция, да си я произвеждат другите. Той бе занаятчия, а не фабрика.

Сделката се оказа успешна и за двете страни. През последните месеци капитан Дзип бе променен и сериалът хвърли в отчаяние продуцентите на останалите космически опери. Зрителите решиха, че не гледат серия за бъдещето, а самото бъдеще, каквото си беше, та в това нямаше никакво съмнение. Дори и актьорите възприеха променените декори като нов източник на вдъхновение. Вън от снимачната площадка понякога се държаха като пътници във времето от двадесети век, претърпели корабкрушение във викторианската епоха и възмутени от отсъствието на хитрите устройства и машинки, които бяха започнали да възприемат като неотделна част от живота си.

Ханс обаче не бе в течение на това. Продължаваше да се труди щастливо, срещаше се само с продуцента, вършеше целия си бизнес по телефона и сетне наблюдаваше окончателния резултат от работата си, за да се убеди, че идеите му не са били осакатени. Единствената забележима следа от връзките му с търговската телевизия бе кашон със закуски „Крънч“, захвърлен в един ъгъл на работилницата. Веднъж бе вкусил от този подарък, изпратен му от благодарния спонсор, и сетне с удовлетворение съобрази, че в края на краищата не му плащаха, за да го яде.

Една късна неделна вечер привършваше рисунката на един нов космически скафандър, когато изведнъж усети, че не е сам. Бавно се извърна и погледна към вратата. Никога не забравяше да я заключи. Как бе възможно да я отворят толкова безшумно? До нея бяха застанали неподвижно двама мъже и го наблюдаваха. Ханс усети как сърцето му се придвижва към глътката и събра кураж, за да не им се даде. Слава богу, че в работилницата държеше малко пари. Всъщност дали трябваше да бъде доволен от това, та то можеше да ги раздразни...

— Кой сте вие? — попита. — Какво правите тук?

Единият от двамата мъже се доближи до него, а другият остана на пост при вратата. И двамата бяха облечени със съвсем нови балтони, а шапките им бяха нахлупени ниско, така че Ханс не успя да разгледа лицата им. Реши, че са твърде добре облечени, за да бъдат обикновени бандити.

— Няма защо да се тревожите, господин Мюлер — каза доближилият се до него мъж, който без затруднения бе прочел мислите му. — Това не е обир, а служебно посещение. Ние сме от Службата за сигурност.

— Не ви разбирам.

Посетителят бръкна в чанта, която дотогава бе държал под балтона си, и извади от нея пачка фотографии. Започна да ги прехвърля в ръцете си и най-сетне намери тази, която му трябваше.

— Създадохте ни доста главоболия, господин Мюлер. Работодателите ви се оказаха твърде сдържани хора и ни бяха необходими цели две седмици, за да ви открием. Без съмнение, криели са ви от конкуренцията. Така или иначе, вече сме тук, и бих желал да отговорите на няколко въпроса.

— Не съм шпионин! — отвърна възмутено Ханс, след като смисълът на думите стигна до него. — Не можете да си позволявате такова отношение към мен! Аз съм лоялен американски гражданин!

Посетителят въобще не обърна внимание на този изблик на Ханс и му подаде фотографията.

— Познавате ли това? — попита.

— Да. Това е вътрешността на космическия кораб на капитан Дзип.

— Направен е по ваш проект, така ли?

— Да.

От пачката бе взета друга фотография.

— А какво ще кажете за това?

— Това е марсианският град Палдар, видян от въздуха.

— И това ли е ваша идея?

— Разбира се — отвърна Ханс, твърде възмутен, за да проявява предпазливост.

— А това?

— Това е протонов пистолет. Смея да кажа, че се гордея с него.

— Кажете ми искрено, господин Мюлер, всичко това по Ваши идеи ли е направено?

— Да. Нямам навика да крада чужди идеи.

Посетителят се обърна към партньора си и разговаря с него няколко минути твърде тихо, за да може Ханс да ги разбере. Изглежда, че се договориха за нещо, и разговорът им приключи преди той да успее да се добере до телефонния апарат.

— Съжалявам — каза непоканеният гостенин, — но е налице доста сериозно изтичане на информация. Възможно е да става дума за случайно съвпадение или дори за несъзнателни действия, обаче това не изменя същността на проблема. Ще трябва да ви разследваме. Моля да ни придружите.

Гласът на непознатия бе изпълнен със сила и властност, така че Ханс започна да облича балтона си, без да протестира. Не се съмняваше в самоличността на посетителите, макар и да не им бе поискал документи, с които да я удостоверят. Бе смутен, но не и уплашен. Разбира се, стана му ясно какво се бе случило. Спомни си, че по време на войната един автор на научнофантастични романи бе описал атомната бомба с поразителна точност. След като се провеждаха толкова много секретни изследвания, нямаше как да не се стига до подобни инциденти. Опита се да разбере какво точно неволно бе разсекретил.

След като излезе от работилницата, погледна отново към двамата мъже.

— Всичко това е някакво смехотворно недоразумение — каза. — И да съм показал наистина нещо секретно в сериала, става дума за случайно съвпадение. Никога не бих направил нещо, което да не се хареса на ФБР.

Едва тогава за пръв път се обади вторият човек. Проговори на лош английски с много странен акцент.

— ФБР ли? Какво означава ФБР?

Ханс обаче не го чу. Току-що бе видял космическия кораб.

ПЕРНАТИЯТ ПРИЯТЕЛ

Доколкото ми е известно, не съществува правило, забраняващо присъствието на домашни животни в една космическа станция. Сигурно никой не е съобразил, че подобно правило е необходимо. Дори и да бе съществувало, обаче, уверен съм, че Свен Олсен щеше да го наруши.

Би могло да се предположи, че човек с такова име е шестфутов северен великан с телосложението и гласа на бик. Ако това беше така, шансът да си намери работа в Космоса щеше да е много малък. Както и повечето от ранните космонавти, бе дребен и слабичък човек, лесно вписал се в нормата от 150 фунта, накарала мнозина от нас да прибегнат до диета за отслабване.

Свен бе един от най-добрите ни строители и превъзходно се справяше с трудната задача да сглобява елементите, оказали се в условията на безтегловност. Помагаше им да извършват бавните триизмерни балетни движения, необходими за наместването им, и когато заемеха търсеното от него положение, ги свързваше помежду им. Никога не ми омръзваше да наблюдавам как благодарение на него и на хората му гигантската конструкция на станцията започна да придобива облик. Работата му изискваше висока квалификация и бе трудна, тъй като космическият скафандър не е най-подходящото работно облекло. Екипът на Свен имаше огромно предимство пред строителите на земни небостъргачи. Членовете му можеха да се отдалечат от творението си и да го огледат, без да се боят от гравитацията.

Не ме питайте защо Свен изпита потребност от домашно животно и защо се спря точно на канарче. Не съм психолог, но не мога да не призная, че изборът му бе много разумен. Кларибел не тежеше практически нищо, потребностите ѝ от храна бяха съвсем малки и за разлика от повечето други животни не се смущаваше от отсъствието на гравитация.

Разбрах за присъствието на Кларибел, когато веднъж се намирах в малката смешна каюта, наречена кабинет, и преглеждах инвентарните списъци, за да установя кои от запасите ни се изчерпват и се нуждаят от попълване. Чух мелодичен звук до ухото си, реших, че това е предупредителният сигнал на интеркома и зачаках да чуя съобщение. Вместо това до ушите ми достигна поредица от мелодични звуци, която така ме изненада, че забравих съществуването на гредата, разположена непосредствено над мен, и рязко повдигнах глава. Едва след като престанах да виждам звезди пред очите си, забелязах Кларибел.

Тя бе малко жълто канарче, застинало неподвижно във въздуха, подобно на колибри. При това с много по-малко усилия, тъй като крилцата му бяха сгънати. Гледахме се около минута, след което тя се преметна през глава, по начин недостъпен за обикновено земно канарче, и с няколко лениви пърхания се отдалечи. Съвсем очевидно, вече се бе научила да се придвижва в условията на безтегловност и не намираще за необходимо да прави излишни движения.

Едва след няколко дни Свен призна, че е неин собственик. Това впрочем вече бе без значение, тъй като междувременно бе станала любимка на всички. Обясни, че я вкарал скришом на станцията с ферибота, с който се завърна от отпуск. Каза, че се ръководил най-вече от научни съображения — искал да види какво ще е поведението на птица в безтегловност при положение, че може да движи крилетата си.

Кларибел си живееше добре и напълня. Общо взето не ни бе трудно да укриваме нелегалната си гостенка, когато на станцията имаше посещения на важни длъжностни лица от Земята. В една космическа станция има много места, удобни за скривалища. Единственият проблем бе, че Кларибел ставаше твърде шумна, когато се разтревожеше, така че понякога ни се налагаше бързо да измисляме обяснения за странните трели и писукания, разнасящи се от вентилационните шахти или складовите помещения. Два пъти насмалко не я откриха. Кому обаче щеше да дойде наум да търси канарче в космическа станция?

Дежурствата ни продължаваха по двадесет и четири часа, което съвсем не бе страшно, тъй като в Космоса ти трябва малко сън. Разбира се, когато си постоянно изложен на слънчевата светлина, понятията „ден“ и „нощ“ не съществуват, обаче все пак е полезно да се

придържаш към условностите. Когато онази „сутрин“ се събудих, бе някъде към 6 часа сутринта земно време. Болеше ме глава и през нощта бях сънувал кошмари. Отне ми много усилия да разкопчея предпазните колани и все още не се бях разсънил напълно, когато отидох в столовата. В нея цареше необичайна тишина и един от столовете не бе зает.

— Къде е Свен? — попитах по-скоро по инерция.

— Издирва Кларибел — отговори ми някой от присъстващите. — Каза, че не може да я открие никъде. Обикновено тя го буди.

Преди да му отвърна, че обикновено тя буди и мен, влезе Свен и веднага разбрахме, че нещо не е наред. Бавно разтвори ръка и в шепата му видяхме малка топчица от жълти перца и две безпомощно свити крачета.

— Какво се е случило? — попитахме едновременно. Всички бяхме смутени.

— Не знам — отговори Свен. — Ей в такъв вид я намерих.

— Я дай да я огледам — каза Джок Дънкан, нашият готвач, лекар и диетолог. Всички замълчахме, когато той доближи Кларибел до ухото си и се опита да чуе биенето на сърцето ѝ.

След малко поклати глава.

— Нищо не чувам, обаче това не означава, че е мъртва. Досега не бях преслушвал канарче — добави с виновен глас.

— Пусни ѝ малко кислород — предложи някой и посочи с поглед зеления авариен цилиндър в нишата до вратата. Всички решиха, че идеята е превъзходна, и Кларибел бе покрита с кислородна маска, която при нейните размери бе по-скоро кислородна палатка.

За наше голямо удоволствие тя веднага се съживи. Широко усмихнат, Свен изключи маската и Кларибел кацна на пръстена му. Зарадва ни с добре познатото ни чуруликане и след това отново припадна.

— Нищо не разбирам — каза Свен. — Какво ѝ е? Досега такава нещо не ѝ се беше случвало.

През последните няколко минути се бях опитал да си спомня нещо. Умът ми работеше твърде мудно, сякаш все още не бях успял да се отърся от бремето на съня. Реших, че и на мен малко кислород няма да ми навреди, обаче още преди да пресегна към маската разбрах какво

се бе случило. Обърнах се към дежурния инженер и веднага му го обясних.

— Джим! Нещо не е наред с въздуха! Само той е причината за припадъка на Кларибел.

Спомних си, че едно време миньорите са вкарвали канарчета в мините, за да ги предупреждават за появяването на отровен газ.

— Глупости! — отвърна Джим. — Нали щеше да задейства алармената инсталация? Нали знаеш, че имаме две аварийни системи, независими една от друга?

— Втората още не е включена — припомни му неговият помощник.

Това смути Джим и той излезе от помещението, без да каже дума. Останалите продължихме да обсъждаме случая, като си подавахме кислородната маска като лулата на мира.

Джим се завърна след десетина минути с доста глуповато изражение на лицето. Бе се случило едно предполагаемо невъзможно произшествие. В резултат на едно от редките земни затъмнения сянката на Земята бе покрила станцията и инсталацията за пречистване на въздуха бе замръзнала, без да се задейства предупредителната система. Електрониката и химията на устройството, струващо половин милион долара, ни бяха подвели. Ако не беше Кларибел, не след дълго щяхме да бъдем малко умрели.

И така, посетите ли днес която и да е космическа станция, не се учудвайте, ако отнякъде се разнесе птича песен. Това няма защо да ви тревожи. Напротив, ще знаете, че сте обект на двойна застраховка, при това без допълнителни разходи.

ЧАСОВОЯТ

Следващия път, когато при пълнолуние Луната е разположена високо в южната част на небето, огледайте внимателно десния ѝ край и позволете на очите си да се плъзнат на север по кривата на диска. Някъде на два градуса от него ще забележите малък тъмен овал — всеки човек с нормално зрение с лекота може да го открие. Намира се на голямата равнина, една от най-красивите на Луната, известна като Mare Crisium — Море на кризите. Диаметърът ѝ е от около триста мили и почти изцяло е обградена от пръстен от величествени планини. Не бе посещавана от хора, преди да се появим в нея в края на лятото на 1996 година.

Експедицията ни бе многочислена. Разполагахме с две тежки товарни ракети, които бяха пренесли нашите припаси и оборудване от основната лунна база в Морето на спокойствието, разположена на около петстотин мили. Ползвахме и три малки ракети, чието предназначение бе да осигуряват транспорта на кратки разстояния, непреодолими от наземни транспортни средства. За щастие голямата част от Морето на кризите е плоска. В него отсъстват често срещаните другаде опасни огромни пукнатини, както и големи кратери и планини. Решихме, че мощните ни гъсенични всъдеходи ще ни откарат без усилия където и да е.

Тогава бях геолог — или селенолог, ако държите на точността — и отговарях за групата, изследваща южната част на морето. За седмица бяхме изминали стотина мили покрай подножието на планините, образували преди няколко милиарда години брега на древното море. Когато на Земята животът бе възниквал, тук бе умирал. Водите постепенно отстъпвали по склоновете на красивите хълмове, докато накрая изчезнали в празното сърце на Луната. Равнината, която пресичахме, някога е била покрита от половин миля вода. Днес единствена следа от нея е скрежът, който понякога може да се открие в пещерите, недокоснати от слънчевата светлина.

Бяхме започнали пътешествието си в началото на бавното лунно зазоряване и до залеза оставаше почти седмица земно време. Пет-шест пъти на ден излизахме от всъдехода по скафандри, за да търсим интересни минерали и да поставим пътни знаци за бъдещите пътешественици. Възприемахме пътешествието като нещо делнично. В изследването на Луната няма нищо опасно или дори вълнуващо. В херметизираните си всъдеходи можеше да живеем спокойно цял месец, а ако се сблъскахме с някакви големи неприятности, винаги можехме да извикаме помощ по радиото и да изчакаме да бъдем избавени от някой космически кораб.

Току-що казах, че в изследването на Луната няма нищо вълнуващо, обаче това, разбира се, не е вярно. Гледката на невероятните планини, така различни от полегатите и огладени земни хълмове, никога не омръзва. Когато започнахме да заобикаляме носовете и полуостровите на изчезналото море, все още не знаехме на какво ново великолепие ще се натъкнем. Цялата южна част на Морето на кризите представлява широка делта, където някога десетина реки са достигали океана. Навярно са били захранвани от силните дъждове, стичали се по планинските склонове в краткотрайния вулканичен период от младостта на Луната. Възприемахме всяка от тези древни долини като предизвикателство, като покана да се изкачим по непознатите висоти. Предстояха ни обаче още сто мили път, така че можехме да си позволим само копнежа по височините, които щяха да бъдат покорени от други.

На борда на всъдехода ползвахме земно време и точно в 22:00 часа щяхме да изпратим последното радиопослание до базата и да приключим работния ден. Навън лунните скали щяха да продължат да бъдат обгаряни от слънчевите лъчи, но за нас това време щеше да бъде нощ докато се събудим осем часа по-късно. След това някой от нас щеше да приготви закуската, а после бръмченето на електрическите самобръсначки щеше да се смеси с късовълновите предавания от Земята. Когато каютата се изпълни с миризмата на пържена наденица, понякога ти е трудно да повярваш, че не се намиращ в собствения си свят. Всичко в такива моменти ти изглежда уютно и нормално, ако се изключи чувството за лекота и бавната скорост, с която падат предметите.

Този път бе мой ред да приготвя закуската в ъгъла на главната кабина, която използвахме за столова. След всички тези години си спомням много добре този момент, тъй като радиото току-що бе излъчило любимата ми уелска мелодия „Дейвид от Уайт Рок“. Нашият водач вече се намираше навън и оглеждаше гъсениците. Помощникът ми Луис Гарнет бе на контролното табло и записваше нещо в дневника.

Както бях застанал до тигана и очаквах, подобно на всяка земна домакиня, надениците да се сдобият с кафява корица, започнах автоматично да оглеждам планинските зъбери, покриващи целия южен хоризонт. Краищата им изчезваха от погледа отвъд него в източна и в западна посока. Създаваше се впечатлението, че се намират на една-две мили от всъдехода, обаче знаех, че най-близката планина бе на двадесет мили от нас. На Луната, естествено, разстоянието не пречи да се забележат детайлите. Там отсъства почти невидимата мараня, която омекотява и понякога даже изменя контурите на всички отдалечени неща на Земята.

Планините бяха високи десет хиляди стъпки и се извисяваха почти вертикално над равнината, сякаш преди векове някое подземно изригване ги бе изстреляло през разтопената лунна кора в посока към небето. Подножието дори и на най-близката от тях бе невидимо, тъй като се намираше отвъд хоризонта. Луната е много малък свят и той бе само на две мили разстояние.

Вперих поглед в планинските върхове, непокорени от човека. Още преди появяването на живот на Земята те са станали свидетели на това как океаните се оттеглят мрачно в своите гробници, отнасяйки със себе си всякакви надежди и обещания за обитаем свят. Слънчевата светлина, обливаща тези зъбери, дразнеше зрението. Непосредствено над тях обаче бяха застинали немигащи звезди, украсяващи небе, по-черно от земното небе в зимна нощ.

Тъкмо отклоних поглед, когато с периферното си зрение забелязах металически блясък, появил се на хребета на голям нос, който се бе прострял на тридесет мили навътре в морето откъм запад. Бе лишена от размери светеща точка, подобна на звезда, изчегъртана от небето от някой от острите зъбери. Реших, че слънчевите лъчи достигат до очите ми, като се отразяват в някаква плоска повърхност. Такива неща се случват. Когато Луната е във втората си четвърт, земните наблюдатели понякога могат да видят как големите планински

вериги на океана Процеларум излъчват синьо-бяло сияние. Всъщност тогава слънчевите лъчи се отразяват от склона им и прескачат от един свят в друг. Изпитах желание да узная що за скала може да блести така ярко тук, отидох в наблюдателната кула и завъртях нашия четириинчов телескоп в западна посока.

Това, което видях, събуди моето любопитство. Телескопът бе доближил върховете на половин миля разстояние, но обектът, отразил слънчевите лъчи, бе все още твърде малък, за да бъде разгледан добре. Останах с чувството обаче, че притежава някаква необяснима симетрия, и освен това върхът, върху който се намираше, сякаш бе подравнен. Дълго време наблюдавах сияещата загадка, като напънах зрението си, докато миризмата на изгоряло, разнесла се откъм столовата, ми даде да разбере, че надениците ни напразно бяха пропътували четвърт милион мили.

Цялата сутрин, докато продължавахме пътешествието си в Морето на кризите и наблюдавахме как западните планини се издигат все по-високо в небесата, премина в спорове. Те продължиха да се водят по радиото и в моментите, когато излизахме навън в космически скафандри. Спътниците ми твърдяха, че, естествено, на Луната никога не е съществувал разумен живот. Единствените живи създания на повърхността на нашия спътник бяха няколко примитивни растения и недотам дегенериралите им прадеди. Това го знаех не по-зле от всеки друг, обаче има моменти, когато един учен не трябва да се бои да стане за посмешище.

— Вижте какво — казах им най-сетне, — аз така или иначе ще се изкача там горе. Ако не за друго, то за да постигна душевен мир. Тази планина няма и дванадесет хиляди стъпки, което се равнява на две хиляди стъпки при земната гравитация, така че за да я изкача ще ми бъдат достатъчни двадесет и четири часа. И без това открай време съм мечтал да се изкача на тези планини, а сега си имам чудесно оправдание.

— Ако не си счупиш врата, ще станеш за смях на цялата експедиция — каза Гарнет. — А пък планината ще я кръстят „Глупостта на Уилсън“.

— Няма да си счупя врата — отвърнах уверено. — Някой от вас случайно да си спомня кой пръв покори върховете Пико и Хеликон?

— Ти тогава не беше ли по-млад? — попита любезно Луис.

— И сега мога да изкачвам планини — отвърнах с достойнство.

В същата нощ придвижихме всъдехода на половин миля от планината и си легнахме рано. Гарнет, опитен катерач, който често ме бе придружавал при други изкачвания, реши да дойде с мен. Водачът на всъдехода с удоволствие остана да го пази.

На пръв поглед скалите изглеждаха непреодолими, обаче всеки човек, свикнал на височини, лесно щеше да се справи с тях в един свят, където всичко тежи само една шестинка от нормалното си тегло. Истинските опасности на лунния алпинизъм се крият в прекомерната самоувереност — падане от шестстотин стъпки височина на Луната означава не по-малко сигурна смърт от падането от сто стъпки височина на Земята.

Спряхме да си починем на широка седловина, извисяваща се на четири хиляди стъпки над равнината. Самото изкачване не бе трудно, обаче мускулите ми бяха напрегнати от непривичното натоварване, така че си отдъхнах с удоволствие. Всъдеходът в подножието на планината приличаше на малко метално насекомо. Преди да започнем следващото изкачване съобщихме местонахождението си на водача.

Скафандрите осигуряваха приятна свежест, тъй като охладителната им инсталация успешно се справяше както с жестокото слънце, така и с излишната топлина, отделяна от телата ни. Почти не разговаряхме, ако се изключат кратките реплики, с които уточнявахме маршрута си. Не знам какви мисли витаеха в главата на Гарнет — нищо чудно да бе решил, че това е най-безразсъдното приключение в живота му. В такъв случай щях почти да се съглася с него, обаче удоволствието от изкачването, съзнаването на факта, че никой не бе минавал преди мен по този път, както и възбудата, предизвикана от уголемяващата се пред очите ми панорама, за мен бяха повече от достатъчно възнаграждение.

Струва ми се, че не бях особено развълнуван, когато видях пред нас скалната стена, която преди това бях разгледал от тридесет мили разстояние с помощта на телескопа. Извисяваше се на около петдесет стъпки над главите ни, и там горе, на платото, се намираше обектът, примабил ме в тази пустош. По всяка вероятност там щях да открия само някаква скала, счупена преди векове от падащ метеорит и отразяваща с все още гладката си повърхност светлината, обливаща неизменното лунно безмълвие.

Върху стената нямаше за какво да се заловим, така че ми се наложи да използвам котва. В уморените ми ръце сякаш се вляха нови сили, когато завъртях въжето с тризъбата метална котва и я захвърлих нагоре, в посока към звездите. Първият път не успя да се закачи за нищо и бавно падна при нас, когато дръпнах въжето. Едва при третия опит зъбите ѝ се впиха в повърхността така здраво, че и общият ни напън не успя да я отмести.

Гарнет ме погледна въпросително и разбрах, че искаше той да се изкачи пръв. Усмихнах му се през стъклото на скафандъра и поклатих глава. Бавно, без да бързам, започнах последното изкачване.

Дори и в скафандър тук тежах само четиридесет фунта, така че се изтеглих нагоре с ръце, без да си правя труда да използвам краката си. Когато достигнах ръба, спрях за миг и махнах с ръка на партньора си, след което се прехвърлих върху площадката, изправих се и погледнах напред.

Навярно разбрахте, че до този момент бях почти напълно убеден, че нямаше да открия нищо странно или необичайно. Почти, но не съвсем. Именно обзелото ме съмнение ме бе докарало тук. Е, съмнението изчезна, но същинската изненада започна.

Бях застанал на плато с дължина около сто стъпки. Някога е било гладко — прекалено гладко, за да е от естествен произход — но метеоритите, бомбардирани го неизмерими еони, бяха нарушили целостта на неговата повърхност. Площадката е била изравнена, за да послужи за пиедестал на една блестяща структура с пирамидална форма, висока два човешки ръста и вградена в скалата подобно на гигантска многолика скъпоценност.

Вероятно през първите няколко секунди не съм усетил нищо. След това обаче сърцето ми се изпълни с вълнение и със странна и неизразима радост. Обичах Луната и сега вече знаех, че бледите мъхове на Аристарх и Ератостен не бяха единствената форма на живот, която тя бе познала в младостта си. Старото предположение на първите лунни изследователи, което всички приемаха скептично, се оказа вярно. В крайна сметка, лунна цивилизация действително бе съществувала и аз пръв я открих. Това, че бях закъснял за срещата с нея с може би сто милиона години, не ме разтревожи. Важното бе, че все пак се явих.

Разумът ми започна да функционира нормално, да анализира и да задава въпроси. Какво представляваше обектът — постройка или светилище? Или нещо друго, за което в моя език не съществува дума? Ако бе сграда, защо бе издигната на такова недостъпно място? Дали пък не бе храм? Опитах се да си представя как жреците на някакъв странен култ напразно отправят молби към боговете си да ги спасят, докато животът на Луната изтича от умиращите океани.

Направих десетина стъпки към обекта, за да го разгледам по-добре, но вътрешното чувство ми подсказа, че не трябва да отивам прекалено близо до него. Притежавам известни познания по археология, така че се опитах да отгатна културното равнище на цивилизацията, изгладила тази планина и поставила върху нея блестящите огледални повърхности, които все още ме караха да примигвам.

Помислих си, че това можеше да е дело на египтяните, стига техните строители да бяха притежавали материалите, използвани от тези много по-древни от тях архитекти. Тъй като обектът не бе голям, не ми дойде наум, че може би наблюдавам творението на една раса, по-напреднала от моята. Мисълта, че на Луната бе съществувал разум, бе твърде голяма, за да мога лесно да я усвоя. А и гордостта не ми позволяваше да направя последната, унизителната стъпка.

След това забележах нещо, от което косата на тила ми настръхна. Нещо банално и невинно, което мнозина навярно въобще нямаше да забележат. Както вече казах, повърхността на платото бе нацърбена от метеорити. Освен това бе покрита с няколко инча от космическия прах, който винаги се натрупва върху повърхността на светове, лишени от вятър. Както прахът, така и драскотините внезапно завършваха при един широк кръг, обграждащ пирамидата, сякаш невидима стена я защитаваше от опустошението на времето и от бавните, но непреставаци бомбардировки от Космоса.

Някой крещеше в слушалките ми и съобразих, че Гарнет от доста време ме вика. С неуверени стъпки отидох до края на скалата и му дадох знак да се изкачи, без да му казвам нищо. След това се завърнах при окръжността, изписана върху праха. Взех къс скала и внимателно го подхвърлих към блестящата загадка. Ако след прекосяването на невидимата бариера камъкът бе изчезнал, нямаше да се изненадам. Той

обаче сякаш се удари в гладка повърхност с формата на полукълбо и бавно падна на земята.

Тогава разбрах, че наблюдавах нещо, чиято древност бе непостижима за собствената ми раса. Това не беше сграда, а машина, която се защитаваше със сили, отправили предизвикателство към вечността. Тези сили, каквито и да бяха, все още съществуваха, и може би се бях приближил повече, отколкото трябваше. Спомних си за всички радиоактивни излъчвания, които човек бе уловил и укротил през миналия век. Не изключих вече да съм обречен, подобно на човек, навлязъл в смъртоносното безмълвно сияние на незащитен атомен реактор.

Спомням си, че тогава се обърнах към Гарнет, застанал неподвижно до мен. Стори ми се, че бе потънал в собствените си мисли, така че не го обезпокоих, а отидох до края на площадката и се опитах да подредя своите. Пред мен се простираше Морето на кризите — добре познато ми, макар и странно и неразбираемо за повечето хора. Повдигнах поглед и видях полумесеца на Земята, потънала в звездната си люлка, и се замислих какво ли бяха укривали нейните облаци във времето, когато непознатите строители бяха приключили своята работа. Дали изпълнените с изпарения джунгли на Карбоновия период и неясно очертаните брегове, до които са допъльзвали първите земноводни, за да завоюват земята? Или нещо още по-древно, дългото безмълвие преди появяването на живота?

Не ме питайте защо не отгатнах истината по-рано. Истината, която сега изглежда очевидна на всички. При началната си възбуда от откритието прибързано реших, че този кристален призрак е бил изграден от раса, свързана с далечното минало на Луната. Внезапно обаче започнах да мисля друго, като убедеността ми не престана да нараства — това нещо бе така чуждо на Луната, както и самият аз.

За двадесет години изследвания не открихме други следи на живот освен няколко дегенерирани растения. Нито една лунна цивилизация, дори и обречена, нямаше да остави само едно-единствено свидетелство за своето съществуване.

Погледнах отново блестящата пирамида и съобразих, че няма нищо общо с каквото и да е, свързано с Луната. Изведнъж бях обхванат от глупашки истеричен смях, предизвикан от свръхвъзбудата и

свърхнапрежението. За миг си представих, че малката пирамида ме заговаря: „Съжалявам, но и аз не съм оттук“.

Бяха ни необходими двадесет години, за да пробием невидимия щит и да достигнем до машината, скрита зад кристалните стени. Това, което не успяхме да разберем, го разрушихме с дивашката мощ на атомната енергия. По-късно видях частите, намирали се в прекрасното сияйно нещо, което бях открил в планината.

Те не ни говорят нищо. Механизмите, от които е образувана пирамидата — ако въобще са механизми — са дело на технология, намираща се далеч отвъд нашия хоризонт. Може би е технология, свързана с парафизични сили.

Загадката става още по-вълнуваща днес, когато вече достигнахме до останалите планети и разбрахме, че единствено Земята е люлка на разумен живот в нашата Вселена. Невъзможно бе и машината да е била изградена от някоя изчезнала земна цивилизация. Дебелината на слоя метеоритен прах на платото ни позволи да установим възрастта на съоръжението. Било е поставено там преди животът да напусне земните океани.

Когато нашият свят е бил на половината от днешната си възраст, нещо, дошло от звездите, прекосило Слънчевата система, оставило това свидетелство за своето преминаване и продължило. Преди да я разрушим, машината е продължавала да изпълнява функциите, възложени ѝ от нейните създатели. Ще изложи догадката си.

В Млечния път има близо сто хиляди милиона звезди и днешните ни височини отдавна са били достигнати и задминати от други раси, живеещи върху планети, кръжащи около други слънца. Тези ранни цивилизации, появили се едва ли не след зората на сътворението, са били господари на една млада вселена и са посетили малък брой светове. Едва ли ще ни е по силите да си представим самотата им. Самотата на богове, вперили поглед в безкрая, без да открият никого, с когото да споделят своите мисли.

Сигурно са изследвали звездните рояци така, както ние изследваме планетите. Откривали са светове, обаче те са били или пусти, или заселени от пълзящи и лишени от разум създания. Такава е била и нашата Земя — димът на могъщите вулкани все още е покривал небесата ѝ, когато първият кораб на народа от света на зората се появил откъм бездната отвъд Плутон. Задминал замръзналите външни

светове, тъй като знаел, че животът не е част от тяхната съдба. Спрял се при вътрешните планети, греещи се на слънчевия огън и очакващи началото на своята история.

Тези скитници навярно са огледали внимателно Земята, движеща се в безопасност в тясната зона между огъня и леда, и са разбрали, че тя е любимото дете на Слънцето. Тук в някое далечно бъдеще трябвало да се появи разум. Предстояло им обаче да посетят безброй други звезди и не знаели дали ще им се наложи да минат отново оттук.

Заради това оставили часовой. Един от милионите часовои, разпръснати из цялата Вселена и наблюдаващи всички светове с шансове за живот. Оставили фар, дълго време търпеливо съобщаващ факта, че още никой не го е открил.

Може би вече разбрахте защо кристалната пирамида е била оставена на Луната, а не на Земята. Строителите ѝ не искали да се занимават с раси, намиращи се на дивашка фаза на развитие. Нашата раса щяла да ги интересува единствено, ако успеела да докаже способността си да оцелее, да прекоси пространството и напусне Земята, нашата люлка. Всички разумни раси рано или късно трябва да се сблъскат с това предизвикателство. То е двойно предизвикателство, тъй като е свързано както с овладяването на атомната енергия, така и с уменията да се направи избор между живота и смъртта.

След като преминахме през този кризисен период, беше само въпрос на време да открием пирамидата и да я отворим. Тя престана да излъчва сигнали и това ще бъде забелязано от наблюдателите, следящи Земята. Може би те ще пожелаят да окажат помощ на нашата младенческа цивилизация. Те обаче са стари, навярно много стари, а старите нерядко изпитват болезнена завист към младите.

Когато отправям поглед към Млечния път се чудя от кой ли звезден рой ще се появят пратениците. Моля да извините баналното ми сравнение, обаче ние вече включихме сигналната инсталация и сега ни остава само да чакаме.

Не мисля, че ще ни се наложи да чакаме дълго.

Издание:

Артър Кларк. За времето и звездите. Събрани разкази т.1
„Абхаддон“, София, 1998

Редактор: Радослав Цанчев

Коректор: Делка Кирякова

Художествено оформление на корицата: Веселин Павлов

ISBN: 954-9512-06-1 (т.1)

Arthur C. Clarke. Of Time and Stars. Victor Gollancz LTD, London,
1983

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.